

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

sabitfikir⁴⁰

HAZİRAN 2014 /// GÜNCEL EDEBİYAT
idefix.com /// sabitfikir.com
FİYATI: 3,00 TL

AHMET ERGENÇ

GEZİ'DEN SONRA EDEBİYAT

ISSN 2146-2127

9 772146 212005 >

sabitfikir

Yayın Türü: Aylık Yaygın Süreli Yayın
Sayı: 40 - Haziran 2014
ISSN: 2146-2127

İmtiyaz sahibi: Doğan Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş. adına
Bora Ekmekci

Genel Koordinatör ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Bora Ekmekci

Genel Yayın Yönetmeni
Elif Bereketli

Editör
Ceyhan Usanmaz

İnternet Editörü
Gökçe Gündüç

Düzeltili
İrem Ertuğrul

Kapak Tasarımı
Eren Erkalkan, Şerif Ali Ünal

Sayfa Tasarımı
Myra (Deniz Kurşunlu)

Sayfa Uygulama
Melis Kalpakçıoğlu

Kapak İllüstrasyonu
Sedat Girgin

Reklam
Nalan Demircioğlu Yavuz
+90 216 554 16 00
ndemircioğlu@dr.com.tr

Basım Yeri
Görsel Dizayn Ofset Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.
Atatürk Bulvarı Deposite İş Merkezi A5 Blok K: 4 No: 405 İkitelli OSB /
Başakşehir / İSTANBUL
Tel: (0212) 671 91 00
Faks: (0212) 671 91 90
Matbaa Sertifika No.:16269

SabitFikir, İdefix'in yayınıdır.

Yönetim Yeri:
Doğan Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş.
Altunizade Mah. Kısıklı Cad.
No:47 Üsküdar / İstanbul
Telefon : (0216) 554 16 00 - Faks : (0216) 554 16 10

SABİTFİKİR'E NASIL ULAŞIRSINIZ?

Basılı isterseniz:
Tüm D&R'lardan 3 TL karşılığında
Tüm İdefix siparişlerinizden ücretsiz olarak

Dijital isterseniz:
Türkcell Dergilik'ten ücretsiz olarak
İdefix'ten 1,5 TL'ye satın alarak

Bizi takip edin!
www.facebook.com/sabitfikircom
www.twitter.com/SabitFikir

Ne düşündüğümüzü bilmek istiyorsanız,
editor@sabitfikir.com'a yazın!

© Her hakkı saklıdır.
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve
illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltma hakları
Doğan Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş.'ye aittir. Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

ÖN KAPI - ARKA KAPI

Geçen yıl tam bu zamanlardı, ülkede deyim yerindeyse tüm taşların yerinden oynayacağı bir döneme girdik. Memleketin en simgesel, en kalabalık meydanlarından biri olan Taksim'in minik ve hadi kabul edelim biraz da atıl olan tek parkı Gezi, artık hiç kimse için sadece bir park değil. Yiten onca can, polis-AKP-protesto ekseninde tüm ülkenin girdiği amansız mücadele, son derece kutuplaşan siyasi söylemin yanı sıra muhalefette birleşen farklı siyasi gruplar, politize olan genç nesil ve tekrar filizlenen eylem kültürü, başta Brezilya olmak üzere etkilenen onca halk isyanı ve kazanılan bir park... Soyutlamayı bir kenara bırakırsak, elimizde kalan az çok bunlar.

Gezi'nin başarılı olup olmadığı, üzerinde hiçbir zaman uzlaşamayacak bir tartışma olsa gerek. Gezi'nin siyasi temsilde birleşememesi ve muhalefet ettiği AKP'ye ardından gelen seçimlerde görünürde herhangi bir zarar verememiş olması kimileri için başarısız bir tabloya işaret eden yeterli veriler. Gelgelelim, tarihin hiçbir zaman sadece meclislerde yazılmadığından ve toplumsal dinamiklerin böyle excel dosyalarıyla hesaplanmayacak kadar karmaşık olduğundan yola çıkacak olursak, kayıp-kazanç tabloları hakkında net konuşmak zor. Üstelik, üzerinde henüz uzlaşamayan bir mesele de, Gezi'nin bir dönemin başlangıcı mı, yoksa epeydir nüvelenen bir toplumsal haletiruhiyenin bir sonucu mu olduğu.

Bu bakış, Gezi ile edebiyatın nasıl bir diyalog kuracağı sorusunu sorarken de mühim. Bu ayki kapak konumuzda, yıldönümü vesilesiyle sorduğumuz bu sorunun tıpkı "Gezi'nin başarısı" hususunda olduğu gibi, tam bir yanıtı olmayacağının bilincindeyiz. Kapak konumuzu kaleme alan Ahmet Ergenç'in de dikkati çektiği gibi, "Gerçek edebiyatın ortaya çıkması için bu büyük sarsıntının üzerinden bir vakit geçmesi gerektiğinde hemen herkes hemfikir." Dosyada bu "bir vakit" in nasıl yorumlanabileceği üzerine de fikir geliştirme yolları aranıyor: Gezi'nin kısmi yansımasının yer aldığı romanlardan (Ahmet Ümit'in *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* ya da Necati Tosuner'in *Korkağın Türküsü*) bahseden Ergenç, Marquez'in "sağlam edebiyat siyasi 'olay'a ön kapıdan değil, edebiyat dolayısıyla, edebiyatın aygıtlarını kuşanarak 'arka kapı'dan girmelidir," mealindeki bir sözünü alıntılıyor ve burada sorduğumuz soru için biraz erken olabileceğini, alacağımız cevapların da ister istemez "ön" kapının eserleri olabileceğini söylüyor. 12 Mart'ı Füzüzan ya da Sevgi Soysal'dan, 12 Eylül'ü Bilge Karasu ya da Latife Tekin'den okuduk okumasına, ancak 12 Mart ya da 12 Eylül edebiyatı külliyatının oluşması için aradan yıllar geçmesi gerekmişti. Peki Gezi'yi kimden okuyabiliriz? Ergenç bu konuda da birkaç isim gündeme getiriyor. Üstelik, kimin yazacağı kadar önemli olan bir soru ise Gezi'nin kendine has, eski politik dilin "kahrolsun/yaşasın"larla örülü tekdüzeliğini yıkan, iktidarla ve dahi kendisiyle alay edebilen, edebiyat ve felsefeden beslenen, çok katmanlı dilinin edebiyata nasıl yansıyacağı.

"Türkiye gibi büyük toplumsal travmalarla dolu olan ve resmi tarihin bu travmaları örtbas etmekle, hüsnütabirlere bürümekle, yok saymakla meşgul olduğu bir ülkede", "politik roman" ya da "tanıklık edebiyatı" büyük bir boşluğu doldurduğu için büyük önem taşıyor. İnternetin, aceleci yayın piyasasının ve politika ile gelgitli bir ilişki kuran edebiyatımızın ortaya nasıl bir Gezi edebiyatı çıkaracağını hep birlikte göreceğiz; vaktin geçtiği yanılgısına kapılmayalım, ön kapı da arka kapı da her zaman açık.

Elif Bereketli
elifbereketli@gmail.com

TELEVİZYON 14

Yedi Güzel Adam:
Popüler kültürde muhafazakar
damar arayışı

Can Semercioğlu

GÜNDEM 18

İş Cinayetleri Almanağı

13melek

ELEŞTİRİ 34

Süreyya Evren'in yeni romanı:
Kati olan her şey buharlaşıyordu

Melisa Kesmez

ŞAHANE BİR KİTAP 44

Rüya'sız geçen bir gecede...

Oylum Yılmaz

ELEŞTİRİ 46

Hakan Bıçakçı'nın yeni romanı:
Bir doğa felaketi

A. Ömer Türkeş

ELEŞTİRİ 54

Derviş Şentekin'in yeni romanı:
Katilim kim?

Yankı Enki

HABERLER 04

DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ BÜLTENİ 08

KARNE 10

Psikopat Testi, Sıradışı Basit, En İyi Matematik Yazıları

KEŞFET 12

Cem Dinlenmiş öneriyor:
Mezbaha No. 5

ÇİZGİ ROMAN 16

İstanbul sokaklarından bir futbol öyküsü *Fisun Yalçinkaya*

DOSYA 20

Gezi'den sonra edebiyat *Ahmet Ergenç*

EDEBİYATDIŞI 28

Tayfun Kahraman ile söyleşi:
Gezi'den dönüş yok *Ayşe Çavdar*

KARARSIZ OKUR 30

Kendiliğinden, aniden, kolektif olarak! *Oylum Yılmaz*

ELEŞTİRİ 32

Teslimiyet ve huzur *Nazan Maksudyan*

ELEŞTİRİ 36

Bir çocuk mültecinin hikayesi *Selçuk Uygur*

ELEŞTİRİ 38

İçi beni, dışı seni yakar *Hayati Roman*

KELEBEK ETKİSİ 40

Dünyadan pek "müstehcen" manzaralar *Elif Tanrıyar*

ELEŞTİRİ 42

**Geçmişin katliamlarını değil,
müziğini istiyoruz** *Müge Karahan*

ELEŞTİRİ 48

Dren'e karşı diren *küçük İskender*

DÜNYADAN 50

J. J. Abrams: Serüven'in S'si *Mert Tanaydın*

ELEŞTİRİ 56

Modern bir masal *Burcu Bayer*

KARŞILAŞTIRMALI ELEŞTİRİ 58

Mike Hammer mı, Mayk Hammer mı? *Ceyhan Usanmaz*

FİKRİ SABİT 60

Müebbet edebiyat

50 yıl sonra Küba'da bir ilk

Hemingway'i daha önce de beyazperde de izledik, hatta televizyon ekranlarında... Dolayısıyla Bob Yari'nin yönetmenliğini üstlendiği *Papa* adlı film, başka bir özelliğiyle daha dikkat çekici. Hemingway'in Küba'da geçirdiği son dönemleri aktaracak filmin en önemli özelliği, 50 yılı aşkın bir süredir tamamı Küba'da çekilecek ilk Amerikan filmi olması.

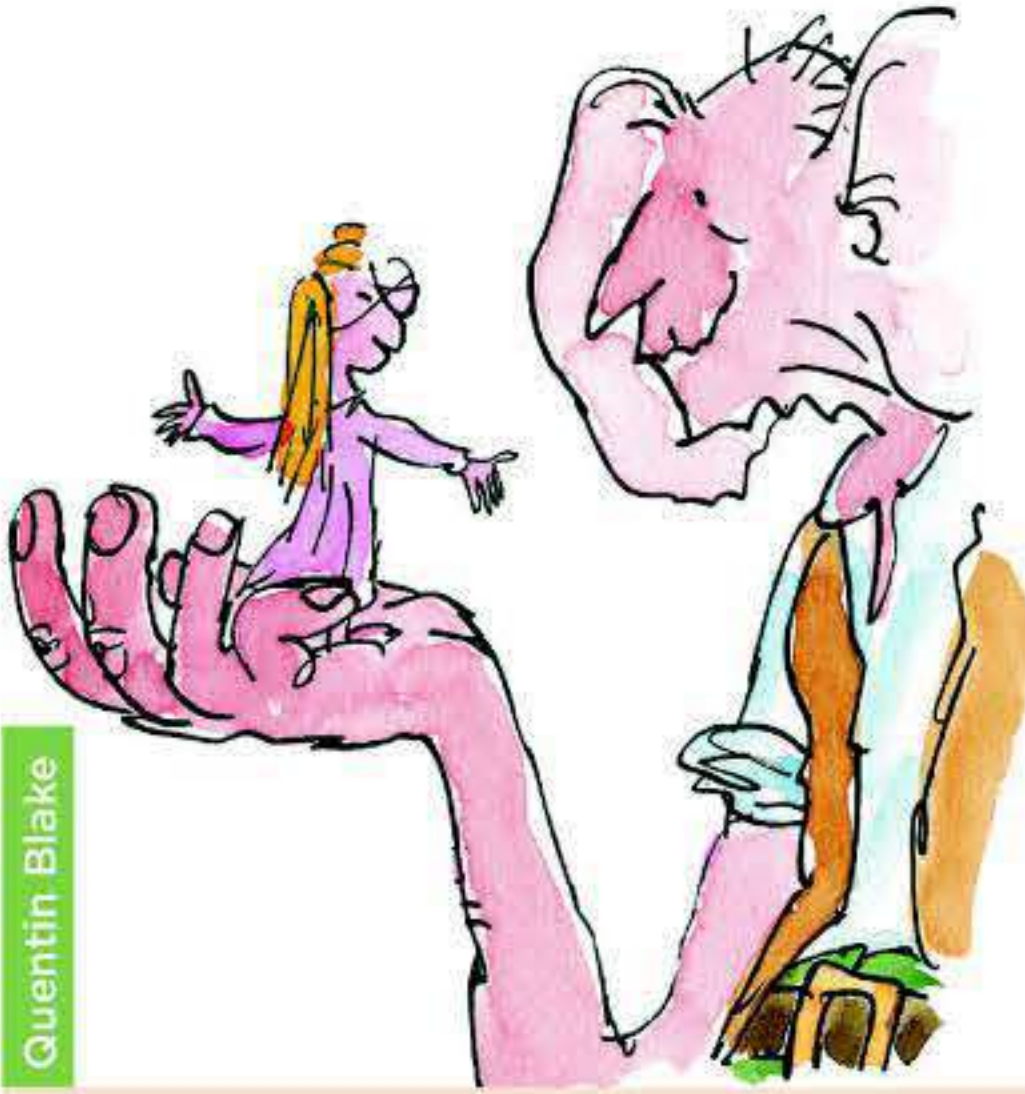
1959 Devrimi sonrasında Amerika'nın ambargosu nedeniyle, hiçbir Hollywood filmi Küba'da çekilemedi. Hatta bu süreçte, örneğin, konusu Küba'da geçen *Baba II* gibi filmler için Dominik Cumhuriyeti tercih edildi.

Hemingway'i Adrian Sparks'ın canlandıracağı yapım içinse özel bir izin alınmış durumda. Mart ayında çalışmalarına başlanan filmin, çekimlerinin kısa bir süre içinde tamamlanacağı açıklandı.

Devam filmini Irvine Welsh yazıyor

2012'de vizyona giren *Bahar Tatili*'nin (*Spring Breakers*) devam filmini, Irvine Welsh'in kaleme aldığı açıklandı. Her şey planlandığı gibi giderse, Paris merkezli yapım şirketi Wild Bunch, filmi Cannes Film Festivali'ne yetiştirme arzusundaymış. *Screen Daily*'nin haberine göre, "çılgın" tatilciler bu defa, akıllarını çelmeye çalışan radikal Hristiyan bir mezhebe karşı koyacak.

Fakat bu ikinci filmde ilk filmi yöneten Harmony Korine de, ilk filmde rol alan James Franco, Vanessa Hudgens, Selena Gomez, Rachel Korine ve Ashley Benson da bulunmayacak. İkinci filmin yönetmen koltuğu, Lady Gaga'nın *Paparazzi* ve *Telephone* şarkılarına çektiği kliplerle tanınan Jonas Akerlund'a emanet edilmiş.

Quentin Blake

Yeni uyarlamalar yolda

J.K. Rowling'in yetişkinler için yazdığı ilk roman olan *Boş Koltuk*'un televizyon ekranlarına taşınacağı açıklandı. Mini bir dizi olarak yayımlanması planlanan romanın hakları, basılmasından kısa bir süre sonra BBC tarafından alınmıştı zaten. HBO ve BBC'nin güçlerini birleştireceği prodüksiyonun yönetmenliğini Jonny Campbell yapacak; yapımcılığını ise Rowling'in yanı sıra Bronte Film and Television'daki ortağı Neil Blair üstlenecek.

Bir başka uyarlama haberi de Steven Spielberg cephesinden geldi. Spielberg, özellikle *Matilda*, *Charlie'nin Çikolata Fabrikası* gibi kitaplarıyla tanınan Roald Dahl'in, bir başka ünlü kitabı, *Koca Sevimli Dev*'i uyarlayacak. Çekimlerine 2015 yılında başlanacağı açıklanan filmin 2016 yılında vizyona gireceği söyleniyor. Bakalım, daha çok Quentin Blake'in çizgilerinden aşına olduğumuz "Koca Dev," beyazperdeye nasıl yansiyacak?

"Selfie" değil "özçekim"

Oxford Sözlüğü editörleri 2013 yılının sözcüğü olarak "selfie"yi seçmişlerdi. Bir kişinin akıllı telefonu ya da bir webcam kullanarak kendi kendisinin fotoğrafını çekip bir sosyal medya sitesine yüklemesi anlamına gelen "selfie" sözcüğü için, Türk Dil Kurumu da (TDK) hareket geçti. TDK Bilim Kurulu, geçen ay içinde yaptığı bir toplantıyla, "selfie"ye Türkçe karşılık olarak "özçekim" kelimesini seçtiğini açıkladı.

Yaklaşık bir ay önce başlatılan çalışma kapsamında öneri toplayan TDK, Facebook sayfasından, telefon ve mail yoluyla kendilerine ulaşan görüşleri geçen hafta son olarak 5'e kadar indirmiş ve yine son kararı halka bırakmıştı. "Özçekim", "kendiçekim", "görçek", "kendiçek" ve "bakçek" sözcüklerini değerlendiren Kurul da en fazla oy alan "özçekim" kelimesinde karar kıldı. Toplantının sonunda Kurul, bir özçekimle sosyal medyadan kararı paylaştı.

Armağan gerekçelerinde "vicdan" vurgusu

Yazar Sait Faik Abasıyanık anısına 1955'ten beri verilen Sait Faik Hikaye Armağanı'nın sahibi, bu yıl, *Olduğu Kadar Güzeldik* isimli kitabıyla Mahir Ünsal Eriş oldu. 10 Mayıs günü, Sait Faik Müze Evi'nin bulunduğu Burgazada'da düzenlenen törende Doğan Hızlan, Jale Parla, Metin Celâl, Hilmi Yavuz, Nursel Duruel, Beşir Özmen ve Murat Gülsoy'dan oluşan jüri, ödülün, "Gündelik yaşamın içindeki sıradan insanın zayıflıklarını ve güçlü yanlarını gerçekçi ve vicdanlı bir dille anlatmaktaki ustalığı nedeniyle" Eriş'e verildiğini açıkladı. Mahir Ünsal Eriş de, duygularını, "İlk kitabım 2 yıl önce çıkmıştı. 2 yıldır gittiğim her yerde benim için 'genç edebiyatçı' dediler. Ben Cahit Sitki'nin hesabıyla yarıyı buldum. Artık genç sayılmam. Ama geçen yazın pırıl pırıl çocuklarının hiçbiri 30 yaşını bulmamıştı. Ben, bu onurlu ödülü onların anısıyla paylaşmak isterim," diyerek aktardı.

Orhan Kemal Roman Armağanı'na da bu yıl, Hamdi Koç'un *Çıplak ve Yalnız* adlı romanının değer görüldüğü açıklandı. Hamdi Koç'a ödülü, 2 Haziran'da, Orhan Kemal Kütüphanesi'nde yapılacak Orhan Kemal'in 100. yaşını kutlama ve Orhan Kemal'i anma töreninde veriliyor. Tahsin Yücel, İnci Aral, Turhan Günay, Feyza Hepçilingirler, M. Nuri Gültekin, Ahmet Telli ve Nazım K. Öğütçü'den oluşan seçiciler kurulu romanı, "tarımsal üretim atmosferindeki insan gerçekliğinin dönüştürülebileceğini, daha iyi bir dünya için yaşanan acılardan kurtulmanın mümkün olduğunu, Orhan Kemal'in dünya görüşüne yakın bir anlatımla bir dizi bilinmezle irdeleyen ve tarihe yaptığı göndermelerle evrensel vicdanı da hatırlatan yaklaşımı" sebebiyle ödüle değer bulunduğunu açıkladı.

Harper Lee'den e-kitaba izin

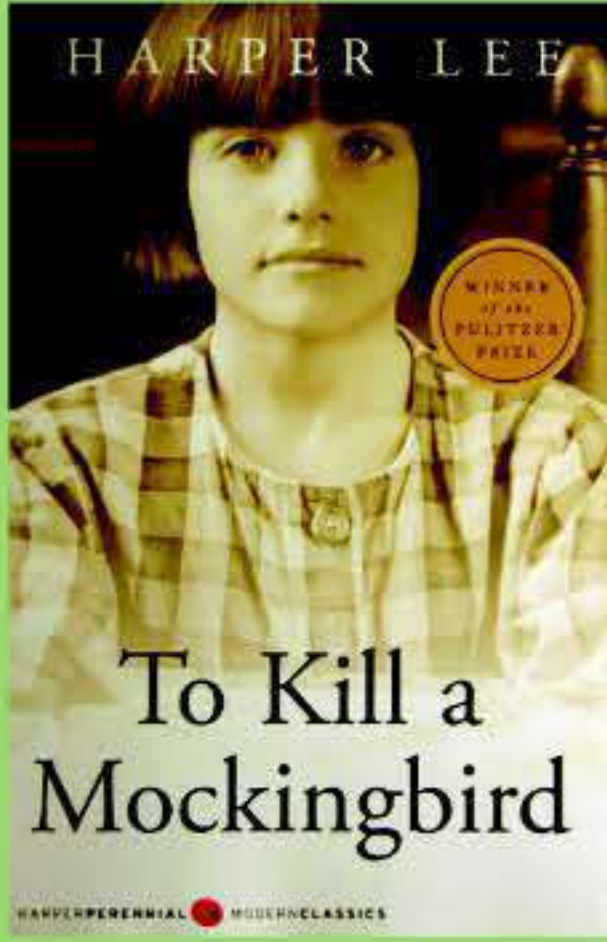
Harper Lee, 88. yaş gününde yaptığı açıklamada, *Bülbülü*

Öldürmek

kitabının e-kitap ve dijital ses kaydı olarak yayımlanacağını söyledi.

Açıklama yazarın, eski edebiyat ajanı Samuel Pinkus'a yayın haklarını geri almak için dava açmasından neredeyse bir yıl sonra gelmiş oldu. Harper Lee, imzaladığı telif anlaşmasında aldatıldığını dile getirmiş ve açılan dava "telif haklarının jadesi" ile kapanmıştı.

Kitabın yayıncısı HarperCollins, Pulitzer Ödüllü roman *Bülbülü Öldürmek*'in dijital versiyonunun 8 Haziran'da yayımlanacağını duyurdu.

Ev alan "kahraman"

Ye Dua Et Sev adlı romanı aynı adla sinemaya da uyarlanmasıyla birlikte geniş bir hayran kitlesine ulaşan yazar Elizabeth Gilbert, New Jersey'deki evini satışa çıkardı. İlginç olansa yazarın, evi satın alan kişiye devam kitabında yer verebileceğini açıklaması. Dolayısıyla önceki romanı gibi bu yeni kitabın da filmi çekildiği takdirde, evi satın alan kişi beyazperdeye de taşınmış olacak. Evin değerinin 1 milyon dolar olduğu söyleniyor.

Fitzgerald, sansürsüz olarak yeniden

F. Scott Fitzgerald'ın, sansürlenmiş kısa öykülerinin orijinali, 80 yıl sonra gün yüzüne çıkıyor. Fitzgerald'ın *Saturday Evening Post* gazetesinde 1930'larda yayımlanan öykülerindeki kimi ifadeler ve uyuşturucuyla ilgili kısımlar zamanında gazetenin editörü tarafından çıkarılmış. Fitzgerald'ın el yazmaları incelenerek, bir başka deyişle orijinallerine ulaşarak editörlerin uyguladığı sansürden arındırılan bu öyküler, Cambridge tarafından yayımlanıyor. Kitabı yayına hazırlayan Profesör James West, bu çalışmayı, "Biz Fitzgerald'ın yazdıklarını okumak istiyoruz, editörlerin ya da gazetenin tercih ettiği hallerini değil," diyerek özetlemiş.

Berke Doğanoglu

- Her yıl ülkelerin basın özgürlüğünü inceleyen Freedom House, 2014 raporunda Türkiye'yi son 15 yıldır ilk kez "kısmen özgür ülkeler"den "özgür olmayan ülkeler" kategorisine düşürdü. Gezi Olayları sonrası yaşanan işten atılmalar, sansür ve otosansür uygulamaları, şeffaf olmayan medya sahipliği nedeniyle 6 puan daha kötüleşen Türkiye, 134. sırada. Böylece Türkiye, 42 ülkenin yer aldığı Avrupa'da da aynı zamanda basını özgür olmayan tek ülke oldu.
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, DİHA muhabiri Murat Çiftçi'nin yaptığı bir röportaj nedeniyle aldığı hapis cezasının onanmasını istedi. Çiftçi, Urfa KCK Davası'nda Gülistan Encü ile yaptığı röportaj nedeniyle Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından "örgüte yardım" suçlamasıyla 8 yıl 9 ay hapis cezası çarptırılmıştı.
- Hükümete yakınlığıyla bilinen *Akşam* gazetesi, kendi yazarı Gönül Tol'un, "Eğer bu yazı editöre takılmadan, olduğu gibi yayınlanırsa Türkiye'de basın özgürlüğü Freedom House'un rapor ettiğinden biraz daha iyi olabilir," cümlesiyle biten yazısını yayımlamadı. Washington'daki Ortadoğu Enstitüsü'nün Türkiye Programı Direktörü Gönül Tol yazısında, Freedom House raporunu değerlendireyordu.

- KCK Basın Davası'nda 29 aydır tutuklu yargılanan gazeteciler Ramazan Pekgöz, Nurettin Fırat, Turabi Kişin, Yüksel Genç, Davut Uçar, Ertuğ Bozkurt ve Mikail Barut tahliye edildi. Serbest kalmalarının ardından basın toplantısı düzenleyen gazeteciler, "Serbest bırakılmamız da tutuklanmamız gibi siyasi bir karardı, tekrar tutuklanana kadar özgür medya mücadelemize devam edeceğiz. Tüm gazeteciler serbest bırakılmalıdır," dedi.
- Ekşisözlük internet sitesi kurucusu ve üye 40 kişinin, "Halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılama" suçunu işledikleri gerekçesiyle yargılandıkları davada hapis cezaları verildi. Anadolu 32. Sulh Ceza Mahkemesi'nde görülen davada sitenin kurucusu Sedat Kapanoğlu 10 ay, Özgür Kuru ise 7 ay 15 gün hapse mahkum olurken her ikisinin de cezası ertelendi.
- *Sabah*, *Takvim* ve ATV'nin sahibi olan Turkuvaz Medya, 30 Ocak ve 3 Şubat'ta *Hürriyet*'te yayımlanan "Bu davaya sonunda Yüce Divan bakacak" ve "Tapeleri meclis kürsüsünde yayınlayın" başlıklı Mehmet Yılmaz'ın yazılarını, dava açarak arşivden kaldırttı.
- Bekir Coşkun, *Cumhuriyet*'te yazdığı dönemde kaleme aldığı bir yazı nedeniyle AKP'li milletvekillerinin açtığı davada hapis cezasına

çarptırıldı. 4 Eylül 2013'te yayımlanan yazıda "milletvekillerine hakaret ettiği" iddiasıyla İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen dava sonucunda "hükmün açıklanmasının geri bırakılması" kararı verildi. Bekir Coşkun beş yıl içinde aynı "suçu" işlerse hapis cezasının infaz süreci başlayacak.

- Başbakan'a 20 Eylül 2012'de Twitter'dan hakaret ettiği iddiasıyla Ankara 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nde yargılanan yazar Önder Aytaç 10 ay hapis cezasına çarptırıldı. Dershanelerin kapatılmasıyla ilgili olarak Başbakan'ı hedef alan küfürlü bir *tweet* attığı iddia edilen Aytaç'ın, "kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret" suçlamasıyla yargılandığı davada aldığı mahkumiyet daha önce aynı suçtan aldığı başka bir ceza nedeniyle paraya çevrilmedi. Ancak ceza şartlı olarak 1 yıl ertelendi.
- RTÜK, Enver Aysever'in sunduğu Aykırı Sorular programına konuk olarak katılan Pinar Kür'ün konuşması nedeniyle uyarı cezası verdi. CNNTürk'e verilen cezada RTÜK, 8 Nisan tarihli programda Kür'ün, "Başörtülü olmayı gericilik olarak görüyorum," sözlerini "özel hayata saygılı olma" ve "ırk, renk, dil, din, cinsiyet ayrımcılığını teşvik etmeme" ilkelerine aykırı buldu.
- Başbakan'ın *Cumhuriyet* yazarı Can Dündar'ı bir köşe yazısı nedeniyle savcılığa şikayet ettiği ortaya çıktı. Haberi Twitter'dan duyuran Dündar, "'Erdoğan Yargılanacaktır' diye yazmıştım. Başbakan hakaret saymış, savcılığa şikayet etmiş. Hakaret değildi, hakikatti," dedi. Dündar, 18 Nisan'da gazetede köşesinde, "Yolsuzluk dosyasının üstü örtülecek midir? Bu çapta bir hırsızlığın üstü kapatılamaz. Hiçbir toplumun vicdanı bu kanamaya dayanmaz. Er ya da geç... Erdoğan yargılanacaktır!" ifadelerini kullanmıştı. (Bianet, diken.com.tr, *Radikal*, *Evrensel*, *T24*, *BirGün*, *Sabah*, *Antenna*)

PSİKOPAT TESTİ Jon Ronson

Pegasus Yayınları, Çeviren: Elif Kolcuoğlu (13,4 cm x 21 cm)

BASKI

Kapaktaki lokal lak uygulaması kabul edilebilir derecede ayarlı olmuş ama kağıdın su yolu ters. Ağız kesimi de düzgün değil. Sırt mevcut halinden daha düzgün olabilirdi; yuvarlanmış...

KAPAK TASARIMI

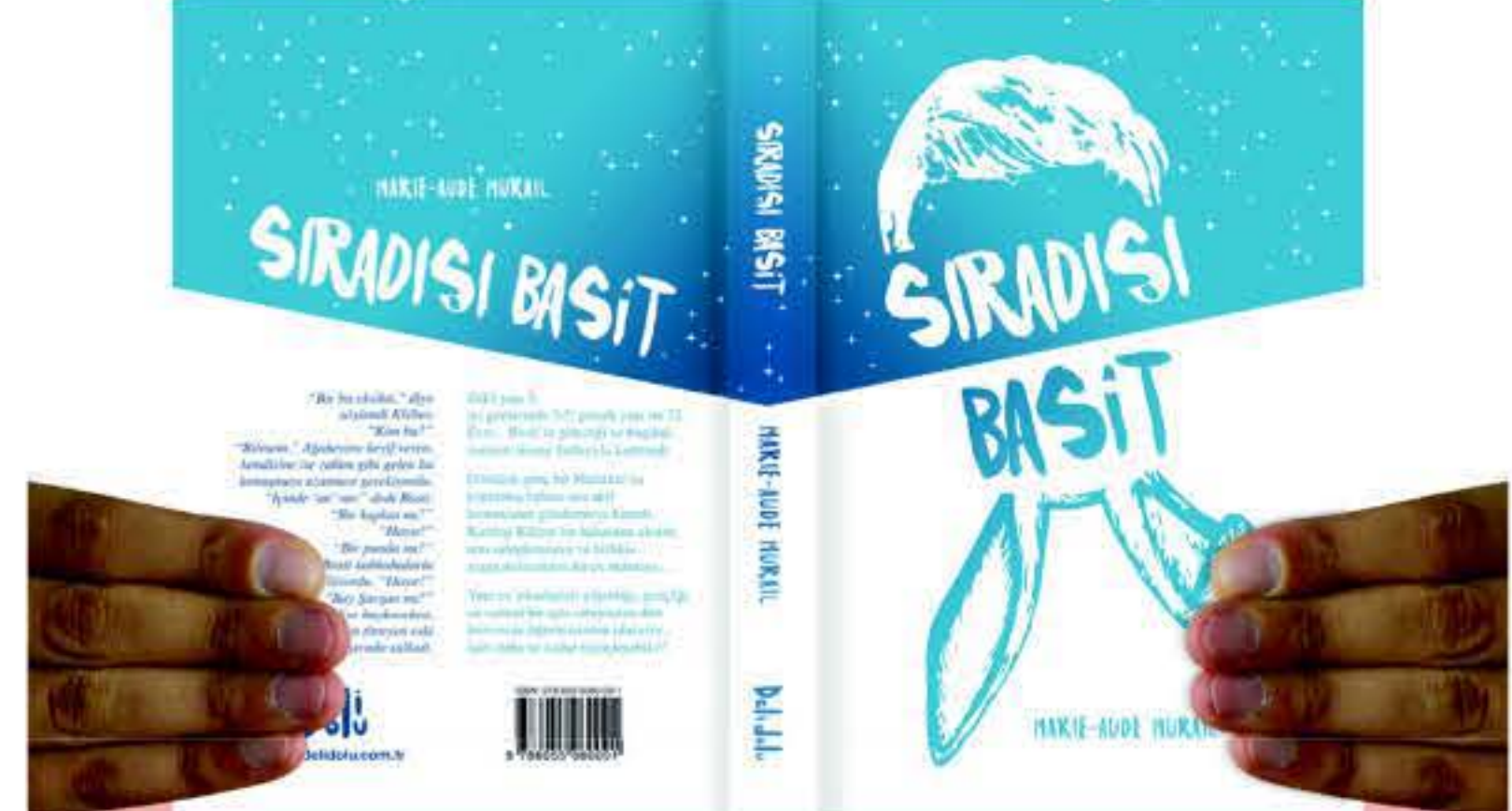

Çoksatanların kapaklarında yazar adının öne çıkarılmasına alışkınsınız. Ancak bu kapakta yazar adı öyle abartılmış ki, okurun "Jon Ronson hakkında bir kitap" okuyacağını sanması işten bile değil. Satışı güçlendirsın diye yazarın eski kitaplarının kapakta verilmesine de alışkınsınız. Ancak bu kez bu başlıklar kitaba öyle bir renk düzeni ve fiziksel ilişkiyle eklenmiş ki "Onlar" ve "Keçilere Bakan Adam" isimli iki kitabın adı birleşiyor gibi; metnin üzerine iliştilmiş ve bu kitapla ilgisi olmayan keçi figürü de cabası. Her ne kadar yazar adının baskısı altında ezilse de, içerdiği kırmızının titreşimi, zemindeki sarı ile olan kontrast, kapağın altında kalsa da geometrisi gereği spiral figürlü gözlük camları eklenmesi kapak figürünün fark edilebilir kılması. Oldukça tok ve dayanıklı olan kapak kağıdı üzerinde yer alan tasarımın bazı bölgelerine kabartma ve parlak vernik uygulanması kapağı daha da dikkat çekici kılmış. Arka kapak ve sırtın durdurucu etkisi yüksek ve çeldirici. Arka kapakta tanıtım metni yerine okura bir psikopatın özelliklerini betimleyen sorular soruluyor. Yazar ve kitap ile ilgili tanıtım metinleri ise kapak içlerine kıvrılarak onu daha da dayanıklı hale getiren kulaklarda yer alıyor.

İÇ SAYFA TASARIMI

Giriş sayfalarındaki yazıtipi çeşitliliğini saymazsak ana metin okunaklı; tırnaklı bir yazıtipiyle dizilmiş. Satır araları, harf büyüklüğü ve araları okunaklı bir kitap sunuyor. Belki de bize iletilen kopyaya has bir durumdur ama iç ve dış kenar boşlukları dengesiz. Ayrıca bölüm başlıklarında kullanılan tırnaklı ve dar yazıtipinin büyük harfle yazılmasını da pek isabetli bulmadık. Ancak elde bıraktığı hisle, kalınlığıyla, rengi ve yazıyı taşıyışıyla ideal bir kitap kağıdı kullanılmasını taktir ettiğimizi söylemeliyiz.

SIRADIŞI BASİT Marie-Aude Murail

Delidolu Yayınevi, Çeviren: Sibil Çekmen (13,4 cm x 19,4 cm)

BASKI

İç baskıda boya konusunda cimri davranılmış gibi. Kapak takma sorunlu, sırt düzgün değil, tutkal da dengesiz. Kitabın kesimi de düzgün değil.

KAPAK TASARIMI

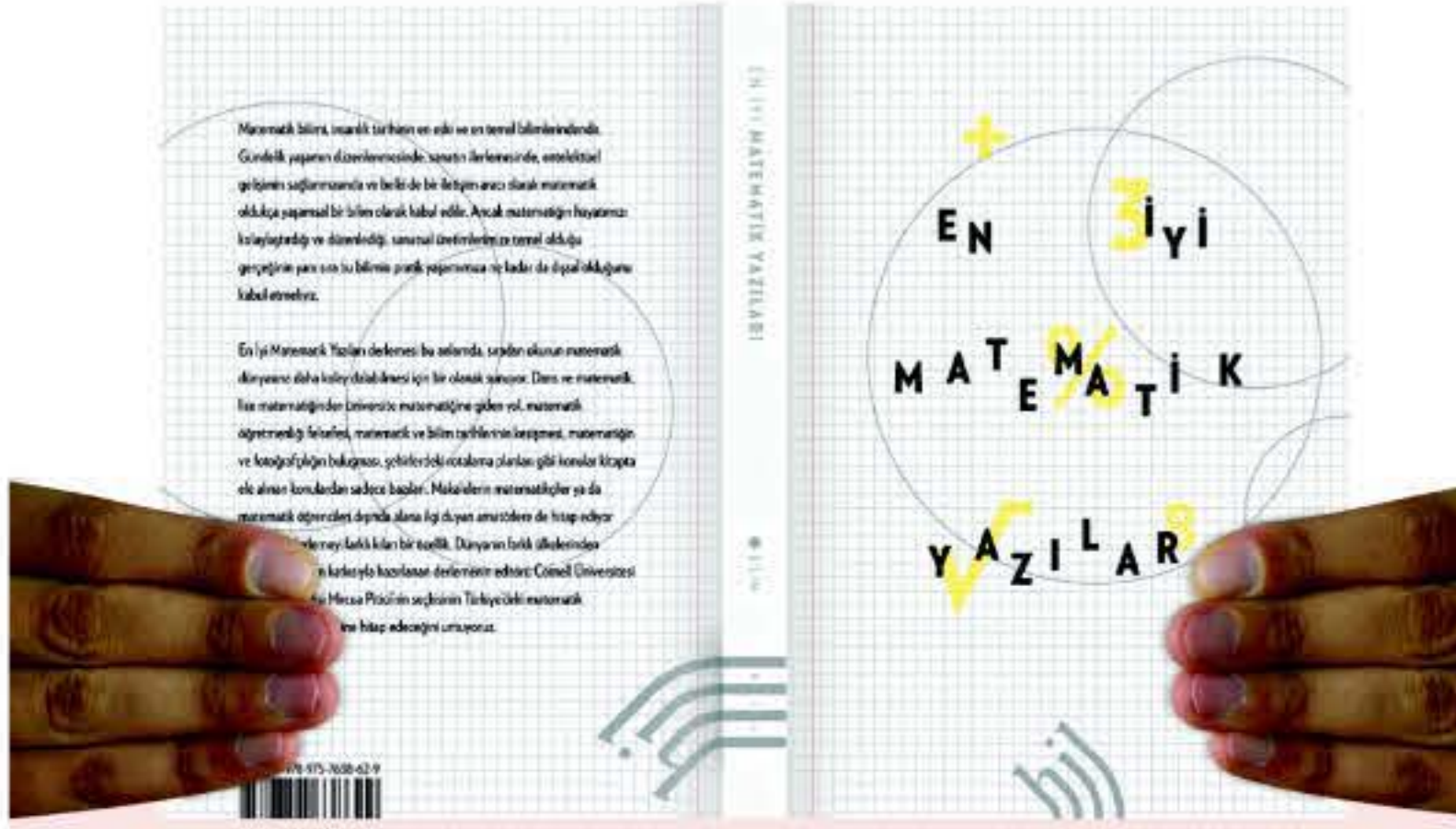

Temel figürü içeriğinin canlandırılması yoluyla oluşturulmuş bir kapak. Mavi ve beyazın kullanımına eklenen yıldız, insan ve tavşan figürlerinin ilginç sayılacak bir bileşimi. Normal koşullarda gündüzü betimlemek için kullanılan mavi zemin içine yıldızların eklenmesi ve mavi/beyaz karşıtlığı kullanılarak akıllıca yaratılmış bir gündüz gece görüntüsü... Başlıkta kullanılan yazıtipi fırçadan çıkmış gibi görünüyor. Tasarıma elyapımı bir hava veren bu yazıtipi içerikle uyumlu bir çocuksuluk da barındırıyor. Ancak setin içindeki S harfinin diğer harflerle olan kalınlık ilişkisinin bozukluğu dikkat çekiyor. Bu yazıtipinin aynısı ya da yakın akrabasının yayınevi logosunda kullanılıyor olması da ayrıca kafa karıştırıcı. Arka kapak da, öndeki mavi ve beyaz ilişkisi üzerinden tasarlanmış. Aynı tasarım dilini sırtta da sürdürmek doğru bir tercih gibi görünüyor. Ancak sırtta da iki zeminin birleştiği nokta biraz rastlantısal olmuş izlenimi edindik.

İÇ SAYFA TASARIMI

İç sayfalar tırnaklı bir yazıtipiyle dizilmiş. Ancak bu yazıtipinin alt ve üst uzantıları ile gövdesi arasındaki orantılara bakınca biraz eski yüzlü olduğu anlaşılıyor. Günümüzde gövde yüksekliğinin yarısını biraz aşan yükseltilere sahip yazıtiplerinin daha okunaklı olduğunu biliyoruz. Bu elbette içerikle ilgili... Ama diyalogların ağırlıkta olduğu metinde, neredeyse her cümlemin tırnak işareti kullanılarak yazılması epey göz yoruyor. Ayrıca bölüm başlıklarının altına büyük harflerle bölüm sırasının belirtilmesi başlığın değil kaçınıcı bölüm olduğunun daha önemli olduğu hissi yaratıyor. Tasarımının okumayı kolaylaştırmak yerine zorlaştırdığını düşündüğümüz sayfalarının kenar boşlukları dengeli. Sayfa numaraları isabetli bir büyüklük ve yazıtipi kullanılarak alt dış kenarlara yerleştirilmiş.

EN İYİ MATEMATİK YAZILARI Mircea Pitici

Hil Yayın, Çeviren: Sibel Özkan (13,5 cm X 19,5 cm)

BASKI

İç baskıda boya dengesi ve ön-arka ayarı iyi. Ama sırt düzgün değil; köşeler yuvarlanmış, tutkal çok kalın. Bu kitaba da kesim sırasında iyi davranılmadığını söyleyebiliriz.

KAPAK TASARIMI

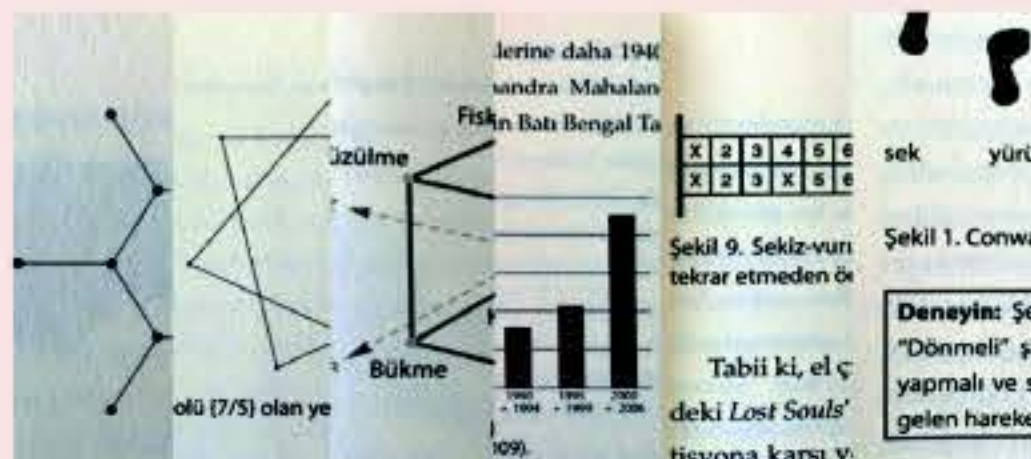

Sadece yazı ile oynayarak oluşturulan bir grafiğin ne kadar çeldirici olabileceğini görüyoruz. Zeminde yer alan ve "lise defteri" etkisi veren kenarı kırmızı çizgili kareli sayfa olmasa da olurdu. Hatta bu haliyle kapağa başlığın iddiasından daha "avam" bir hava verdiğini söyleyebiliriz. Arka kapağa bakınca zemin çizgilerinin koyuluğu daha net fark ediliyor. Ön kapaktaki gibi zemindeki dairelerle birleşince buraya yazılan tanıtım metninin okunması epey zorlaşmış. Ön kapaktaki tipografik oyunu sırtta da yerleştirmemek bir tercih elbette ama sırt nedense bu kareli zeminden muaf tutulmuş. Ön kapağın orta altına yerleştirilen yayınevi logosu ilgi çekici. Artık yaygınlaşan bir kullanım olan kapak içine kapakta da kullanılan bir resmi zemin olarak atma esprisinin bu kitaba yakıştığını söylemeden geçmeyelim.

İÇ SAYFA TASARIMI

İçindekiler sayfasında başlıklar ile sayfa numaraları arasında yer alan noktalı çizgiler tercih edilmese daha iyi olabilirdi. Sayfa kenar boşlukları bize fazla geniş geldi. Seçilen yazı tipi seti okunaklı, ancak kelime boşlukları biraz fazla. Bölüm başlıklarının ve akan metnin aynı yazı tipinin farklı büyüklük, yatıklık ve kalınlıkla dizilmiş olması doğru bir tercih ama ara başlıklardaki yazı tipi ve form çeşitliliği metnin iç hiyerarşisini anlamayı zorlaştırıyor. Kitaptaki tablo, çizim, çerçeve ve spotlarda kullanılan çizgi kalınlıklarında da bir kararsızlık ve tasarlanmamışlık hissediliyor. Dipnotlar, kaynakça ve resim altı yazılarındaki form ve stil istikrarsızlığı ve yine resim altları ile resimler arasındaki mesafelerin sayfalara göre farklılaşması da bu tasarlanmamışlık hissini güçlendiriyor. Kağıdın arka vermesi de cabası.

AUDREY HEPBURN BİYOGRAFİSİ ZARAFET'İN YAZARI DONALD SPOTO GRACE KELLY

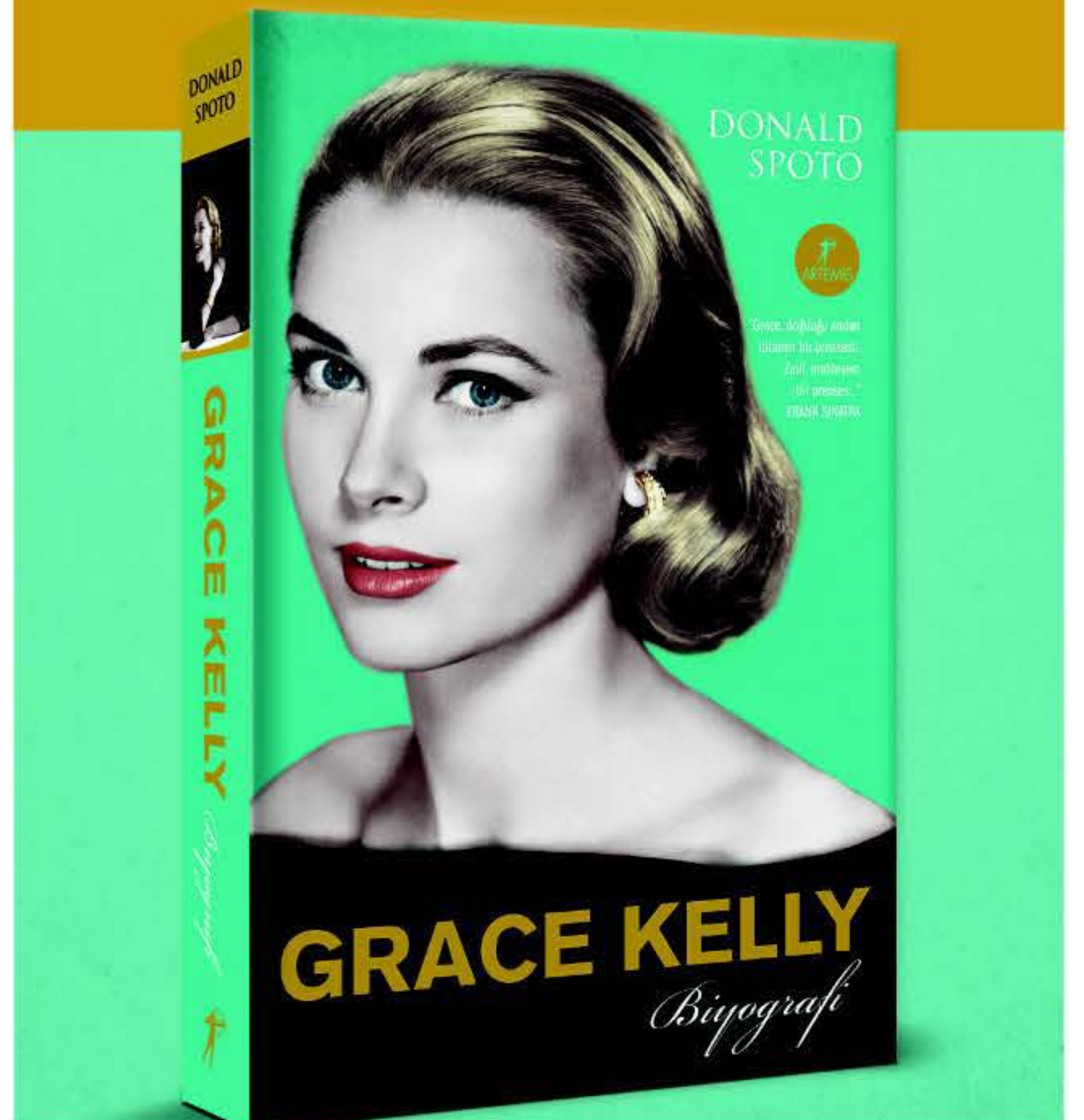
Biyografi

MARILYN, LIZ,
VIVIEN, AVA,
RITA, LAUREN,
AUDREY VE LANA...
HEPSİ MUHTEŞEMDİ.
ANCAK HOLLYWOOD'DA
KİMSE ONUN GİBİ
PARLAMİYORDU.
GRACE TAM BİR YILDIZ,
GERÇEK BİR PRENSESTİ

KENDİ ZAMANININ, TÜM ZAMANLARIN, HATTA
ZAMANSIZLIĞIN EN BÜYÜK YETENEKLERİNDEN
GRACE KELLY'NİN BAŞ DÖNDÜRÜCÜ KARIYERİ
VE DÜNYANIN EN SEVDİĞİ PRENSESLERDEN BİRİNE
DÖNÜŞMESİNİN HİKÂYESİ İLK KEZ BU KADAR ÖZENLE
KALEME ALINIYOR. DONALD SPOTO'NUN PRENSES'İN
RİCASIYLA BİYOGRAFİYİ YAYINLAMAK İÇİN
ONUN ÖLÜMÜNDEN SONRA YİRMİ BEŞ YIL
BEKLEDİĞİNİ DE NOT DÜŞELİM.

HITCHCOCK'U BÜYÜLEYEN,
PRENS RAINIER'Yİ KALBİNDEN VURAN
VE SİNEMAYI KENDİNE TUTSAK EDEN PRENSES GRACE'IN
ÖZEL HAYATI, SEVDİĞİ ERKEKLER, SEVMEDİKLERİ
VE TÜM BU MASALSILIĞIN ARKASINDAKİ GERÇEKLER
GRACE KELLY BİYOGRAFİ İLE SİZLERLE BULUŞUYOR.

ARTEMİS YAYINLARI, İSTANBUL

CEM DİNLENMİŞ ÖNERİYOR: MEZBAHA NO. 5

Fotoğraf: Engin Irlz

Sergili Cem Dinlenmiş,
Sabit Fikir okurları bu ay
hangi kitabı keşfetsin?

**KURT VONNEGUT'LA HENÜZ
TANIŞMAYANLARA ÖNERİM
"MEZBAHA NO. 5" OLABİLİR.**

Peki neden bu kitap?

**BEN OKUMAYA BAŞLAR
BAŞLAMAZ SANKİ HEP
BİR YERLERDE ARADIĞIM
MİZAHİ DİLİ KEŞFETTİĞİMİ
HİSSETMİŞTİM. HEP YERALTI
EDEBİYATI KATEGORİSİNE
SIKIŞTIRILIYO AMA ÖZEL,
NADİDE BİR KLASİK.**

Hangi müzik eşlik etmeli sence
bu kitaba?

**MÜZİĞE GEREK YOK GİBİ,
ARTIK KAFANIZA GÖRE...**

Bize kitaptan tadımlık bir
camle yazar mısın?

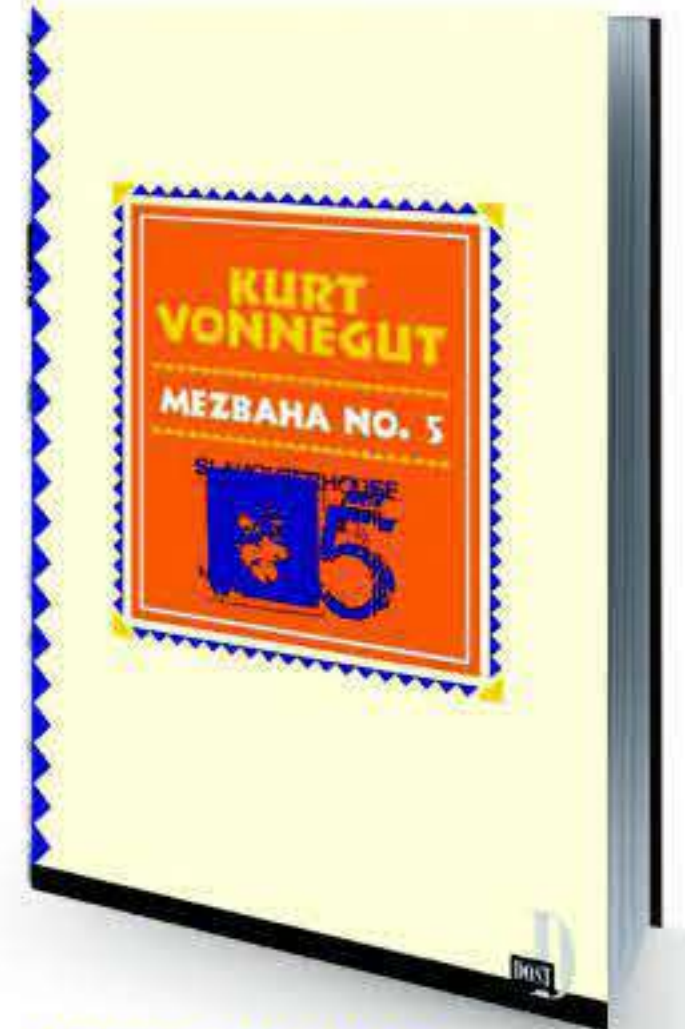
"HADI GEÇMİŞ OLSUN."

Baska hangi kitap var
aklında?

**VONNEGUT'TAN DEVAM ETMEK
İSTERSENİZ "ŞAMPİYONLARIN
KAHVALTISI"NI ÖNEREBİLİRİM.**

Tesekkür ederiz !!

**RICA
EDERİM,
HERKESE
SEVGİLER...**

MEZBAHA NO. 5

Kurt Vonnegut

Dost Kitabevi Yayınları

Çeviren: M. Barlas Çevikus

POPÜLER KÜLTÜRDE MUHAFAZAKAR DAMAR ARAYIŞI

“ Okuduğu bir şiir yüzünden hapse giren Erdoğan örneğini düşünecek olursak, popüler kültüre yapılan muhafazakar girdinin şiir üzerinden gerçekleşmesi tesadüf değil.

Diyebiliriz ki; *Yedi Güzel Adam* -reytinglere bakılmaksızın- muhafazakar kitleye ulaşmış.

TRT'de *Yedi Güzel Adam* adında bir dizi başladı. Dizi Cahit Zarifoğlu, Akif İnan, Erdem Bayazıt, Rasim Özdenören, Ali Kutlay, Nuri Pakdil ve Alaeddin Özdenören'in hayatlarını konu alıyor; 1970'lerde geçiyor ve sık sık söz konusu şairlerin Maraş Lisesi'ndeki çocukluklarına geri dönüşler yapılıyor. Dizi son zamanlarda üzerinde çokça konuşulan, yazılan bir yapım haline geldi; elbette bunda, dizinin galasına

bakanların ve AKP'li milletvekillerinin katılmasının etkisi büyük. Açıkçası dizi, "rengini" daha galasında belli etmişti. Bu noktada akıllara iki soru geliyor: İlki, bu dizinin AKP tarafından mı yaptırıldığı; ikincisi ise, AKP'nin popüler kültür alanına oynama ihtiyacını niye duyduğu? İkinci sorunun yanıtını aramak daha işlevsel bir sonuç verebilir.

AKP'nin popüler kültür alanını boş bıraktığı ilk

elden söylenebilir ama dolaylı yoldan popüler kültürü şekillendirdiği de ortada. AKP, kültürü daha ziyade endüstriyel bir faaliyet olarak görüyor ve doğrudan hamlelerini daha çok bu alanda gerçekleştiriyor. Buralardan yararlı, verimli ve sürdürülebilir bir kültür çıkmasını beklemek zaten hiç gerçekçi değil, geçtiğimiz birkaç yıl da bunu bize gösterdi. Ancak yaratılan siyasal ve toplumsal konjonktür, özellikle son iki yıldır, AKP'nin popüler kültüre özel bir önem atfettiğini ortaya koyuyor. 2012'de gündeme gelen "muhafazakar sanat" tartışmaları ve İskender Pala'nın yazdığı manifesto bunun en güçlü örneği. Mevcut kültür ve sanat alanına yapılan müdahaleler de bu türden bir sanat anlayışını yerleştirme çabasını gösteriyor. *Yedi Güzel Adam* da bu anlayışın bir ürünü olarak görülebilir.

MUHAFAZAKARLIĞIN ROL MODELİ VE TOPLUMSAL FORM

Şiir, kültürel muhafazakarlığın bir dinamiği olabilir mi? *Yedi Güzel Adam*'da anlatılan yedi muhafazakar şair, birer model olarak sunuluyor. AKP'nin popüler kültüre girdi yapma, onun yerini alma çabası içinde bunun önemli bir anlamı var. Nitekim rol model oluşturma çabası Erdoğan'ın kişiliğinde kendisini göstermiştir. Erdoğan, bir başbakan ya da bir parti lideri olmasının yanında aynı zamanda gençlik için bir rol modeldir. Verilen rol model şöyledir: O, sıradan bir hayattan geldi ve sıra dışı bir konuma yerleşti. Tıpkı çok küçük atölye işleriyle sanayiye giren Koç, Sabancı gibilerin günümüzün burjuvası haline gelmesi gibi (elbette günümüzdeki muhafazakar burjuvazinin dinamiği de bire bir aynıdır). Burada bireysel girişimciliğe gönderme yapan kapitalist bir mesaj da bulabilmek pekala mümkün. Diğer taraftan önümüzde, okuduğu bir şiir yüzünden hapse giren ve bunu kitle ile her buluşmasında dile getirmekten çekinmeyen bir Erdoğan bulunmaktadır. Dolayısıyla popüler kültüre yapılan muhafazakar girdinin şiir ve şairler üzerinden gerçekleşmesi tesadüf değil. *Yedi Güzel Adam* da böylesi bir rol modelin çıktısı olarak okunmalıdır.

Bir kesim ise, dizinin aslında siyasi bir kaygısı olmadığını, yalnızca şairlerin hayatını anlatmaya çalıştığını da iddia edebilir. Ancak dizinin bilinçdışından dışarı taşan alt metinde siyasi söz söyleme çabası fark ediliyor. Mesele Erdem Bayazıt'ın Naciye ile evliliğinde söz konusu olan başörtüsü mevzuu veya Necip Fazıl'ın Cahit Zarifoğlu'na modern bir kadınla evlenmesini salık veriyor oluşu bunu açıkça ortaya koyan birkaç sahneden biri. Bunun yanı sıra dizinin şairleri tasvir etme biçimi de başarıdan son derece yoksun. Yedi şairin yedisi de tamamen kusursuz ve mükemmel karakterler olarak yansıtılmış. Diğer taraftan kambur Emine ile Kenan öğretmen karakteri ise neredeyse mutlak kötü karakterler olarak karşımıza çıkıyorlar. Tam da burada, karakterler üzerinden günümüzdeki hâkim siyasi anlayışla örtüşen

bir siyasal alt metne ulaşmak mümkün. Bir ayrım ve kutuplaştırma yapmanın yanında ana karakterlerin mutlak iyi olması bize çok şey anlatıyor.

Karakterlerin tasvir edilmesinde mutlaklaştırma sorununun yarattığı önemli bir handikapı, dizide çok baskın olan şiirsel dilde de görüyoruz. Karakterler sürekli olarak şiir okuyor, günlük konuşmalarında şiirsel bir dili benimsiyor. Dizide anlatılan şiir ile izleyicinin algısına baktığımızda şiirin popüler etkisinin nasıl olduğunu çok daha iyi görebiliriz. Sosyal medyadaki izleyici yorumları dizinin şiirle, Maraş'la ve şairlerle kurduğu ilişkiyi milli ve manevi değerlerin dış güçlere karşı korunması olarak görüyor. Bunun yanı sıra çarpıcı birkaç yorum bu ülkede yıllardır dizilerde solcuların entelektüel, okuyan, yazan insanlar olduğunu; sağcıların ise bunlardan yoksun olarak tasvir edildiğini ve artık bu dönemin bittiğini ifade ediyor. Buradan hareketle diyebiliriz ki, *Yedi Güzel Adam* -reytinglere bakılmaksızın- muhafazakar kitleye ulaşmış.

Yedi Güzel Adam popüler kültür içindeki muhafazakar işlevini yerine getirebiliyor mu?

Erdem Bayazıt'ın Nâzım Hikmet'ten "Tahir ile Zühre"yi okuması ya da Erdem'in kardeşinin bir solcuya yardım etmesi gibi olaylar da kapsayıcı bir "imaj" çiziyor. Bu liberal çokkültürcülüğü tek başına okuduğumuzda tozpembe bir dünyada gözlerimizi açabiliriz. Liberal çokkültürcülüğün burada muhafazakar izleyici kitlesinin dışına çıkma işlevine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Zaten popüler kültür dediğimiz kavram da sınıfların, kimliklerin ötesinde bir yapı oluşturmaktadır. Kitle iletişim araçlarıyla gündemi belirlemekte ve toplumsal formlar yaratmaktadır. *Kurtlar Vadisi*'nin etkisini hatırlamak bunun için yeterlidir. Dolayısıyla buradan bir beğeni sosyalizasyonu sağlanır ve türlü yönlendirmelerde bulunulabilir. Sonuç olarak karşımıza *Yedi Güzel Adam*'ın popüler kültür için muhafazakar bir damar yaratma arayışı olduğunu ifade edebiliriz.

Peki, *Yedi Güzel Adam* popüler kültür içindeki muhafazakar işlevini yerine getirebiliyor mu? Dar bir izleyici kitlesine ulaşmış olsa da, bazı muhafazakar yazarlar tarafından övgü almış olsa da mevcut kitlesinin dışına çıkabildiğini ilk dört bölüm itibarıyla söylemek pek mümkün değil. Sonuç olarak *Yedi Güzel Adam* popüler kültüre muhafazakar bir girdi ve etki yaratmanın bir aracı rolünü üstlenmiş olsa da bunu yeterince başaramamış. Ancak başaramamış olsa da yedi muhafazakar şairin bilinirliği artıyor ve bir toplumsal beğeni oluşturuyor. Kısa vadede edebiyatın muhafazakarlarca çok daha fazla "kullanılacağını" söyleyebiliriz. Sonuçları itibarıyla düşündüğümüzde de, popüler kültüre yönelik muhafazakar ilgi ve müdahale çabasının masum olmadığını görürüz. ■

İSTANBUL SOKAKLARINDAN BİR FUTBOL ÖYKÜSÜ

“ Türkiye’den, sokak aralarından futbol manzaralarıyla dolu böylesi bir çizgi roman çok sık çıkmıyor karşımıza.

Her dört yılda bir futbolseverleri Dünya Kupası heyecanı sarar. İşte bu yıl da o vakit geldi çattı; dünyanın gözü kulağı Brezilya’daki maçlarda olacak. Heyecanla beklenen maçlar öncesinde, Brezilya sokaklarında, “Bizim futbol kupasına değil, eğitim ve sosyal haklara ihtiyacımız var,” yazılı pankartlarla dolaşan göstericiler de gördük. Haksız değiller. Ama futbol her ne kadar endüstrileşse, dünyayı kuşatan bir başka kapitalist döngüyü kendi içinden doğursa da, sokak sporu özelliğini koruduğu için bu kadar sevilen bir oyun.

Dünya Kupası’nın da etkisiyle olsa gerek, yakın bir zaman önce, İstanbul sokaklarından bir futbol sevdası öyküsü anlatan yerli bir çizgi roman yayımlandı. *Bir Zamanlar Sahalarda*, Bülent Sağman’ın *Büyücü Tekir* adlı romanından yapılan uyarlamanın ilk bölümü...

Çizgi roman, Topçu Gaddar’ın oğlu, küçük kaleci Büyücü Tekir’in öyküsünü anlatıyor. Tekir, bir zamanlar birinci ligde oynayan şöhretli babası ve güzel annesiyle yaşadığı rahat muhitten fakir bir mahalleye yeni taşınmış. Taşınmasının sebebi de, babasının Allah vergisi yeteneği sayesinde sahada kazandığı parayı kumara yatırması. Büyücü Tekir annesinin mutsuzluğunu, babasının öfkesini anlamlandıramıyor. Mahallede konuşulandan çıkardığı ama inanmak istemediği şey ise; babasının kumarbaz olduğu, hatta kumar borcu için maç satan bir hain olduğu. Hayatında düzelecek hiçbir taraf yok gibi; her geçen gün babası daha kızgın, annesi daha üzgün, küçük mahalle sanki onlara daha düşman... Ama Tekir’in kalecilik yeteneği fark edilince, yaşıtı olan mahalle takımı kaptanı onu takıma ve koruması altına alıyor, en yakın arkadaşı oluyor. Böylelikle futbol yeteneği, Tekir’in mahalledeki hayatını yaşanır hale getiriyor.

MAHALLE ATMOSFERİ

Ancak işler yeniden karışıyor ve işe yaramaz babası, bacağına geri dönülmez biçimde kırıp eve kapanınca

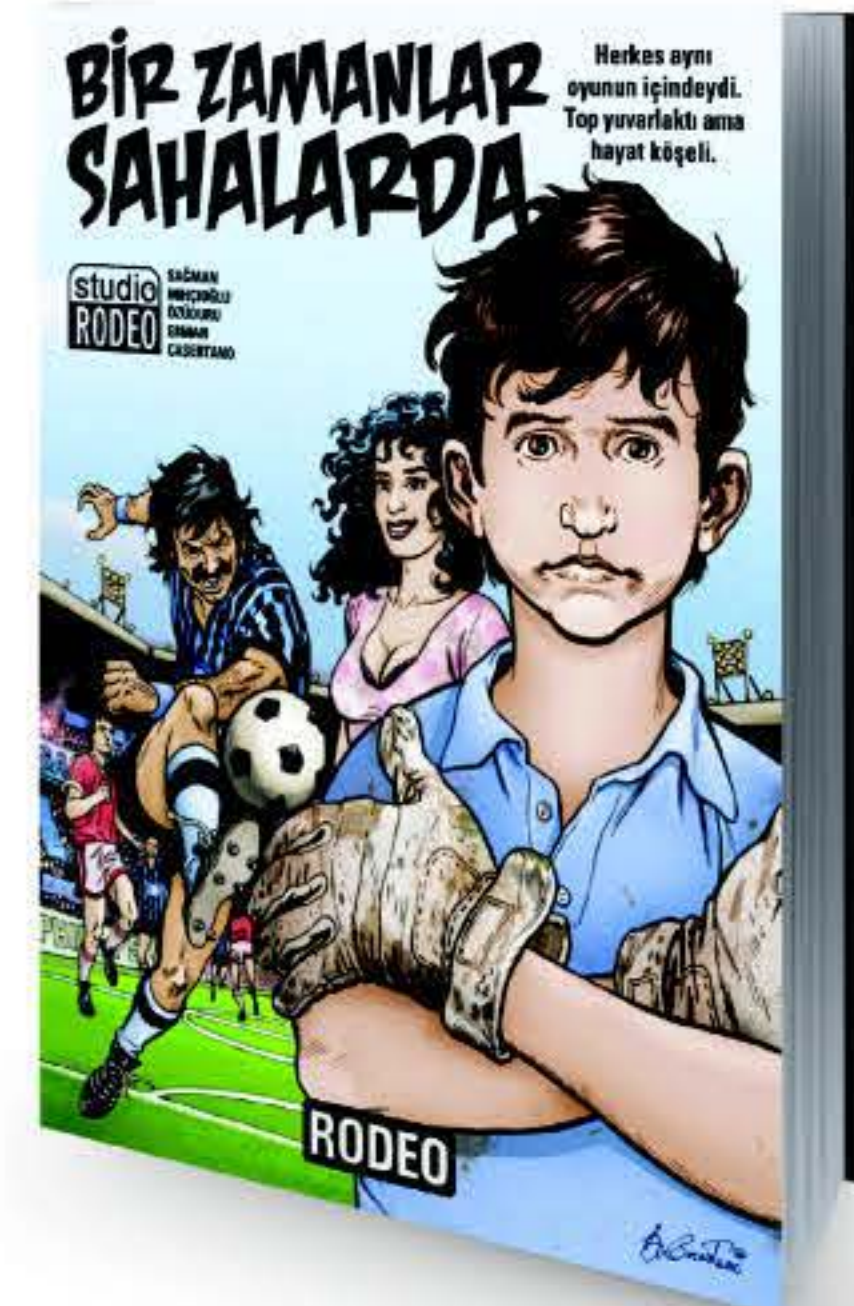

Kitap, Bülent Sağman’ın *Büyücü Tekir* romanından yapılan uyarlamanın ilk bölümü.

artık gerçekten her şeyini kaybediyor. Annesi ise aklını kaybetmenin eşiğinde... Tekir’in futbol yeteneğinin yine işe yarayıp yaramayacağını burada açıklamış olmayalım, ama Tekir’in başına daha çok şey gelecek gibi görünüyor; neler geleceği ise sonraki kitaplarda da anlatılacak.

Çizimlerde mahalle atmosferi, evin içi bir hayli detaylı çizilmiş. Futbol sahneleri ise bir çizgi romana en yakışan kısımlar... Çalışmanın taslak sayfalarını Murat Mıhçıoğlu hazırlamış, çizimler de Cem Özüduru’ya ait. Kapak resmi ise, İtalyan sanatçı Giampiero Casertano tarafından yapılmış.

Türkiye’den, sokak aralarından futbol manzaralarıyla dolu böylesi bir çizgi roman çok sık çıkmıyor karşımıza. İşte bu yüzden, telif çizgi roman sayısının daha da artması dileğiyle okunuyor *Bir Zamanlar Sahalarda*. ■

BİR ZAMANLAR SAHALARDA
Sağman, Mıhçıoğlu, Özüduru,
Erman, Casertano
Studio Rodeo

BİR VAKA ARŞİVİ

“İş Cinayetleri Almanacağı, iki senedir, ulusal basına yansıyan cinayetlerin günbegün çetelesini tutmakta.

Bu ülkede milyonlarca emekçinin çalıştığı, bir sonraki yılın almanığında kendimizin ya da bir sevdiğimiz isminin bulunabileceğinin farkında değiliz gibi yapıyoruz.

Mert Tugen

Çalıştığı forklift / kamyonet üstüne devrildi. Halatı kopan asansörün / üzerine çöken duvarın / kömür yüklü vagonun altında kaldı. Elektrik arızasını giderirken / inşaata kablo döşerken akıma kapıldı. Metan gazı patlaması / toprak kayması sonucu göçüğün altında sıkıştı. Doğalgaz kaçağından / borudan sızan amonyaktan / yoğun dumandan zehirlendi. Mermer blokların / sac levhaların / kayaların altında kaldı. Foseptik çukuruna / asit havuzuna düştü. Kullandığı silindir / iş makinesi şarmpole yuvarlandı. Mal taşırken tren / TIR çarptı. Kafası pres makinesine / demir kesme makasına sıkıştı. Rezidans inşaatında iskeleden düştü. Taşıma bandına kolunu kaptırdı. Kimyasal fabrikasındaki yangında kül oldu. Sipariş yetiştirirken motorsiklet kazası geçirdi. Su boru hattında girdaba kapıldı. Fındık topladığı bahçede yaban arıları soktu. Üretim bandından fırlayan kürek boynuna isabet etti. Çalıştığı evin camından düştü. Buhar kazanı yanında patladı...

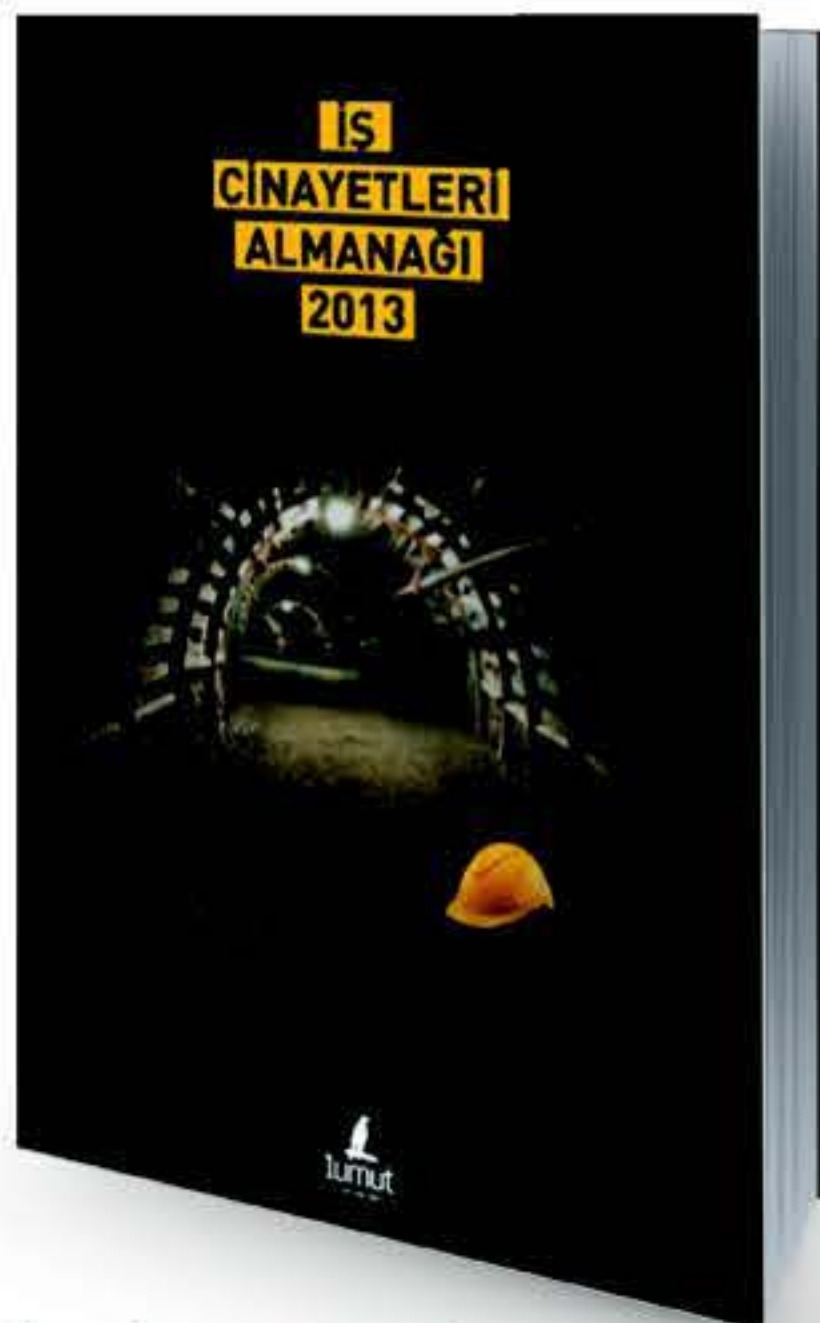
Türkiye'deki çalışma hayatının hal-i pür meali yandaki kelime bulutunda gizli. Adalet Arayana Destek Grubu'nun hazırladığı ve 1 Umut Yayınları tarafından basılan *İş Cinayetleri Almanacağı*, iki senedir, ulusal basına yansıyan cinayetlerin günbegün çetelesini tutmakta. Soma sonrası yapılan yorumlarda sıkça karşımıza çıkan 1253 sayısı, 2013 senesinde hayatını iş cinayetlerinde kaybeden emekçileri mimliyor. Yangın Kulesi'nin 2014'ün ilk dört ayı için yaptığı çalışmada aynı sayı en az 396 ve mayıs ayında neredeyse bir bu kadar can daha eklendi katliam tablosuna. Bu sayılara meslek hastalıkları nedeniyle sönen yaşamlar dahil değil. ILO'nun 2013 verilerine göre çalışma kaynaklı can kayıplarının sadece yüzde 14'ünün akut "iş kaza"larında gerçekleştiğini, kalıcı olarak iş görmez hale gelenleri ve işe bağlı sorunlar nedeniyle fiziksel ve ruhsal sağlığını yitirenleri göz önüne bulundurunca ortaya çıkan resim dehşet verici. Ve bu resim gittikçe kötü bir halmakta, zira DİSK'in geçtiğimiz ay hazırladığı rapora göre

2002-2005 arası ile 2006-2012 arası geçen dönemi karşılaştırdığımızda her üç kayıtlı iş cinayetine bir yenisi eklenmiş durumda.

Ancak bunlar hep istatistik. Rakamlara bakmanın insanı gerçeklerden soyutlayıcı ve meselenin özündeki insani trajedilerden uzaklaştırıcı bir etkisi de var. *İş Cinayetleri Almancağı*, bir vaka arşivi olarak okuyucusunu yaşanan iş cinayetleri konusunda derinlemesine bilgilendirmekte. Ancak bilgi sahibi olmak günümüzde çok da bir anlam ifade etmiyor. Zira ölüme karşı duyarsız bir toplum halini aldık. Ateş düştüğü yeri yakıyor; insan kendi başına geldikçe anlamıyor, kendini ölenin anası babası, eşi kardeşi, evladı yerine koyamıyor. 11 Mart 2012'de Marmara Park AVM şantiyesindeki çadırlarında ölen 11 işçiden biri olan Barış Kıyak'ın kardeşi Damla'nın dediği gibi, "İnsanlar bilmesine rağmen çok rahat gidiyor Marmara Park'a, arkadaşlarım bile akıllı telefonlarıyla check-in yapıyor." Bu ülkede milyonlarca emekçinin çalıştığı, bir sonraki yılın almancağında kendimizin ya da bir sevdiğimiz isminin bulunabileceğinin farkında değiliz gibi yapıyoruz. Adalet arayan işçi ailelerinin acıları küllenmeyecek ve adalet yerini bulsa da gidenler geri gelmeyecek. Ama eğer sorumlular cezalandırılır ve iş güvenliği konusunda adımlar atılırsa binlerce can kurtulacak. Bu açıdan ailelerin verdiği mücadele özünde herkes için daha aydınlık bir geleceğin mücadelesi.

İDEOLOJİK BİR TARTIŞMA DEĞİL

Bunca iş cinayetinin arkasındaki sebepler son dönemde enine boyuna tartışıldı. Küresel rekabet, sermayenin kâr hırsı ve devletin sermayenin arkasında hizalanarak kanuni görevi olan denetimi etkin kılmaması günümüzün baskın iktisadi zihniyetinin ne

İŞ CİNAYETLERİ ALMANAĞI 2013

kolektif

1 Umut Yayınları

pahasına olursa olsun büyüme güdüsüyle birleşince iş cinayetleri istisnadan ziyade kural halini aldı. Suçu sermaye ve devlet gibi yapılar kadar kendimizde de aramak gerekiyor, zira her iş cinayeti toplumsal olarak vardığımız uzlaşının bir sonucu. Madenlerde hayatlarını kaybeden emekçileri yaşam tercihlerimizin dayattığı enerji müptelalığından, inşaat sektöründe yiten 294 canı müşterek beton fetişimizden, silikozis hastası olan kum taşlama işçilerini

tüketim alışkanlıklarımızdan ayrı düşünmek mümkün değil.

LGBT ve feminist hareketlerin sloganı olan "Trans/kadın cinayetleri politiktir" şiarı iş cinayetleri için de geçerli. *İş Cinayetleri Almancağı*'nda Karadon, Kozlu, Afşin-Elbistan, Ostim İvedik, Davutpaşa ve Kozan gibi toplu işçi cinayetlerinin hukuki süreçlerine ayrılan kısım aslında her bir cinayetin bilinçli olarak işlendiğinin göstergesi. Bu vakalara cinayet denmesinin nedeni işverenlerin ve devletin almadıkları önlemlerin sonuçlarını öngörmelerine rağmen eylemlerine taammüden devam etmeleri. 8 Ocak 2013'te Kozlu'da 8 işçinin ve 30 Ocak 2013'te Gündoğdu'da 7 işçinin can vermesinden sonra basında çıkan açıklamalar faciadan kıl payı dönüldüğünü ve aynı vardiyadaki 700-800 kişinin de ölebileceğini işaret ediyordu. Bu açıdan Soma katliamı tarihin tesadüfi bir tekrerründen ziyade gerçekleşmesi kaçınılmaz bir katliamdı. "Politik" vurgusuna geri dönersek, devletin kazanç elde etme güdüsüyle kasten cinayet işleyenleri taksirle ölüme sebebiyet vermekten yargılaması, esas sorumluların yargı önünden kaçırılması, emekçi ailelerinin kan paralarıyla yıldırılmak istenmesi, dava süreçlerinin gecikmeli ve yanlı bilirkişi raporlarıyla aksak topal ilerlemesi iş cinayetlerinin bir devlet politikası olduğunu düşündürüyor.

Suçu sermaye ve devlet gibi yapılar kadar kendimizde de aramak gerekiyor, zira her iş cinayeti toplumsal olarak vardığımız uzlaşının bir sonucu.

Adalet arayan işçi aileleri ilk kez 16 Mayıs 2012'de Vicdan ve Adalet Nöbeti tutmuş, 7 Ekim 2012'den itibaren de her ayın ilk pazar günü nöbetlerine devam etmişti. *Almancağı* bu nöbetlerde yapılan söyleşilerin dökümünü de içeriyor. Bu toplantılarda 40-50 kişiden fazlasının bir araya gelmiyor oluşu da toplumsal duyarsızlığın ve kabullenmişliğin bir başka tezahürü. Evet, sendikalar ve meslek odaları güçlü olmalı, iş güvenliği tedbirleri işverenin keyfiyetine bırakılmamalı, devlet denetim sorumluluğunu yerine getirmeli, basın piyasanın değil emeğin dilini içselleştirmeli ancak her şeyden önce toplumsal uzlaşımız başka bir düzlemde kurulmalı. 18 yaşın altında 60 çocuk işçinin hayatını kaybettiği, 2011'de Afşin-Elbistan termik santralinde gerçekleşen göçük sonrası 9 canın hâlâ 50 milyon metreküp toprak altında yattığı bir coğrafyada bunun ideolojik bir tartışma değil, hepimizi etkilemesi olası bir hayat memet meselesi olduğu unutulmamalı. ■

GEZİ'DEN SONRA EDEBİYAT

“Gezi Direnişi'nin birinci yıldönümü geldi. Türkiye'nin genelde katliam ve darbelerle örülen feci tarihine güzel bir tarih eklendi: 31 Mayıs. Bu vesileyle, geçen yıldan bu yana “Gezi Edebiyatı” ya da 12 Mart, 12 Eylül benzetmesiyle gidersek, “31 Mayıs Edebiyatı” namına neler yapıldı, olup bitenler kimlere nasıl ilham verdi bir bakalım.

AHMET ERGENÇ

ahmetergenc@gmail.com

İlginçtir, Gezi Direnişi esnasında en çok kullanılan kelimelerden biri de “hikaye” olmuştur. Büyük, kolektif hikayelere sahip olmayan, atomize, sinik bir varoluşa saplanıp kalmış bir kuşak Gezi ile birlikte aniden bir “büyük hikaye”nin, ortak bir tarihin parçası oldu. Aslında olay, “Anlatılan senin hikayendir”den “Yaşanan senin hikayendir”e dönüştü. Edebiyat ve hikaye sokaktaydı, “Kitabı kapat, şiir sokakta” gibi sloganlar duvarlardaydı; sanatçılar olası en büyük enstalasyon örneği olarak sokağı, Taksim Meydanı'nı, barikatları gösteriyor, sanatın gerçek yerinin sokak olduğunu söylüyorlardı. Sinemacılar da öyle... Tiyatro da sokakta yapılıyordu; karşılıklı etkileşime dayanan sokak performansları tiyatro programlarının yerini aldı. İptal edilen konserler, festivaller “kültür endüstrisi”nin korunaklı, yapay sahnelerine sıkışmış müziğin asıl yerinin sokak olduğuna işaret ediyordu. Sokağın uğultusu, gürültüsü, sloganına eklenen enstrümanlar bir büyük şarkının parçası oluyordu. Peki bu yaşanan hikaye, yazılı hikayeye, yani edebiyata nasıl dönüşecekti? Kim, ne zaman bu büyük hikayenin detaylarını, ara damarlarını yazacaktı?

Gerçek edebiyatın ortaya çıkması için bu büyük sarsıntının üzerinden bir vakit geçmesi gerektiği konusunda hemen herkes hemfikir. Hemen oturulup kağıda dökülecek hikayeler niyeyse herkese pek “edebi” olmaz gibi geliyordu. Şimdi Gezi Direnişi'nin birinci yıldönümü geldi. Türkiye'nin genelde katliam ve darbelerle örülen feci tarihine güzel bir tarih

eklendi: 31 Mayıs. Bu vesileyle, geçen yıldan bu yana “Gezi Edebiyatı” ya da 12 Mart, 12 Eylül benzetmesiyle gidersek, “31 Mayıs Edebiyatı” namına neler yapıldı, olup bitenler kimlere nasıl ilham verdi bir bakalım.

SIYASET EDEBİYATA NASIL GİRER?

Elias Canetti edebiyata belki de aşırı-anlam yükleyerek “Yazarların görmediği şey olmamış demektir” demişti. Yani, hikayesi yazılmayan şey, bir anlamda toplumsal bellekte, tarihte yer alamazdı. Edebiyatla siyasetin münasebeti de bu açıdan mühim. Türkiye gibi büyük toplumsal travmalarla dolu olan ve resmi tarihin bu travmaları örtbas etmekle, hüsnütabelere bürümekle, yok saymakla meşgul olduğu bir ülkede “politik roman” ya da “tanıklık edebiyatı” büyük bir boşluğu doldurduğu için büyük önem taşıyor. Toplumsal tarihi, “büyük olaylar”ı anlatan romanlar bir bakıma bir “alternatif” tarih, hissiyat ve bakış koridoru sunuyor. Bu büyük olayları kişisel tecrübenin ve bakışın filtrelerinden ve edebiyatın aygıtlardan geçirerek aktaran romanlar, hikayeler ve şiirler, yaşananları soğuk ve mesafeli bir belge-malzemesi olmaktan çıkarıp insana daha yakından temas eden bir “hissiyat-ifadesi”ne dönüştürüyor. Edebiyatçı ile mesela bir sosyolog ya da tarihçiyi ayıran şey de burada ortaya çıkıyor herhalde. 12 Mart'ı Füruzan ya da Sevgi Soysal'dan, 12 Eylül'ü Bilge Karasu ya da Latife Tekin'den okumak, bünyede tarih okumaktan çok daha kalıcı etkiler bırakıyor. Bu

Burak Dak

Gezi'nin edebiyatı henüz pek yazılmamış olsa da, onu besleyecek dil eski "politik" dilden çok daha farklı.

bakımdan Canetti'nin sözü ve yazarlara atfettiği anlam doğru ve yerinde olabilir.

Mevzuyu Gezi edebiyatına getirmeden önce edebiyat-siyaset meselesine dair zihin-açıcı bir metafordan bahsetmek istiyorum. Gezi vakası üzerine çıkan *Gezi, İsyan, Özgürlük* başlıklı derlemede, Burhan Sönmez'in edebiyatın siyasete nasıl yaklaşması gerektiğine dair bir yazısı var. Yazıya Márquez'den bir alıntıyla başlıyor: "Gerçeğin evine ön kapıdan değil, arka kapıdan girilir." Bu alıntıyı da edebiyatın siyasi gündemle kurduğu ilişkiye bir metafor olarak kullanıyor. Yani sağlam edebiyat siyasi "olay"a ön kapıdan değil, edebiyat dolayımıyla, edebiyatın aygıtlarını kuşanarak "arka kapı"dan girmelidir. Ön kapıdan giren eserler, birer tanıklık-belgesi olmaktan öteye pek geçemezler. Tabii, gerçek denen şeye metaforla, üslupla, ironiyle girebilmek için de biraz zaman gerekiyor. Eşzamanlı yazılan şeyler acelecilikleriyle "ön" kapıda takılıp kalabiliyorlar. Dolayısıyla, burada sorduğumuz soru için biraz erken olabilir. Alacağımız cevaplar da ister istemez "ön" kapının eserleri olabilir. 12 Mart ya da 12 Eylül edebiyatı külliyatının oluşması için aradan yıllar geçmesi gerekmişti.

Burada 12 Mart ve 12 Eylül ile Gezi'yi kıyaslamak aslında kategorik olarak yanlış da olabilir. 12 Mart ve 12 Eylül biriken bir toplumsal değişimi ve enerjiyi yok

eden birer darbe iken, 31 Mayıs biriken bir toplumsal baskıyı üzerinden atan bir ayaklanmaydı. Yani, 12 Mart ve 12 Eylül bir son iken, Gezi -hep söylendiği gibi- bir başlangıçtı. 12 Mart ve 12 Eylül'de karanlık çökerken ve bu romanların isimlerine de yansırken (Bilge Karasu'nun *Gece'si*, Leylâ Erbil'in *Karanlığın Günü*, Latife Tekin'in *Gece Dersleri* gibi) Gezi'de yeni bir ışık parıldıyordu. Dolayısıyla 12 Mart ve 12 Eylül edebiyatına ağır, kara bulutlar ya da kaybedilmiş bir geçmişe ve olasılıklara yakılan buruk ağıtlar veya da öz-hesaplaşmalar, kapanma, karanlık ve klostrofobi hâkimken; Gezi'nin hissiyatına daha çok açılma, renklenme ve yeni başlangıçlar hâkim. Bu nedenle Gezi'nin edebiyatı henüz pek yazılmamış olsa da, onu besleyecek dil eski "politik" dilden çok daha farklı.

Gezi olaylarını *Direnişçinin Günlüğü* tadında anlatan kitaplar, Gezi'ye "ön kapıdan" girmeye çalışıyorlardı; bu yüzden olmadı, maya tutmadı.

GEZİ'NİN "POLİTİK" DİLİ

Gezi'de yaşanan şey bir toplumsal patlama olduğu gibi, Bakhtin'in karnavalesk çoksesliliğini akla getiren bir söylem ve dil patlamasıydı. Duvarlar ve sloganlar daha önce hiç olmadığı kadar yaratıcı ifadelerle doluydu. Eski politik dilin "kahrolsun/yaşasın"la sınırlı olan sloganlarının yerini, iktidarla ve dahi kendisiyle dalga geçebilen, edebiyat ve felsefeden beslenen, alaycı, çok katmanlı bir dil aldı. Kendi acısıyla ve iktidarla dalga geçebilen bu dil yeni bir direniş biçimi olarak "mizah ve direniş" gibi birçok yazının konusu oldu. Şahsen ben de böyle bir yazı yazmış ve iktidarın "dalga geçilme korkusu"nu ifade eden gelotofobiden ve her kahkahanın "minik bir devrim olduğundan" (Orwell) bahsetmiştim. Hakikaten öyleydi. Direnişin ilk günlerinden itibaren feci bir polis saldırısı olmasına karşın direnişçiler muzipliği, yaratıcılığı elden bırakmıyordu. "Kahrolsun bağzı şeyler", "Tomalara göğüs geren, işte benim Zeki Müren", "Polis kardeş gerçekten gözlerimi yaşırtıyorsun", "Ay resmen devrim", "Mustafa Keser'in askerleriyiz" gibi sokak yazıları gündelik hayatın içinde, çok farklı hassasiyet ve bakışları kapsayan bir politik dil oluşturdu.

Gezi bu açıdan, başka birçok açıdan olduğu gibi, Mayıs 68'i andırıyordu. Mayıs 68 de farklı toplumsal katmanların dilini bir araya getirmiş ve dünya siyasi diline "Kaldırım taşlarının altında kumsal var" ve "Can sıkıntısı karşı-devrimci bir eylemdir" gibi zihin açıcı duvar yazıları ve sloganlar bırakmıştı. Gezi'nin bu çok katmanlı ve yaratıcı dili, olası bir Gezi edebiyatı

Ethem Onur Bilgiç

Gezi Direnişi elbette bir günde doğmadı. Gezi'nin öncesinde yaşanan ağır baskının dayanılmaz hale geldiği anda patlak verdi.

için hem bir zihin açıcı kaynak hem de bir "zorluk" teşkil ediyor. Eski yansıtma kuramını anarak soralım; edebiyat bu Bakhtinvari söylem-çeşitliliğini, dilsel yamalı bohçayı nasıl yansıtacak?

İLK GEZİ KİTAPLARI FURYASI: GEZİ REYONU

Gezi'nin yayın dünyasına yansıması çok hızlı oldu. Daha direniş devam ederken, çoğunlukla Gezi'deki sloganların ve fotoğrafların bir araya getirilmesinden ibaret kitaplar yayımlandı. Bunlar acele hamleyle "kâr" elde etmek, Gezi'den nemalanmak isteyen kitaplar olarak görüldüğü için pek ciddiye alınmadı. Daha sonra *Direnişçinin Günlüğü* tadında gezi olaylarını,

Taksim'de kurulan komünü anlatan kitaplar yayımlandı. Bunların biraz daha "edebi" bir iddiası vardı ama yukarıda bahsettiğim kötü edebiyat yöntemine uyup Gezi olaylarına "ön kapıdan" girmeye çalışıyorlardı; bu yüzden olmadı, maya tutmadı. Daha yazın ortasında bu tip kitaplar kitapçılarda bir "Gezi reyonu"nun oluşmasına yetecek kadar çoğaldı.

Gezi Direnişi'ne katılanların çoğu hem bu kitapları merak ediyor hem de yayın dünyasının bu hızlı kapitalist refleksine şüpheyle bakıyorlardı. "Komün dedik, alternatif hayat dedik ama bak Gezi metalaştı bile," türünde bir histi bu. Haklıydı da. Sonra bu tanıklıklara ek olarak Gezi'yi çözümlemeye çalışan "sosyoloji" kitapları patlak verdi. Bunların en ünlüsü

Gezi Direnişi'nin temelde “doğa için” bir ayaklanmayla başlamış olması da bu “hayvan” hikayelerini daha bir isabetli kılıyordu.

Emre Kongar ve Aykut Küçükkuş'un *Türkiye'yi Sarsan Otuz Gün* alt başlıklı *Gezi Direnişi* kitabıydı. Bu kitap da aceleciliğiyle sadece şüphelere yol açmanın yanı sıra, biraz da alay konusu oldu. Yani hemen herkesin ortak bir hissi vardı: Gezi'ye dair anlatıların, derlemelerin ve sosyolojik çözümlemelerin daha ağırkanlı hazırlanması gerekiyordu. Tabii işin bir de şu yönü vardı: Gezi üzerine bir kitap yayımlamak Gezi'nin bittiğini varsaymak demektir. Zira kitap denen nesne, olaylar geliştikçe otomatikman güncellenebilen bir şey değildir. Bu yüzden, Gezi çeşitli şekillerde patlak vermeye devam ederken, Gezi'yi bir kitabın sınırlarında sabitlemek doğru değildir. Velhasıl “Gezi reyonu” kitaplarında bariz bir özensizlik vardı; içerik ve tasarım olarak genelde aceleyle getirilmiş kitaplardı bunlar, ama tabii, vaziyet tamamen kötü değildi. Nadiren iyi örnekler de çıktı.

GEZİ EDEBİYATI

Gezi edebiyatı namına ilk kayda değer yayın, *Kahrolsun Bağzı Şeyler* adlı hikaye derlemesi oldu. Bu derlemede yirmi sekiz yazar mevzuyu farklı yönlerden ve çeşitli edebi aygıtlara başvurarak ele alıyordu. Buna benzer bir derleme de Nalan Barbarosluğ'un editörlüğünde *Biber Gazı Öyküleri* adıyla çıktı. Evet, roman için daha beklemek gerekiyor olabilir ama öyküler yazıldı. Bu öyküler birkaç temel tematik ve edebi damarı takip ediyor ve bundan sonra oluşacak edebiyat için bir anlamda ilk işaretleri veriyor.

Bu damarlardan ilki, klasik fabl-yabancılaştırma formuna başvurup olanları hayvanların gözünden, Gezi Parkı üzerinde uçan bir kuşun ya da parkın müdavimi bir köpeğin gözünden anlatmak. Böyle yazılan hikayeler hem yabancılaştırma efektiyle insanlık haline dışarıdan bir bakış sağlıyor hem de metaforiğin yanı sıra, literal anlamda da “hayvan” dünyasında yaşananları hatırlatarak, insan-merkezci bir bakıştan

insanı uzak tutuyordu. Gezi Direnişi esnasında gaz bombalarından kaç kuş, köpek ve kedinin etkilenip öldüğünü de düşünmeye vesileydi bunlar. Fabl tekniğini kullanan hikayelerin yaptığı bir şey daha vardı; insan-hayvan hiyerarşisini ortadan kaldırıp, insanı birçok suçun müsebebibi olan “insan kibri”nden kurtarıyorlardı. Gezi Direnişi'nin temelde “doğa için” bir ayaklanmayla başlamış olması da bu “hayvan” hikayelerini daha bir isabetli kılıyordu.

Hikayelerde görülen bir diğer damar da “eski kuşak-yeni kuşak” mukayesesiydi. Gezi esnasında çokça yapılan 68-78 kuşağı karşılaştırmaları da, böylece, hikayelerdeki yerini alıyordu. Eski, sert devrimcilerin “hafif” buldukları yeni nesil eylemcilerle yüzleşmeleri, aslında eski sol geleneğin kendisiyle de yüzleşmesini sağlaması açısından önemliydi. Hikayeler de bunu yansıtıyor, sert, uzlaşmaz, gerontokratik devrimci figürler yeni nesli “anlar” hale geliyordu. Bu hikayeler 80 darbesinden bu yana uyuyan bir neslin uyanışını gözyaşları içinde izleyen eski siyasi nesle iade-i itibarda da bulunmaları açısından önemliydi.

Bir diğer kanal da yaşanan vahşeti ve akıl almaz devlet baskısını “distopik” bir manzara içinde, birer bilimkurgu hikayesi olarak anlatmaktı. Şimdiki zamanda mevcut olan otoriter temayülleri uç noktaya taşıyan bu hikayeler de kapitalizmin ve soğukkanlı ultra-rasyonalizmin varabileceği noktaları gösteriyordu. Evet, Gezi Parkı sadece “şenlik” değildi; 1984 gibi distopyaların gerçek hayatta nasıl işlediğini gösteren feci bir devlet mekanizmasının gölgesini de taşıyordu.

Hikayelerin yöneldiği bir diğer kanal da olanları öteki tarafın, yani polisin gözünden anlatmaktı. Misal eski solcu bir polisin ya da oğlu eyleme katılan bir polisin yaşadığı bocalama bu hikayelerin temel gerilimini oluşturup çok küçük bir güzel olasılığa, polisin halkın yanına geçmesine göz kırpyordu. Brezilya'daki direnişte yaşanan o saf değişimler, silah bırakmalar burada maalesef hiç olmadı, hikayelerde de olmuyor, bu bakımdan romantize değil, gerçekçi hikayelerdi bunlar.

Gezi Direnişi, parkın -ve dolayısıyla- şehrin tarihine dair bir dizi tartışmayı başlatmıştı. İktidarın zamanı geri alıp Topçu Kışlası'nı yeniden inşa etme -aslında bir bakıma Kemalist projenin simgelerini yok etme-girişimi, bu tarih tartışmalarının kaynağıydı. İşte bu tarihi ve daha da gerisini, Topçu Kışlası'ndan da

Burada asıl mevzumuz edebiyat olduğu için Gezi üzerine çıkan birçok sağlam sosyolojik incelemeyi bir kenara bırakacağım. Başka bir dosyanın konusu olabilir. Ama Metis'in kitap olarak bastığı *Yaşarken Yazılan Tarih* “Gezi özel sayısı”nı es geçmeyin; bu dergi-kitap, sağlam bir tarihsel perspektife sahip. Taksim Kışlası/Gezi Parkı'nın tarihini, İstanbul'daki halk ayaklanmalarının tarihini, 1848'den bugüne dünya ve Türkiye'deki halk hareketlerini okumak Gezi'yi kapsamlı bir tarihsel bağlama oturtmamızı ve devasa bir tarihsel muhalefet geleneğinin bir parçası gibi hissetmemizi sağlıyor. Agora'nın yayımladığı *Gezi Direnişi Broşürleri* de Chomsky ve Zizek'in yanı sıra Foti Benlisoy, Cihan Tuğal ve Şükrü Argın gibi “içeriden” yazarların çözümlemelerini de içeren güzel bir başvuru kaynağı oluşturuyor.

öncesinde Ermeni Mezarlığı olduğu tarihini kurcalayan hikayeler de yazıldı.

Tabii ki direnişe bir de aşk açısından yaklaşan hikayeler var; barikat aşkları, gaz bombasıyla yaşayan gözlerin aşkı, Talcid-su karışımına bulanmış beyaz suratlardaki gülümsemelerin aşkı, polisten kaçarken sığınılan evlerdeki klostrofobiye dağıtan aşklar... "Aşk örgütlenmektir abiler," lafının sıkça hatırlandığı bir direnişten tabii ki aşk hikayesi çıkacaktı.

Bu hikaye, tema, üslup çeşitliliğinin kapsamadığı noktalar tabii ki vardı. Mesela, veganaktivistlerin, neo-hippilerin, LGBTT'lerin, Kürtlerin ve İstanbul dışında yaşananların hikayesi pek yazılmadı. Zamanla bunlar da yazılacaktır. Gezi esnasında bir tweet ya da duvar yazısında şöyle bir şey deniyordu: Sen daha dur, bu işin edebiyatı, filmi, müziği olacak..

Leylâ Erbil, iyi bir politik anlatı kurma fırsatını maalesef o bildik Cumhuriyetçi temayülü yüzünden ıskalıyor.

Bütün bu bahsettiğim anlatı damarlarını neredeyse kapsayan bir çizgi roman da yayımlandı; Kemal Gökhan Gürses'in *Ya Ameliyatlı Yerime Gelseydi*'si. İroni dozu yüksek, mevzu olarak da kapsayıcı olan çizgi romanda Gezi Parkı'na AVM inşa edecek müteahhittin oğlu eylemlere katılır, kördür ama tam bir Yeşilçam filmi gibi, körken gözleri açılır. Hikaye zaten bu "Gezi Direnişi gözlerimi açtı" metaforunun gerçeğe dönüşmesiyle başlıyor. Sonra Hasan'ın hikayesi üzerinden babasının "Akbalta" inşaatın sahibi (evet, hem ak hem balta, iyi gönderme) Asım Akbalta'nın iktidar ilişkileri ortaya dökülüyor. Bir yandan da, Gezi Parkı'ndan sonra Hasan'la tanışıp evlenen Rümeysa üzerinden de antikapitalist Müslümanlar yad ediliyor. Kitabın iyi yaptığı bir şey de, Hasan'ı bütün o klasik Gezi fotoğraflarının fotoğrafçısı yaparak Gezi'ye dair bir hafıza şeridi çıkarması. Gürses bütün bunları yaparken bir "eski devrimci" olarak kendisini de sorguluyor. 80 öncesi politik bir gazeteci olan Gürses 80 sonrası reklamcılığa geçmiş. Hasan'la ve Gezi'yle karşılaşması onu kendini sorgulamaya

sevk ediyor. Hatta, çizgi romanın sonunda bir sonraki projesini şöyle açıklıyor: "Benim 12 Eylül öncesi halim, şimdiki halimle karşılaşıyor, nasıl?"

Gezi'nin romanı henüz yazılmadı ama Gezi'nin kısmi yansımasını mesela Ahmet Ümit'in *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* ya da Necati Tosuner'in *Korkağın Türküsü*'nde görmek mümkün. Ümit'in romanı maalesef olaya ön kapıdan girme çabasından ve Gezi'yi siyaseten yanlış bir romana arka fon malzemesi yapmaktan ileri gidemiyor. Tosuner'in romanıysa bir nebze daha iyi işlenmiş, arka kapıya ulaşmaya daha yakın. Kişisel varoluş ve hayat sorgusunun sürdüğü dağınık ve varoluşçu bir metin olan *Korkağın Türküsü* ikinci kısmında Gezi Direnişi'ne de değiniyor; "usançtan dirence" geçişi yer yer iyi anlatıyor ama derinliğiyle insanı etkileyen değil, propagandif, hazır-kesim cümlelerle yüzeyde dolaşan aceleci bir monolog olmaktan kurtulamıyor.

Gezi Direnişi elbette bir günde doğmadı. Gezi'nin öncesinde yaşanan ağır baskının dayanılmaz hale geldiği anda patlak verdi. Bu Gezi-öncesi baskı halinin anlatısını, Leylâ Erbil'in vefatından önce yazdığı *Tuhaf Bir Erkek*'te bulmak mümkün. Gezi sonrası yazılanlardan çok daha ikna edici olan bu deneysel anlatıda, iktidarı Gorgo temsil

ediyor. Gorgo'lar ülkedeki feci baskı geleneğini

yeni yöntemlerle sürdürürken, Erbil gizlice faaliyetlerine devam eden bir "özgürkalmışbeyinlerörgütü"nden bahsediyor. Ama ülke tarihindeki katliamlardan bahseden Erbil, iyi bir politik anlatı kurma fırsatını maalesef o bildik Cumhuriyetçi temayülü yüzünden ıskalıyor. Cumhuriyet bayramının yasaklanmasından "biz laikler" olarak duyduğu rahatsızlığı ifade ederken, insanları yargılanan askerleri savunmak için Silivri'ye davet ederken, "oğlanları imam kızları hafize yapacaklar" diye yakınıp İslamofobiye körüklerken, Gezi Parkı'nda tek taraflı bakışları ve statükocu halleri yüzünden eleştirilen, "Mustafa Kemal'in Askerleri"nin sığılığına saplanıp kalıyor.

Bundan sonra Gezi Direnişi'ni kim yazar bilinmez ama benim iki güçlü adayım var. Hayatta olsalardı acımasız ironisiyle Oğuz Atay'ı, dil ve siyaset arasındaki bağlantıya dair şuuru nedeniyle de Bilge Karasu'yu yazardım listeye.

Halen aramızda olan yazarlardan ise, hem dili mikroskobik bir hassasiyetle işleyebildiği hem de siyasi anlamda kapsayıcı bir angajmanı olduğu için Latife Tekin'e ya da gerçek bir doğa ve direniş destanı yazabileceği için Yaşar Kemal'e güvenebiliriz. ■

Eski, sert devrimcilerin "hafif" buldukları yeni nesil eylemcilerle yüzleşmeleri, aslında eski sol geleneğin kendisiyle de yüzleşmesini sağlaması açısından önemliydi.

TAYFUN KAHRAMAN İLE SÖYLEŞİ: GEZİ'DEN DÖNÜŞ YOK

“Şunu unutmamak lazım: Gezi bir iktidar söylemi üretmedi, bir muhalefet söylemi üretti. Eğer Gezi'nin bir iktidar söylemi olsaydı, o söylem bir siyasi partide vücut bulabilirdi belki.”

Gezi Direnişi başladığında gencecik ama devletle kentsel mekanın müzakeresi konusunda bir hayli tecrübeli bir şehir plancısıydı Tayfun Kahraman. Çünkü Şehir Plancıları Odası İstanbul Şube Başkanı olarak İstanbul'da gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projelerine mesleği adına itirazlar yapıyor, gerekirse bu itirazları mahkemelere taşıyordu. Gezi Parkı'nın tünel çalışması dolayısıyla kırılması ya da AVM'ye feda edilmesi de bir İstanbul sakini ve şehir plancısı olarak muhalefet ettiği iktidar atraksiyonlarından biriydi. İşi ve vicdani pozisyonu gereği Gezi Parkı'nı savunan gençler arasındaydı. Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi aynı zamanda Taksim Dayanışma Platformu'nun da bileşenlerinden biriydi. Direniş büyüyüp Başbakan karşısına çıkacak bir muhatap istediğinde Kahraman da Başbakan'la görüşmeye giden ekibin içindeydi. Gezi Direnişi bittikten sonra ise kendi hayatına döndü. Bir ay kadar Gaziantep'te görevlendirilmesi, “Gezi'ye katıldı diye sürgüne mi gönderildi,” şeklinde şüphelere neden oldu ama sonra döndü İstanbul'a. Halen devam eden doktora teziyle ilgili çalışmalarını sürdürdü, Şehir Plancıları Odası'ndaki işlerine devam etti. Acaba her şey sahiden eskisi gibi miydi?

Bir senede neler değişti?

Kent hareketi merkezli bir toplumsal muhalefet ortaya çıkmıştı Gezi'de. Ve bu muhalefet

“Bu artık geri dönüşü olmayan bir nokta ve bu noktaya gelindiğini Gezi ile anladık.”

gözle görünür bir değişim yaratmadı. Lakin zihinlerde çok ciddi bir değişim var. Kurumsal, partilere dayanan şekli siyaset henüz Gezi'de olup bitenden payına düşeni almış değil. Çünkü siyasi partiler kendi yapı taşlarını değiştirme noktasında direniyor. İktidar partisinin yüzde 43 alması, muhalefet partisinin görece başarısızlığına rağmen oy oranlarını yükseltmesi, bu anlamda bir yansımanın da olmadığını gösteriyor. Lakin zihinlerde yarattığı değişime baktığımızda, esasında iktidar partisinin, Gezi'nin yarattığı dönüşümden o kadar da güçlü çıkmadığını görüyoruz. Daha da fazla güç kaybetmesini bekliyordum ama görünürde böyle bir durum yok ve bunun da bir açıklaması var. Böyle durumlarda orta sınıflar iktidarda olandan yana tavır koyup istikrarsızlığa neden olabilecek siyasal değişkenin ortadan kalkmasını beklerler. Ne var ki AKP hükümetinin yaptığı yanlışlar durmadı Gezi'den sonra. 17 Aralık vb operasyonlar sonrasında bu hatalar iyiden iyiye görünürleşmeye de başladı. Dünya siyasi tarihinde de böyle olmuştur. Bu türden toplumsal muhalefet çıkışlarının ardından seçmenler iktidar partisinin yanında bir müddet durup ilk fırsatta da gemiyi terk ederler. Bu esnada da toplumsal muhalefetin sözü siyasetin dilini değiştirir. Ben de bunu bekliyorum ve formel siyasetin dilinin Gezi'ye kendini uyduracağı bir geleceğin çok uzak olmadığını düşünüyorum. Şunu unutmamak lazım: Gezi bir iktidar söylemi üretmedi, bir muhalefet söylemi üretti. Eğer Gezi'nin bir iktidar söylemi olsaydı, o söylem bir siyasi partide vücut bulabilirdi belki. Ama bir muhalefet söylemi olarak Gezi bütün siyasi partilerini ve iktidar söylemlerini etkisi altına alacak. Özellikle, geçmişte iktidarlardan tarafından zulüm ve baskı görmüş muhafazakar kesimin, şu anda süregitmekte olan zulüm ve baskıyı teşhis etmede çok gecikmeyeceğini düşünüyorum. Bu da birçok şeyi değiştirecek.

Toplumsal kendini ifade etme eğilimi ve şekli değişti galiba...

Şu an bütün medya, toplumun kendini ifade ettiği her çıkışı marjinalleştirmeye çalışıyor. Başbakanın kendisi yapıyor bunu öncelikle. İnsanlar öfke duyuyorlar ve acı hissediyorlar. Siyasetin en önemli alanlarından biridir sokak. Sokağı ve siyasetin bu şeklini marjinalleştirmeye çalışmak, siyasetin önemli bir alanını ortadan kaldırmaya kalkışmak demek. Marjinalleştirme politikası Gezi'de işlememişti, şimdi biraz işliyor. Çünkü insanlar sokağa çıktıklarında tarifi imkansız bir şiddet görüyorlar ve bu şiddet de her gün yaşanabilecek bir şey değil. Şöyle bir durum var: Bir yandan sosyal bir rahatlama var. Kendini idame ettiriyor. Aç değil insanlar. Bu nedenle de başka türlü taleplerde bulunuyorlar. Artık birincil ihtiyaçlar giderilebildiği için, siyasal taleplerini daha rahatlıkla dile getiriyorlar. Ama iktidar birincil ihtiyaçların giderilmesi haliyle yetinmemizi istiyor. Evet, bununla yetinin diyor, hatta bizi sürekli bunun da elimizden alınabileceği tehlikesiyle tehdit ediyor. Ama insanlar

Özellikle kent hakkında çalışanlar için Gezi bir dönüm noktası.

siyasal taleplerinden ve haklarından vazgeçmiyorlar. Bu artık geri dönüşü olmayan bir nokta ve bu noktaya geldiğini Gezi ile anladık.

Gezi'nin fetişleştirildiğini düşünüyor musun?

Belki ama buna hiç gerek yok. Gezi olmasa başka alanlarda da ortaya çıkabilirdi. Gezi siyasal bir mekana dönüştü kolaylıkla, çünkü zaten bir mekandı. Yüzer geçer bir istek değildi, bütün talepler bir mekanla somutlaştı. Toplumun her kesiminin sesini yükseltebileceği, kendini ifade edebileceği bir mekan olduğu için Gezi önemli bir yere dönüştü. Böylece muhalefet mekansallaştı ve herkesin kendini ifade edebileceği bir ortak noktaya dönüştü. Mesela Tekel'de böyle bir durum yoktu. Emekçi sınıfın sorunu olarak görüldü. Ama Gezi'de bütün sınıflara yer vardı. Böyle yeni mekanlar oluşacak bundan sonra. Soma da böyle bir mekana dönüştü. Orası da Gezi benzeri bir iz bırakacak toplumun hafızasında. Ne kadar uğraşılsa uğraşılsın unutulacağını zannetmiyorum.

Senin kişisel olarak Türkiye'ye bakışın değişti mi Gezi'den sonra? "Bu ülke" diye başladığın cümlelerin içeriğinde nasıl bir farklılaşma var?

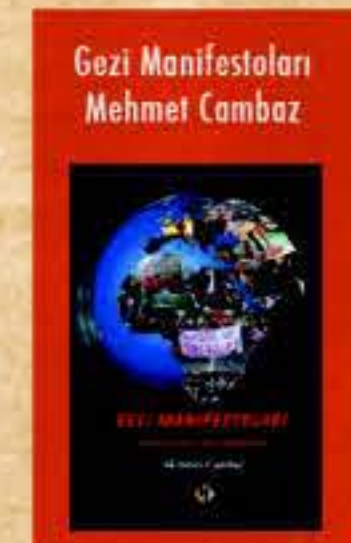
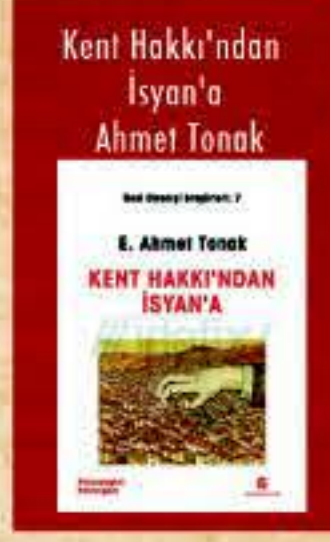
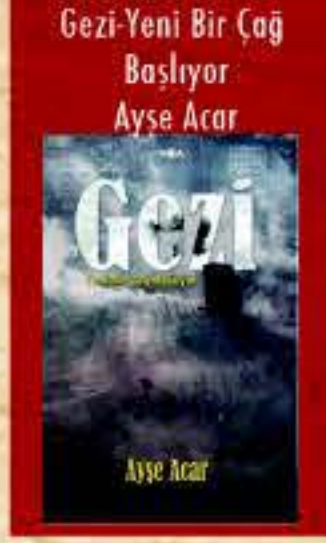
Elbette. Özellikle kent hakkında çalışanlar için Gezi bir dönüm noktası. Yaptığımız, söylediğimiz şeylerin toplumda bir karşılığı olduğunu gördük. Mekana ilişkin itiraz noktaları ve mekanın siyasal kullanımına ilişkin yeni formlar belirmeye başladı. Forumlar ortaya çıktı. Bunların da yeni yapılanmalara doğru evrileceğini düşünüyorum. Bir sene önceki düşüncelerimle bugünküler arasında fersah fersah fark var. O zaman bunun kurtuluşu olmayan bir süreç olduğunu düşünüyordum. Şimdi kötü yapılan bir çok şeyin geri alınabileceğini, iyi bir yöne evrilebileceğini düşünüyorum. ■

Tayfun Kahraman: "Orta sınıflar Gezi gibi durumlarda iktidarda olandan yana tavır koyarlar."

1-Gezi İncelemeleri

Kimi hâlâ mahkemelik, kimi kendi deneyimini aktarıyor, kimi pek çok insanın kanaatlerini ve deneyimlerini bir araya getiriyor. Gezi üzerine incelemelerin sonu yok gibi.

2-Edebiyat
Gezi'den
yeni dil,
emekley

4-Ve
Pek ço
dergile
kapatı

Kendiliğinden,
aniden,
kolektif olarak!

Gezi sürecinin en önemli kazanımlarından biriydi Gezi Kütüphanesi. Bir gün aniden, kendiliğinden ve elbette kolektif olarak ortaya çıkmıştı.

nevleri, okurlar ve hatta çoğu genç
r eliyle kurulan Gezi Kütüphanesi, 15
ran gecesi Gezi'nin diğer unsurlarıyla
kte yok edildi, elbette fiziksel olarak.
incesi ise yine tıpkı tüm diğer Gezi
rları gibi, birbiri ardına eklenen kita-
a yaşamaya devam ediyor. Kararsız
, yıldönümünü fırsat bilir, kütü-
enin içinde bir kez daha dolaşır;
u ve direnişle!

3- Foto-Çizgi Gezi
Kimilerine göre Gezi üzerinden
kazanç sağlamak demek Gezi
fotoğrafları, çizgileri, duvar
yazılarının, sosyal medya
paylaşımlarının derlemeleri. Bir
yandan da toplumsal hafızanın
tazelenmesi...

Gözün İsyanı Gezi
Boyut Yay.

Gezi Parkı Çocukları
Taner Özek
(çizgi)

Gezi Direnişi
En Özel Fotoğraflarla
Kaynak Yay.

Anneme Gezi Parkı'nda
Olduğumu Söyleme O
Beni Okulda Sanıyor
kollektif

Gezi Direnişi
Eda Yiğit

Diren Gezi-Fotoğraflarla
Taksim Gezi Parkı
Olayları
Sercan Can

i Gezi
çıkacağı beklenen
yeni edebiyat,
erek de olsa ilerliyor.

sun?
zgü

DirenAklım
Burak Eldem

Gezi Koyun
Çocukların Adını
Abbas Karakaya

elbette dergiler...

k dergi Gezi için çıktı, nice Gezi sayısı yapıldı. Bu
rin sembolü ise NTV Tarih'ti. Gezi sayısıyla
an...

Yaşarken Yazılan
Tarih
Motis Yay.

TESLİMİYET VE HUZUR

“Artemisia, kendisine alışılmamış bir kader çizmek isteyen bir kadının hayat memat mücadelesinin hikayesi.”

dünyasında hâlâ o kadar cari ki Artemisia’nın tasaları, bu kadar uzun tedavülde kalmalarını yadırgamıyoruz bile. Evet, kadın olmak zor, hâlâ zor. Bazılarımız için daha zor.

Artemisia’nın yazgısı, yazarın ve dolayısıyla kahramanımızın büyük önem atfettiği “gençkızlığa yeni erdiği sıralarda onurunun ve sevgisinin ırzına geçilmesiyle” değişiyor. Bilindik hikaye: Kendinden yaşça oldukça büyük, hatta evli bir zampara, toy bir kızı romantik sözlerle ve evlilik vaadiyle baştan çıkarmaya çalışır. Bir müddet direnen genç kadın, bir an gelir iltifatlara, ısrarlara dayanamayıp “teslim olur.” Çok geçmeden adamın düzenbazın teki olduğu ortaya çıkar, kız iffetsiz damgası yer ve toplum içindeki statüsü

Usta Artemisia, 17. yüzyılın büyük kadın ressamı, resim uğruna kadınlığını terk etmiş bana sorarsanız!

Hayatımız, her gün ve bir ömür boyu yaşadıklarımız durmadan kafamıza vuruyor ve hiç unutturmuyor. Evet, kadın olmak daha zor. Onca kazanıma, onca yeniliğe, geçen yüzyıllara, geçen binyıllara rağmen bazı şeyler, lanet olsun, değişmiyor işte. 17. yüzyılın başlarında yaşamış Artemisia Gentileschi’nin kurgusal hayat hikayesini okurken bunu hissettim. Belki Anna Banti, bakın eskiden ne kadar zordu her şey kadınlar için, zavallı Artemisia ne çileler çekerek yapabildi yaptıklarını, demek istiyor. Ama işte 2014

sarsılır. 1612 yılında geçmesi bir şeyi değiştirmiyor. “Namus belası” dedikleri, milyonlarca kadın için hâlâ en büyük mesele. Artemisia’nın hayatta kalması mucize belki. Babası, meşhur ressam Orazio, vurdumduymaz bir adam olmasa, küçük erkek kardeşlerinin olup bitene akli erse, bir namus cinayeti kitabı başlamadan nihayete erdirebilirdi. Ya da Artemisia hamile kalabilir, bekâr bir kadının hamile olmasının şeref ve haysiyet meselesi yapıldığı ataerkil bir toplumda – mesela, 17. yüzyılda İtalya’sında, mesela 21. yüzyılda

“Bir Dişi Kurban Olarak Otoportre”, Artemisia Gentileschi, 1615 civarı.

Türkiye'sinde- "namus intiharı" etmeye zorlanabilirdi.

Neyse ki kimse kimseyi öldürmüyor. Ama Roma'da adı kötüye çıkan Artemisia kendini ev hapsine mahkum ediyor. Tahta perdeleri gece gündüz kapalı, güneşsiz, havasız odasında bir yandan sararıp solarken bir yandan da ışıktan mahrum resimler yapıyor durmadan. Küçük kardeşi Francesco dışında kimsenin yüzüne dahi bakmadan, münzevi, mutluluktan yoksun ve yalnız yaşıyor. Mahpusluktan kurtulması formalite bir evlilik yapması ve başka bir şehre yerleşmesinin ardından olacak. Floransa'da saygıdeğer bir dul gibi siyahlar içinde kiliseye gidip gelirken kendine bir çevre edinecek, sipariş üzerine çalışan gerçek bir ressam olacak. Peki Arno kıyısında ferah ve bayındır bir hayat sürerken, neden sonra Roma'ya, hiç tanımadığı, fakir, iki yıllık sözde kocasının yanına dönüyor?

Artemisia için, "erkek ve kadınların iş hayatında eşit hakları ve her iki cins arasında ruh eşitliği olması gerektiğini savunan ilk kadınlardandır," diyen yazar Anna Banti, neden huzuru teslimiyetin içine saklıyor?

Floransa sosyetesinin hayranlığını kazanmış, herkesten iltifatlar duyar, modellerine emirler yağdırırken, bir anda artık Roma'daki zayıf ve korumasız genç kız olmadığını anladığı için galiba. Güçlü hissettiği hiçbir kını, nefreti, intikam duygusu kalmadığı için. Bu noktada ikinci bir teslimiyet fikrine kapılıyor Artemisia. İlk seferinde saflığını ve onurunu Agostino'ya teslim etmişti, şimdi ise Antonio'nun karısı olmak için iktidarını ve kariyerini rehin veriyor. Gariptir, doğru düzgün bir kapısı bile olmayan, karanlık, küf kokulu odalarında, narin elli zayıf kocasıyla birlikte uyuduğu saman yatakta, ne geçmiş ve gelecek hayatında hiç bulamayacağı bir huzura eriyor.

Artemisia'nın yüzü gülerken, okuyucu huzursuz oluyor lakin. Neden kendi ayakları üstünde durmaya çalışan bir kadın mütemadiyen gergin, kızgın ve uykusuzken, kocasının mütevazı kanatları altında kendi hedef ve hayallerinden vazgeçmişlik sonsuz bir tebessüme dönüşüyor? Artemisia için, "erkek ve kadınların iş hayatında eşit hakları ve her iki cins arasında ruh eşitliği olması gerektiğini savunan ilk kadınlardandır," diyen yazar Anna Banti, neden huzuru teslimiyetin içine saklıyor? Yalnız yürümek, yalnızken bir şey başarmak zordur, itirazım yok. Ama neden Artemisia bir kez olsun kocasını terk edip gittiği Napoli'de kendiyse, yaptıklarıyla, başardıklarıyla gurur

duymuyor, mutlu olmuyor? "Gurur yapmak" bir tek aşk ve gurur uzlaşmazlığında mevrubahis oluyor. Artemisia gururundan evine geri dönemiyor, Antonio gururundan karısının gölgesinde yaşayamıyor.

FAZLA BÜYÜK BİR BEDEL

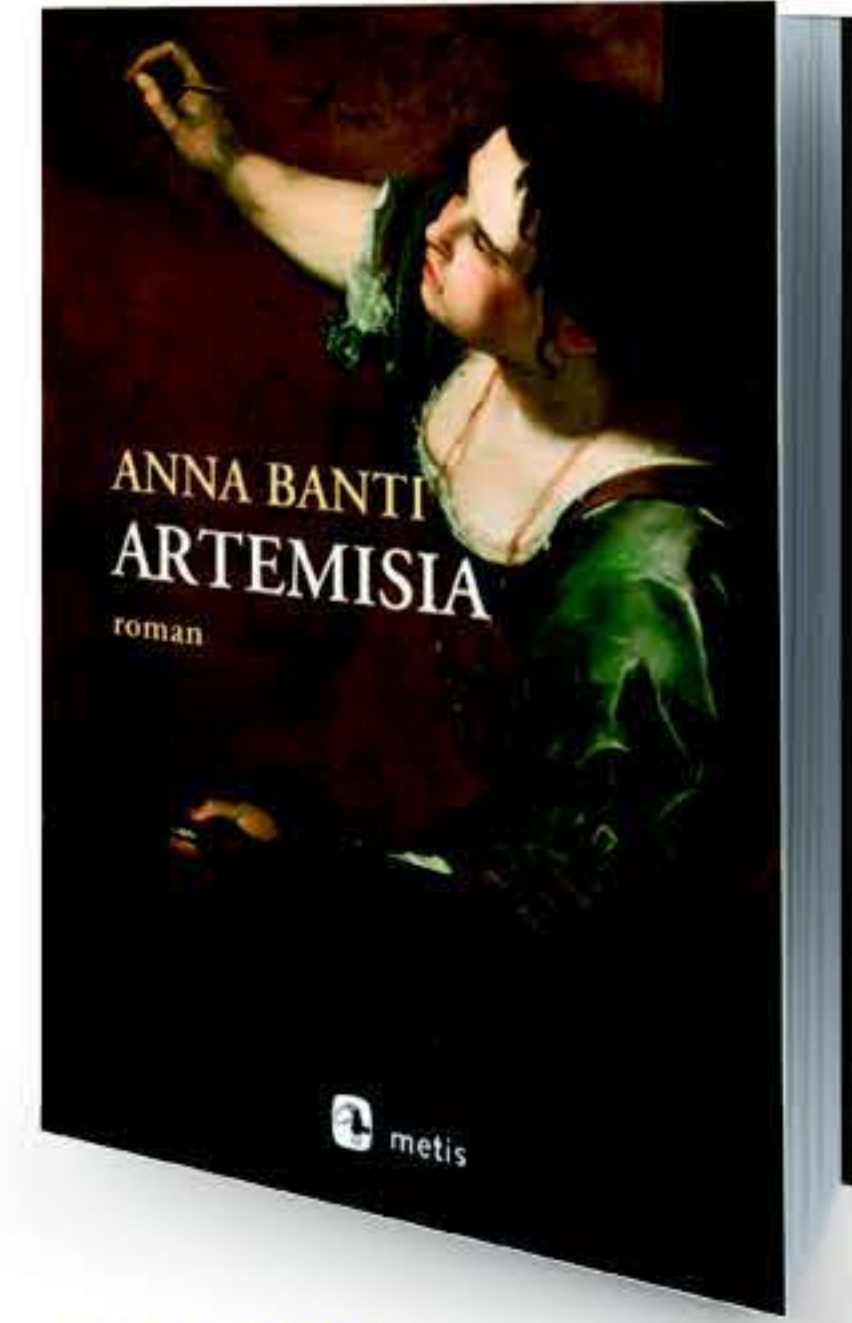
Gerçek mutluluğu neden ve nasıl âşık olduğunu anlayamadığımız kocasında buluyor. Antonio çekip gidince keskin bir kadına, hatta kadınlığını inkar eden bir kadına dönüşüyor. Varlık içinde

yaşar, sanatı takdir görürken, neden o da herkes gibi hafiflemiyor? Etrafındaki birçok kadın gibi âşıkları olabilir, gününü gün edebilirdi. Bırakın romantik heyecanları, romantik mutlulukları, Artemisia biricik kızıyla dahi bağ kurmaktan kaçınıyor. Çocuğuna sarılmaya, ensesinden öpmeye korkuyor. Sanatıyla ve sadece sanatıyla tanınmak adına, güzelliğiyle, kadınlığıyla, anneliğiyle tüm ilişkisini koparmak için elinden geleni yapıyor. Büyük ölçüde başarıyor da. Usta Artemisia, 17. yüzyılın büyük kadın ressamı, resim uğruna kadınlığını terk etmiş bana sorarsanız!

"Kendini sadece resim sanatına adanmak için yalnız tüm sevgilerini değil, kadınlık erdemiyle övünme güdüsünü bile aşmış bir kadın Artemisia... İşte böyle, nihayet bir sevgiliye, bir babaya, kardeşlere ve bir kocaya, nihayet hiç kimseye ihtiyacı yok bir kadının. Şimdi de bu kız..." (s. 104)

Artemisia, kendisine alışılmamış bir kader çizmek isteyen bir kadının hayat memmat mücadelesinin hikayesi. Ama aynı zamanda da bu mücadeleyi baştan sona arzularını, duygularını bastırarak yapmış olması zaferini gölgeliyor. Hep kapalı kutu, renk vermeyen, güçlüyüm demek isterken fazlasıyla içine atan, acı bir kadına dönüşüyor. Kocasına aşkını itiraf edemiyor, kızına gönlünce sarılamıyor, kardeşi canı gönülden "kal" dese de çekip gidiyor, babasına ne kadar hayranlık duysa da sınıksız sarılamıyor. Gençken bir ara düşündüğü gibi manastıra kapanmıyor belki ama hayatını benzer bir yalnızlık ve adanmışlık içinde geçiriyor.

En başından söyledim, kadın olmak zor. Yine de Anna Banti'nin Artemisia'ya fazla büyük bir bedel ödettiğini düşünüyorum. Büyük sanatçı payesini hak etmenin, kariyer yapmanın bedeli, kadın bedenini, tutkularını, hazlarını inkar etmek oluyor. ■

ARTEMISIA

Anna Banti

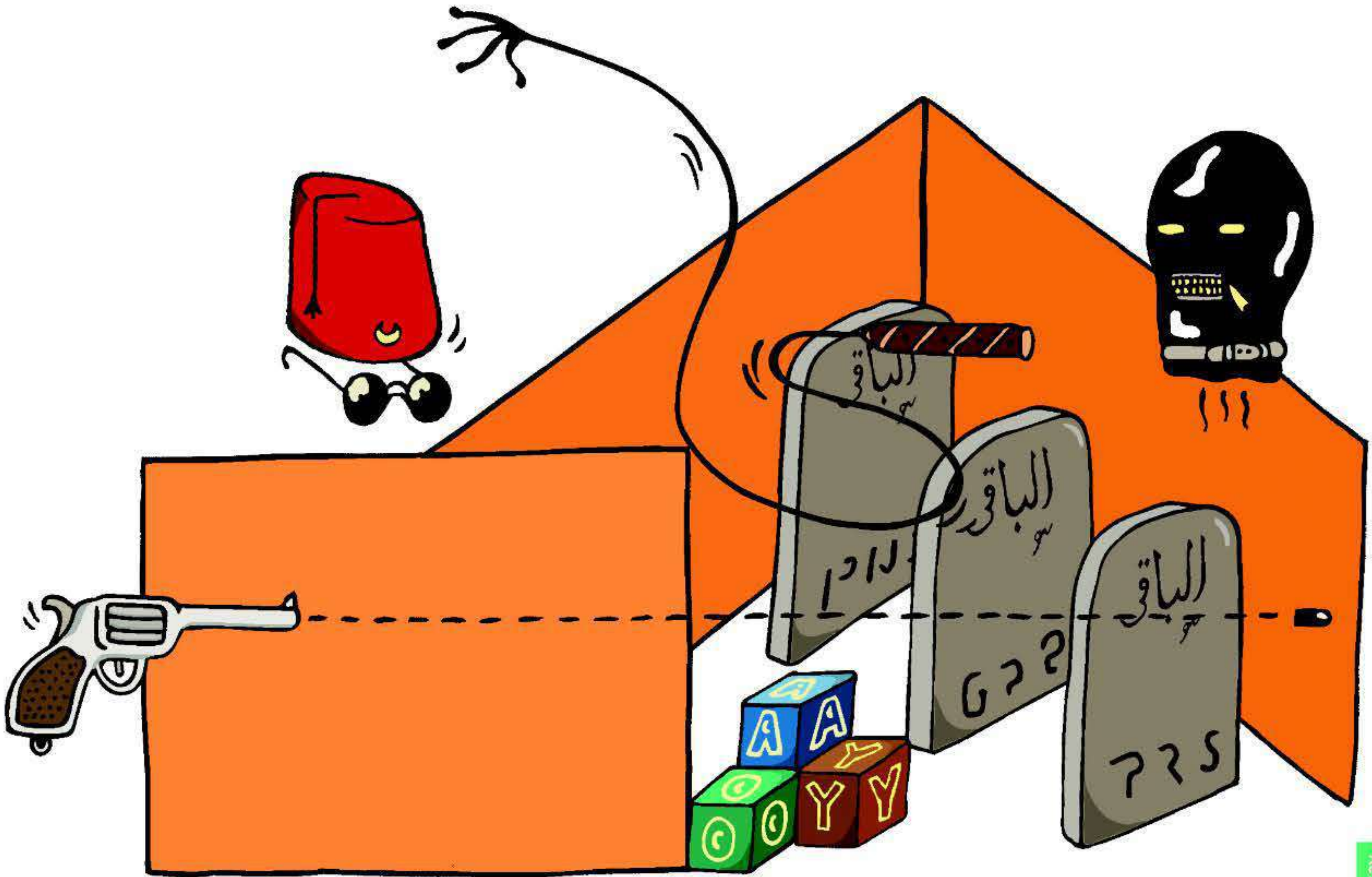
Metis Yayınları

Çeviren: Işıl Saatçioğlu

KATI OLAN HER ŞEY BUHARLAŞIYORDU

Tercüman, gelecekte bir zamanda ya da bugünün birazcık manipüle edilmiş bir versiyonunda geçiyor.

Onur Atay

Tercüman, kalabalık ve detaylarla dolu bir roman.

Gerçeklik adına tutunduğumuz, ayağımızı basıp “hah, tamam” hissettiğimiz ne varsa son sürat içinin boşaldığı, “katı olan her şeyin buharlaştığı, kutsal olan her şeyin dünyevileştiği bir çağda,” insan olmak çile. Neye inanmalıyız ve tutunmalıyız soruları yalnız kalplerimizin üzerine bir ayı gibi çökmüş otururken, penceremizin dışında akan görüntülerden birini yakalayıp kısa da olsa bir süre onun gerçek olduğuna ikna olmak için taklalar atıyoruz. Gerçeği yitirdikçe onu her gün baştan yaratmaya çabalıyoruz. Fotoğrafını çekiyoruz, hikayesini yazıyoruz, tweet’ini atıyoruz, tanıdığımız ya da tanımadığımız insanlarla paylaşıyoruz. Biz yarattıkça

-ya da yarattığımızı sandıkça- gerçeklik, sahtecilikte daha da uzmanlaşıyor. Ona ne kadar yaklaşmak istesek, o kadar yitiriyoruz. Huzursuzuz. Elimizi kolumuzu nereye koyacağımızı bilmiyoruz. “Durup beklemek” bizim için çoktan modası geçmiş bir şey. Koşmak, savaşmak, mücadele etmek, inatlaşmak ve elde etmek zorundayız. Arzular içinde yanıp tutuşuyoruz. Yine de nereden başlayacağımızdan ve günün sonunda nereye varacağımızdan bihaberiz. Başı kesik tavuklar gibiyiz hasta bir gezegenin üzerinde. Sağa sola koşturup birbirimizi asla görmüyor, çarpışıp duruyoruz.

Süreyyya Evren, yeni bir roman yazdı: *Tercüman*.

BİR ÇOCUK MÜLTECİNİN HİKAYESİ

“Genç Enayet’in huzurlu bir sığınak bulabilmek için yaşadığı tecrübeleri kendi gözünden anlatımı, okuyucuya kaçak göçmen yaşantısının zorluk ve trajedileri hakkında berrak bir portre çiziyor.”

Hanane Kal

Enayet’in hikayesini okurken, Faysal’ın yüzü tekrar gözlerimin önüne geldi.

Denizde Timsahlar Var’da Fabio Geda, Enayetullah Akbar’ın hikayesini anlatıyor. Enayet’in Afganistan’dan yola çıkıp Pakistan, İran, Yunanistan ve Türkiye’yi katederek İtalya’da nihayetlendirdiği kaçak yolculuğun; çocuk bir mültecinin gerçek ve çarpıcı hikayesi... Genç Enayet’in huzurlu bir sığınak bulabilmek için yaşadığı tecrübeleri kendi gözünden anlatımı, okuyucuya kaçak göçmen yaşantısının zorluk ve trajedileri hakkında berrak bir portre çiziyor.

Afganistan’daki Sünni-Peştun (Taliban) çoğunluğun baskısı altındaki Şii-Hazara’lardan müteşekkil bir köyde başlıyor her şey. Anti-modernist Taliban’ın modern eğitim veren Hazara okullarını basıp öğretmenleri taraması ve benzeri vahşi pratikleri, sonunda Enayet’in babasının canını da alıyor: “Mecbur bırakmak için babama şöyle dediler: ‘İran’a bizim için mal almaya gitmezsen aileni öldürürüz. Mallarla kaçarsan aileni öldürürüz. Eksik ya da hasarlı malla gelersen aileni öldürürüz. Bizi dolandırırsan aileni öldürürüz. Kısacası, herhangi bir şey kötü giderse aileni öldürürüz.’” Peştunların mecbur kıldığı nakliyat işinde

bir gece kamyonu eşkiyalarca durdurularak babası öldürüldüğünde altı yaşındadır Enayet. Ve Peştunlar dediklerini yapmak, yani ölü adamın ailesine “bedel” ödetmek için geldiklerinde annesi, Enayet’i Pakistan’a kaçıtır ve Enayet’in ülkeleri, hatta kıtaları katedeceği serüven annesinin bir gece onu kaldıkları otelde terk etmesiyle başlar. “Aslında annemin gerçekten çekip gideceğini sanmıyordum. Hele ki on yaşındaysanız ve o, sizi uyutmadan önce göğsüne her zamankinden daha sıkı bir şekilde yaslayıp bir şeyler anlatmışsa...”

OLIVER TWIST BANALLİĞİ

Öylece bir köşede kalan Enayet, kısa sürede uyum sağlama kabiliyetlerini keşfederek Pakistan’da çaycılıktan tüccarlığa birçok işe girer. Ancak İran’da daha iyi fırsatlar olduğunu duyunca, Batı’ya doğru yolculuk etmeye başlar. (Pakistan’dan İran’a geçerken defalarca kez soyulacak, dayak yiyecek ve sınır dışı edilecektir.) Trajiktir bu yolculuklar. İran ve Türkiye arasındaki dağlarda üç gün boyunca, dondurucu soğukta yapılan yürüyüş esnasında açlıktan ölenler,

Türkiye'den Yunanistan'a bir şişme bot üzerinde geçmeye çalışırken boğulan el kadar çocuklar, polisler, dayaklar, köpekler, silahlar ve ölüm... Enayet, bütün bu karanlıklara rağmen, insanın yüreğini aydınlatan o umut sayesinde hayata tutunmayı başarır.

Enayet'in afacan-neşeli şevki, anlatıyı "trajik kahraman" atmosferinden uzak tutarak onu modern bir Oliver Twist banallığından kurtarıyor. Anlatıyı taşıyan unsurlardan bir diğeri de, Enayet ile İtalyan romancı Fabio Geda arasındaki diyaloglar. Geda, söz konusu diyaloglarda Enayet'i, hayatındaki insanları ve gördüğü yerleri daha detaylı anlatmaya çağırır ve onun kişiler ile mekanlar üzerinde yeterince durmadığını ima eder. Enayet ise bir anlatıcı olarak buna yanaşmaz ve önemli olanın hikaye ve yaşananlar olduğunu söyler. Bu "çekişme"nin sonucu, metnin sonunda, trajediler karşısında bir çocuğun bilincinin oluşturduğu savunma mekanizmalarının anlatıyı biçimlendirdiğine dair adeta bir itirafa dönüşecektir...

DEFTERİMDEKİ NOT

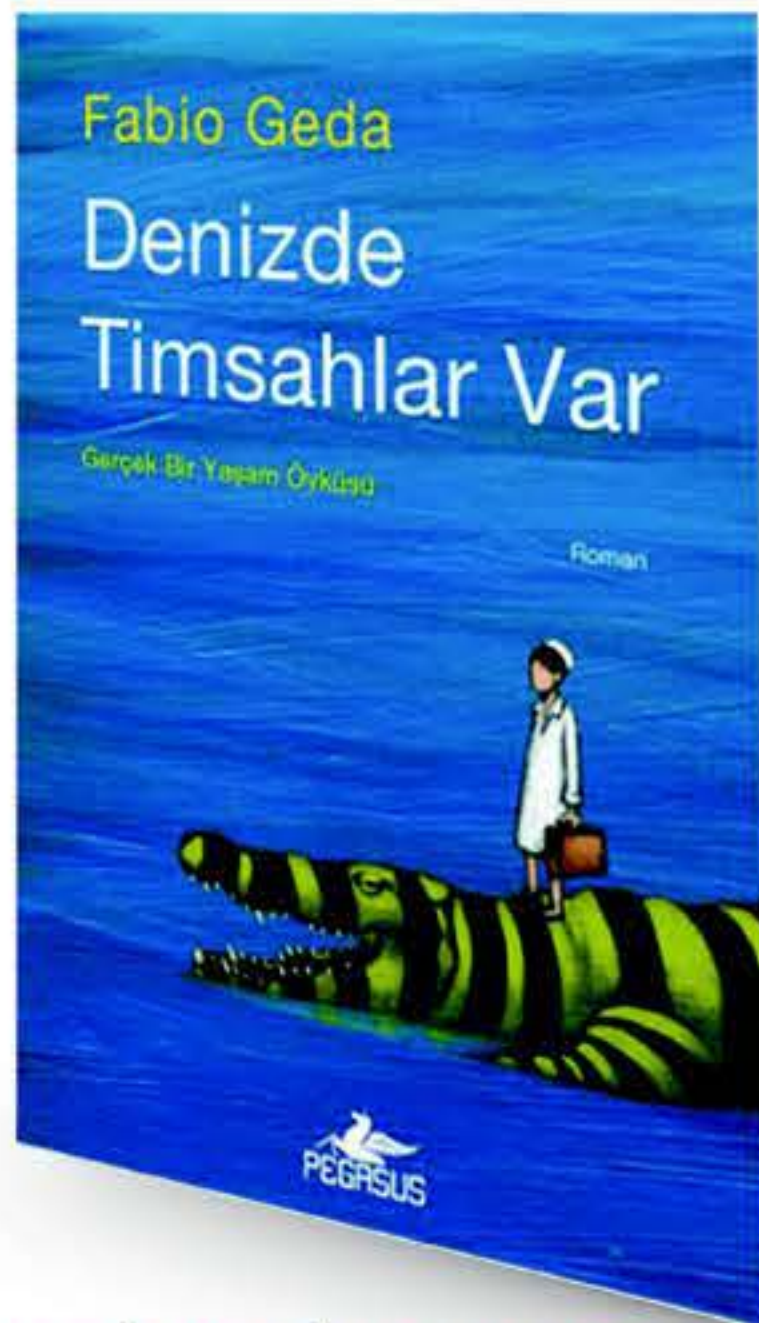
Bu noktada bir anekdot aktarmak istiyorum. İki ay önce bir akşamüstü, çalışmaktan yorulduğum için evden dışarı çıkıp apartmanın girişindeki soğuk mermere oturarak sokağı izlemeye başlamıştım. Gelip geçenlerin yüzlerini inceledim, köşedeki berberden gelen kahkahalara imrenerek kulak kabarttım. Bu esnada sokağa eprilmiş kıyafetlerle, saçları birbirine girmiş genç bir adam girdi. Kaygı içindeki yüzüyle bir süre sokağı inceledi, sonra emlakçıyı gözüne kestirdi. Dükkanın önünde girip girmemek için bir an tereddüt ettikten sonra tam kapıyı açmaya davranacaktı ki emlakçı (kendisinden önce göbeği) dışarı fırladı. Hırpani adama ne istediğini sordu, belli ki görünüşünden rahatsız olmuştu. Arapça bir şeyler

söyledi adam; çaresizlik içinde ellerini kaldırdı ve el hareketleriyle yemek istediğini, çalışmak istediğini anlatmaya çalıştı. Suriyeli olduğunu anladık. Bizim emlakçı öfkeyle dediklerinden hiçbir şey anlamayan mülteciye, "Git seni buraya getirenlerden iş iste!" gibi laflarla azarlayarak gönderdi. İktidara olan tüm öfkelerini (ki kuvvetle muhtemel ben ondan da öfkeliydim) üzerine kustu. Bir süre sonra Suriyeli pes etti, omuzları düştü, gözlerini

gökyüzüne dikip sanki Tanrı'ya "Neden?" dercesine soran, izledikçe içimi kavuran kederli bir ifadeyle ilerledi. Oturduğum yerden fırlayıp yanına gittim, aç olup olmadığını sordum. İngilizce anlamadı, sonra beceriksiz el hareketleriyle anlattım. Koluna girerek onu eve çıkardım. Yabancı bir yerde olmanın ürkekliğini üzerinden attıktan sonra iştahla yemek yedi, ardından muhtemelen uzun zamandır dokunusunu unuttuğu sıcak suyun etkisiyle salondaki koltukta uyuyakaldı. Sabah uyandığımda gitmişti; bir şey demeden, bir şey istemeden çıkmasına şaşırılmışım. Çalışma defterimdeki Arapça notu öğlen fark ettim. Bir hafta sonra notu defterden koparıp Arapça bilen birine gösterdiğimde şu şekilde tecüme etti: "Ailemi savaşta kaybettim. Avrupa'ya gitmeye çalışacağım. Allah razı olsun, hep duacın olacağım. - Faysal"

Denizde Timsahlar Var,
bugünlerde sokaklarımızda
sıklıkla rastladığımız
mültecileri, politik
görüşlerimizden sıyrılarak,
birer insan olarak
anlayabilmemiz için bize
bulunmaz bir fırsat sunuyor.

Enayet'in hikayesini okurken, Faysal'ın yüzü tekrar gözlerimin önüne geldi. Hemingway, "Eğer hikaye doğruysa, dürüst ve naifse anlatı kötü değildir," der. *Denizde Timsahlar Var* bu sözlerin mührü olduğu gibi, bugünlerde sokaklarımızda sıklıkla rastladığımız mültecileri de, politik görüşlerimizden sıyrılarak, birer insan olarak anlayabilmemiz için bize bulunmaz bir fırsat sunuyor. ■

DENİZDE TİMSAHLAR VAR

Fabio Geda

Pegasus Yayınları

Çeviren: İrem Önderol

Anlatıyı taşıyan unsurlardan bir diğeri de, Enayet (solda) ile İtalyan romancı Fabio Geda arasındaki diyaloglar.

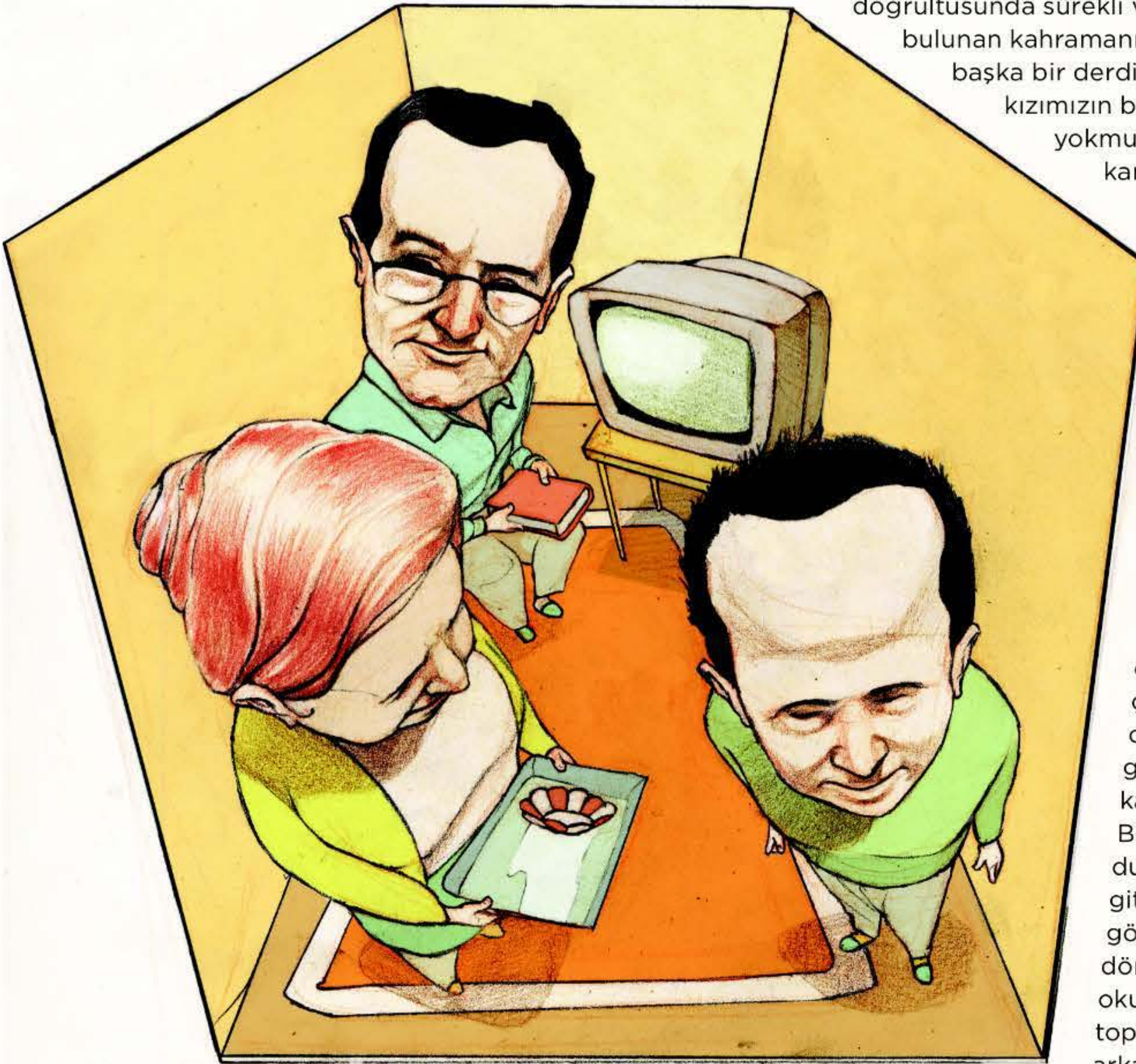

İÇİ BENİ, DIŞI SENİ YAKAR

“Kocan Kadar Konuş’u okudu iseniz, Kutsal Aile’yi de mutlaka okuyunuz. Tersî gerekmiyor.

Kocan Kadar Konuş, son ayların çok satanlarından. Yazarı Şebnem Burcuoğlu’na bir televizyon programında rastlamıştım; pek konuşkan, güler yüzlü, zekice yanıtlar veren biri olduğunu görünce merakımı celbetti. Kitabının arka kapağındaki şu cümleyi okuyunca da ümitlenivermiştim, acaba, iyi eğitim almış ve kariyer sahibi kadınlarımız evlilik konusuna

eleştirel bir açıdan mı yaklaşmaya başladılar diye: “Türkiye’de kadınların DNA’larına kodlanmış olan evlenme saplantısı, ne yazık ki bizim ailede daha yoğun. Millete ailesinden genetik miras olarak mavi göz kalır, bize bu evlenme saplantısı kalmış.” Heyhat! Ne büyük gaf, ne umarsız bir aymazlık! Bırakın evlilik ve aile kurumuna karşı en ufak bir eleştirel yaklaşımı, romanı okuyup bitirdiğimizde öğrenebildiğimiz tek husus, ailesinin ve yakın çevresinin koca bulması doğrultusunda sürekli ve sistemli taarruzu altında bulunan kahramanımız Efsun’un da zaten bundan başka bir derdinin olmadığı oluyor. Efsun kızımızın bu saplantıdan hiç şikayeti yokmuş. Tek derdi annee, kız kardeşler Ceren ve Tuğçe ile kuzenler Sidikli Merve ve Alara’nın bu konudaki tam saha presi. Efsun, Sabahattin Ali’nin *Kürk Mantolu Madonna*’sının hayranı ve anlatıda sık sık Raif Bey’in aşkına göndermede bulunuyor. Haksızlık etmeyelim, bir de evlenmeye ve “âşık” olmaya elverişli olmayan erkeklerden şikayetçi. Aşktan da tam olarak ne anladığını pek çıkaramıyoruz; referanslar, çok kapalı bir toplumdan çıkarak Almanya’ya gitmiş olan ve yolda tesadüfen gördüğü, hiç tanımadığı bir kadına tutkuyla bağlanan Raif Bey’in marazi duygularına duyulan hayranlıktan öteye gitmiyor. Osmanlı’nın, kaç göçün hâlâ egemen olduğu son döneminden kalan kimi hatıratları okuduğumuz zaman, bu kapalı toplum yapısının, cumbaların arkasında tesadüfen görülen bir çift göze bile âşık olunabilen koşullara sahip olduğunu; bu aşkların akacak mecra bulamayan libido birikimleri ile destekli, romantik kültürel birikimin (her türlü sözlü yazılı

aşk külliyatı) mecburi istikametleri olduğunu kolaylıkla anlayabiliriz. Zaten âşık olmak zorunluluğu ile toplumsal-kültürel olarak doldurulup taşırılan bünyeler için bu koşullarda bombayı patlatacak fünye, cumba aralığında görülecek bir çift gözdür. Öylesine yüce aşklar!

EVLİ ERKEĞİN BEYİN TOMOGRAFİSİ

Kocan Kadar Konuş'un insan ve aile gerçekliği ile kurduğu bu derince ilişkiden başım dönünce, nicedir okumak için bir kenarda bekleyen Fatih Altınöz'ün *Kutsal Aile*'sini bu vesileyle aradan çıkarayım dedim. Çok da iyi etmişim; zira Altınöz evlenmek için binbir takla atan kadın nüfusumuzun önemli bir yüzdesi için pek de fena bir kısmet sayılmayacak beyaz yakalı bir banka emekçisi olarak İsmail'in yaklaşık on yıllık evlilik süreci sonundaki beyninin son derece gerçekçi bir dökümünü yapıyor.

Kocan Kadar Konuş'un insan ve aile gerçekliği ile kurduğu bu derince ilişkiden başım dönünce, nicedir okumak için bir kenarda bekleyen Fatih Altınöz'ün *Kutsal Aile*'sini bu vesileyle aradan çıkarayım dedim.

Altınöz, psikiyatri deneyiminin de yardımıyla evli erkeğin beyin tomografisini çekmiş. Evlilik kurumu "içi beni, dışı seni yakar" misali, dışardakilerin içerde olmak için, içerdekilerin ise firar etmek için can attıkları garip bir hapishane. İsmail; karısı Gülcan, sekiz yaşındaki oğlu Alican, kaynana ve kayınpederi, işsiz güçsüz ama keyfi yerinde abisi Aytekin, Alican'ı etkisi altına alan kayınbiraderi, Şahap ve Bomba Raci dayıları, annesi ve babası, amiri Erçin, taze memur genç ve güzel Saliha ve borç harç yeni aldığı ikinci el arabası ile şahane bir 40 yaşında erkek profilidir. 20 yıl daha yaşarsa her haftalık zorunlu ziyaretleri nedeniyle ömrünün sonuna kadar kaynanasına daha kaç defa gitmeleri gerektiğini hesaplar: 1000 küsur ziyaret, kabus!

Sıfır km almaya gücü yetmediği için güzel ve temiz olduğuna kendisini ikna etmeye çalıştığı ikinci el arabada ailece kaynana ziyaretinden dönerlerken şunları düşünür: "Çok abartma be İsmail. Sonuçta öyle ya da böyle ikinci el abi bu. İlk alan çıkarmıştır asıl keyfini, ilk gaza o bastı, o yıkadı kuruladı özene bezene, motoru o açtı önce, o çekti içine ilk deri kokusunu. Sana kaldı ondan arta kalanlar. Üstelik herifin birinden arta kalanlara erişmek için epey de

KOCAN KADAR KONUŞ
Şebnem Burcuoğlu
DEX Kitap

KUTSAL AİLE
Fatih Altınöz
April Yayıncılık

bir banka borcu ödeyeceksin. Keyfini çıkar bari İsmail. Karını düşün, düğününüzü düşün. Hoppala! Karımı mı? Ne alakası var şimdi? Aynı şey mi ya saçmalama! Nesi farklı İsmail? Nasıl nesi farklı oğlum? Her şeyi farklı. Gülcan sana gelene kadar epey bir dolaşmış. Eee? Eesi aldın kızı sonra da borca girip düğün yaptın, ev düzdün işte. Onu da alamadın sıfır kilometre, bunu da alamadın sıfır kilometre. İkisi aynı şey mi be kardeşim? Yuh yani! Biri insan biri makine... Hem aynı şey benim için de geçerli değil mi? O arabaysa ben ne oluyorum? Ben de arabayım o zaman. Bana da inenler binenler oldu, sağ olsunlar. Hem ben ondan en az dört tur daha fazla yaptydım. En az diyorum bak, dikkatini çekerim. Harbiden? Gülcan'a gelene kadar kaç kadınla yattım ben lan? Sayısı belli değil. Dur bir sayayım." Alter egosu ile kitap boyunca süregiden diyalogunun bu kısmında, bu sayım sonucu da pek iç açıcı bir sonuç vermeyecektir.

Kocan Kadar Konuş'un Efsun'unun Sinan'ı, sınıfsal ve kültürel olarak bir İsmail değilse de, yani en azından sıfır km lüks bir otomobile binebilecek, İsmail'in meyhaneye giderken yaptığı para hesaplarını yapmayacak bir profil olarak gözükse de, on yılın sonunda onun da bir Saliha macerasının olabileceğini, zaten baştan pek ortak yönlerinin olmadığını sezdiğimiz kardeşler ve sidikli kuzen ile geçirmek zorunda kalacağı zamanlar sonucunda kararlar bağlayacağını tahmin etmek pek güç olmasa gerek. *Kocan Kadar Konuş*'un nihai varış noktasının *Kutsal Aile* olacağından çok fazla şüphe edemiyoruz. On yılın sonunda Sinan ve İsmail arasında cüzdan farkı dışında pek bir fark olmayacaktır.

Dolayısıyla ne işe yarar bilemiyoruz ama, kutsal ailenin kadın bileşeni, karşı tarafın beyninden neler geçtiğini; erkek bileşeni ise, hiç de çok özel sorunlar yaşamadığını, yapısal ve evrensel bir sorunun içinde gariban bir figüran olarak yer aldığını görmek için bu romanı okumalı. *Kocan Kadar Konuş*'u okudu iseniz, *Kutsal Aile*'yi de mutlaka okuyunuz. Tersisi gerekmiyor. ■

DÜNYADAN PEK "MÜSTEHCEN" MANZARALAR

Edebiyat tarihinin gelmiş geçmiş en tatlı kadın karakterlerinden biri olan Holly Golightly'yi hiç tanımayabilirdik!

Yeryüzünün en özgür varlıklarından biri olarak, kelebeğin, anlam veremediği konuların başında kitaplar hakkındaki yasaklar geliyor. Üstelik bu yalnızca ülkemize özgü değil. Bu çok geniş konuyu daha fazla dağıtmamak için, müstehcenlik nedeniyle yapılan yasaklamalarda yoğunlaşmaya karar verdik ama verdiğim her örnek, kelebeğin kafasını biraz daha karıştırdı!

İlk olarak, onun için edebiyatın kutsal kitaplarından biri sayılan *Ulysses*'in başına gelenlerden bahsettim. *Ulysses*'ten parçalar New York'taki bir edebiyat dergisinde yayımlanmaya başladığında, şehrin ahlak kurulu üyeleri romanda yer alan mastürbasyon sahneleri nedeniyle şok geçirip, kitaba yayın yasağı getirmeyi kendilerine görev bellemişler. İlgili mahkemece de roman "pornografik" bulunduğundan yasaklanmış ve bu yasak tam 12 yıl boyunca yürürlükte kalmış. Benzer bir durumun, Henry Miller'in 1934 tarihli *Yengeç Dönencesi* için de geçerli olduğunu hatırlattım kelebeğe. ABD'de 1961'e dek yayımlanmadığı gibi, otuz yıl boyunca Amerikan topraklarına sokulması da yasaklanmış.

"Edebiyat tarihinin gelmiş geçmiş en tatlı kadın karakterlerinden biri olan Holly Golightly'yi hiç tanıyamayabilirdik!" dediğimdeyse, kelebeğin yüreğine iniyordu. Capote'nin *Tiffany'de Kahvaltı'sı*, zengin âşıkla yaptığı kaçamaklarla geçinen bir kadını anlatan konuyla skandal yaratmıştı. Zamanında *Harper's Bazaar* dergisi novellanın haklarını satın almış ama daha sonra müstehcen içeriği nedeniyle yayımlamaktan vazgeçmiş. Neyse ki daha sonra *Esquire* kitabın haklarını satın alarak 1958'de yayımlamış.

Aslında ABD'nin kitaplardaki müstehcenlik anlayışı gerçekten şaşırtıcı boyutlara varabiliyor, hatta klasiklere dek uzanabiliyor! 1930'da, Voltaire'in 1759 tarihli *Candide*'inin müstehcenlik gerekçe gösterilerek ABD gümrüklerinden geçişine izin verilmemiş mesela ya da Chaucer'in *Canterbury Hikâyeleri*, bir dönem ABD posta servisi tarafından taşınmamış! *Binbir Gece Masalları* da bundan payını almış ve 1926-1950 yılları arasında ABD'de yasaklanmış. Başı bizde de beladan kurtulamayan (!) Burroughs'un *Çıplak Şölen*'i de, 1962'de açık saçık olduğu gerekçesiyle yasaklanmış, neyse ki 1966'da üst mahkeme kitabı aklamış.

YETKİLİLERİ DEHŞETE DÜŞÜRMÜŞ

Kitaplara müstehcenlik nedeniyle yasak getirilmesi konusunda Fransa ve İngiltere'nin biraz daha farklı davranacağını düşünürsünüz değil mi? Ama onların karnesinde de kırıklar var! Flaubert'in *Madame Bovary*'si 1856'da tefrika halinde yayımlanmaya başlayınca, romandaki "zina" mevzuları yetkilileri dehşete düşürmüştü ve hemen bir kanun çıkarmaya yeltenmişler. Ancak Flaubert kitabını şiddetle savunup mahkemeyi kazanmış.

Ve geliyoruz, "edebiyatta müstehcenlik" denince en unutulmaz örneklerden birine... Lawrence'ın *Lady Chatterley'in Âşığı* romanı 1928'de yayımlandığında aslında pek de dikkatleri çekmemiş. Ta ki ABD'li ve İngiliz yayıncılar romanı yeniden bastığında hakkındaki haberler basında yer almaya başlayınca kadar... Bu süreçte eserin müstehcen olması nedeniyle hakkında soruşturma açılmış. Uzun tartışmalardan sonra eser aklanmış. İşte, boşuna dememişler her şerde bir hayır vardır diye! Bu karar, İngiltere'de daha geniş özgürlüklerin kazanılmasına öncülük etmiş; ayrıca geç de olsa Lawrence'ın dünya çapında ünlenmesine vesile olmuş. ■

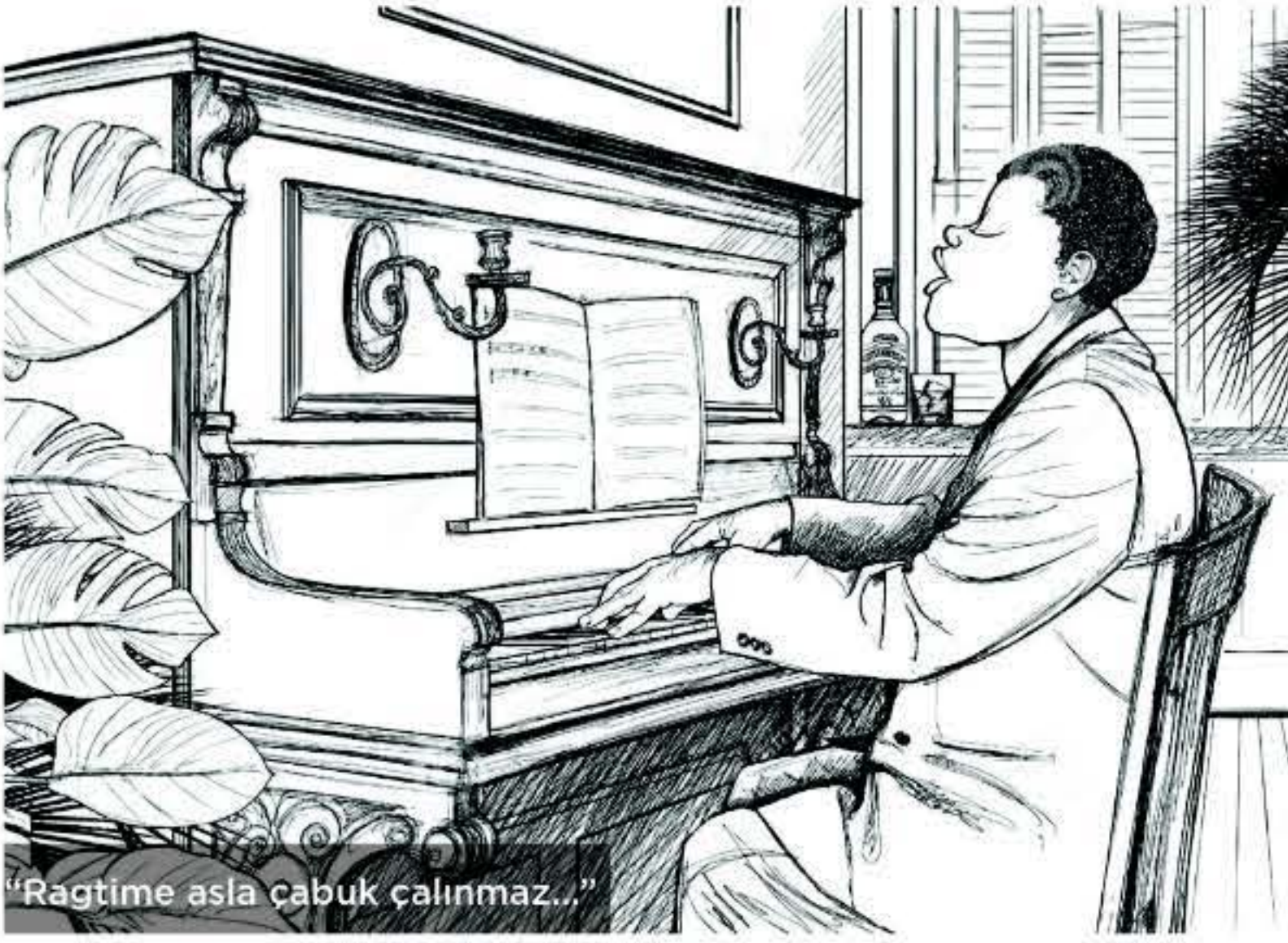

ABD'nin müstehcenlik anlayışı şaşırtıcı boyutlara varabiliyor.

GEÇMİŞİN KATLIAMLARINI DEĞİL, MÜZİĞİNİ İSTİYORUZ

“ Hikayesinin içine Emma Goldman’ı, Freud’u, sihirbaz Houdini’yi ve Joplin’i katan Doctorow’un yukarıda alıntılanan satırları savaş öncesi Amerika’sını anlatıyor.

“Ragtime asla çabuk çalınmaz...”

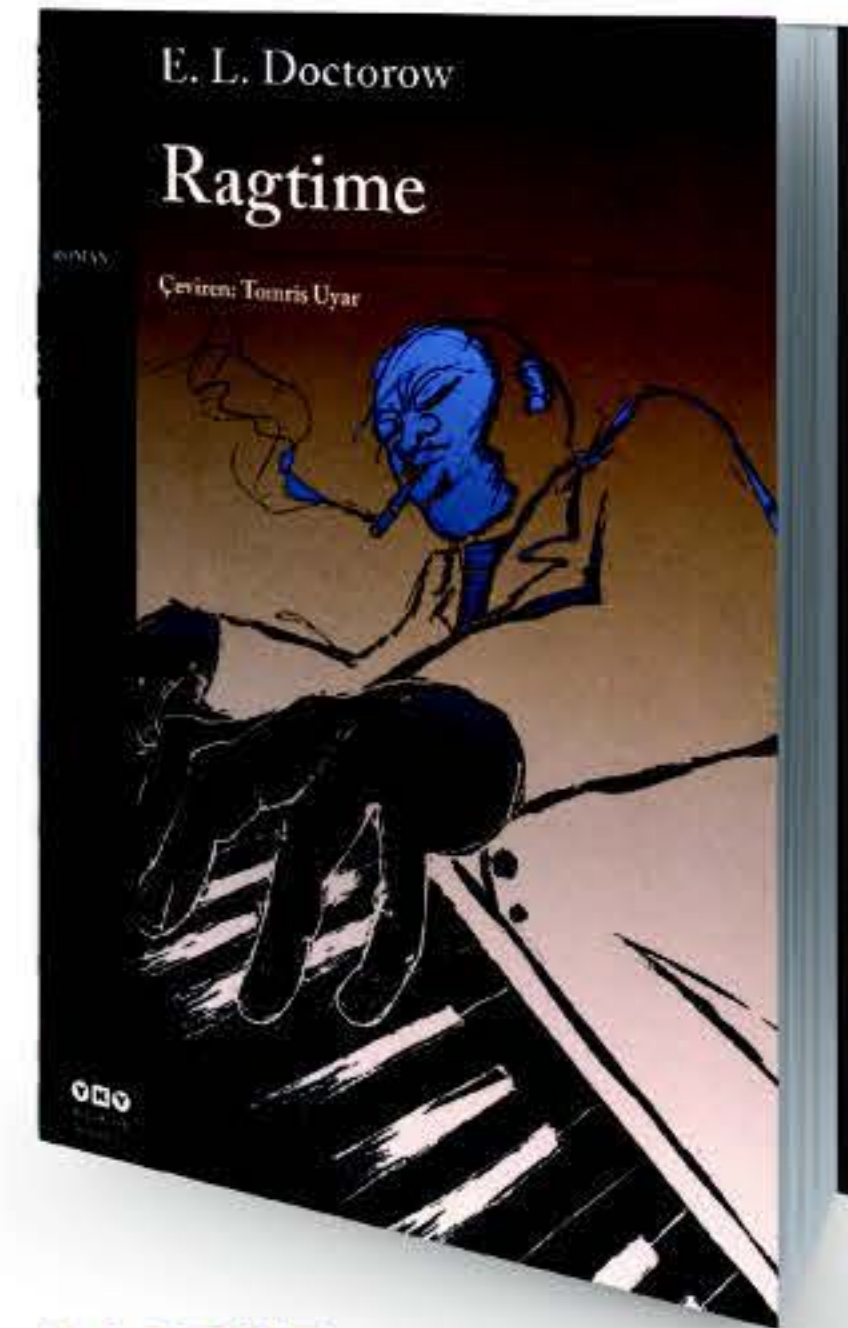
E. L. Doctorow’un 1975 tarihli romanı *Ragtime*, Amerikan edebiyatının tatlı esintisini, Tomris Uyar’ın çevirisinin de etkisiyle gıcıklayan, hafifleten ama zaman zaman da ürperten duygusunu okura hissettiriyor.

Geçimini bayrak, donanma fişekleri gibi “yurtseverlik gereçleri”nden sağlayan bir ailenin, 1900’lerin başında New York’un bir “yukarı” mahallesindeki eve taşınmasıyla başlayan roman bu ailenin hikayesi çevresinde şekilleniyor ve ilk satırlardaki anlatım, yeni taşınılan evin sıcaklığıyla birlikte romanın içine çabucak girmeyi sağlıyor. Yazarın isim vermeden Anne, Baba, Oğlan olarak adlandırdığı aile fertlerinin hayatı, günün birinde, New York’un “aşağı” mahallesine ve dolayısıyla göçmenleriyle de kesişiyor. Anne’nin, evlerinin bahçesinde ölüme terk edilmiş zenci bebeği bulmasının ardından bebek ve bebeğin çocuk yaşta annesi Sarah ailenin yanında kalmaya başlıyor. Kurmaca karakterlerin yanı sıra tarihin bildik isimlerine de yer ayıran romana adını veren müzik de, bu kesişmeler sonucunda hikayeye giriyor. Öyle ki, bebeğin, günün birinde ortaya çıkan babası Coalhouse Walker, sıkı bir müzisyen ve ailenin bakımsız/akortsuz piyanosunu çalarak *ragtime* ritimlerinin bu evin salonunu doldurmasına vesile oluyor. Walker’ın, ünlü besteci Scott Joplin’den çaldığı parçanın adı “Akçaağaç Yaprığı”. Böylece, roman karakterlerinin altından geçip gittiği koca akçaağaç, bu defa da ailenin salonunda esip geçiyor.

BAZI SATIRLAR DÜŞÜNDÜRÜCÜ

Ancak roman sadece tatlı bir esinti değil; içimizi titrettiği, kalbimizi yaktığı da oluyor. Çalışma ve yaşama koşulları 1800’lerin koşullarıyla kıyaslanan bizim gibi acılı okurları için, romanın bazı satırları düşündürücü: “O dönemde (...) milyonlarca kişi işten çıkarılmıştı. (...) Ülkenin her kentine silah fabrikaları dikildi. Madenlerde çalışan kömürçü, üç ton kazabilirse günde bir dolar alıyordu. Şirketin barakalarında yaşıyor, yiyeceğini şirketin dükkanlarından sağlıyordu. Tütün tarlalarındaki zenciler, günde on üç saat tütün yaprağı ayıklıyor, saat başına beş sent alıyordu, ister erkek, kadın, ister çocuk olsun. Çocuklara farklı bir uygulama yoktu. (...) Madenlerde kömür eleyiciliği yapıyorlardı, ara sıra kömür dumanında boğuluyorlardı; akıllarını başlarına almaları için hoparlörle uyarılıyorlardı. Yılda yüz zenci linç ediliyordu. Yüz madenci diri diri yanıyordu. Yüz çocuk sakat kalıyordu. Bu tür şeyler için ayrılmış bir kontenjan vardı sanki.”

Hikayesinin içine Emma Goldman’ı, Freud’u, sihirbaz Houdini’yi ve Joplin’i katan Doctorow’un yukarıda alıntılanan satırları savaş öncesi Amerika’sını anlatıyor. Romandaki bunca burukluğu, acıyı hafifletmeyi sağlarsa dönemin güzel tınıları. *Ragtime*’ı 1800’lerin katliamlarını, acılarını asla yaşamamak temennisiyle ve 1800’lerin sonları ve 1900’lere damgasını vuran, *ragtime* ritimleri eşliğinde sindire sindire okumalı. Bir daha “hadi hadi” denmemesi temennisiyle... Joplin’in en başta dediği gibi: “*Ragtime* asla çabuk çalınmaz...” ■

RAGTIME

E. L. Doctorow

YKY

Çeviren: Tomris Uyar

RÜYA'SIZ GEÇEN BİR GECEDE...

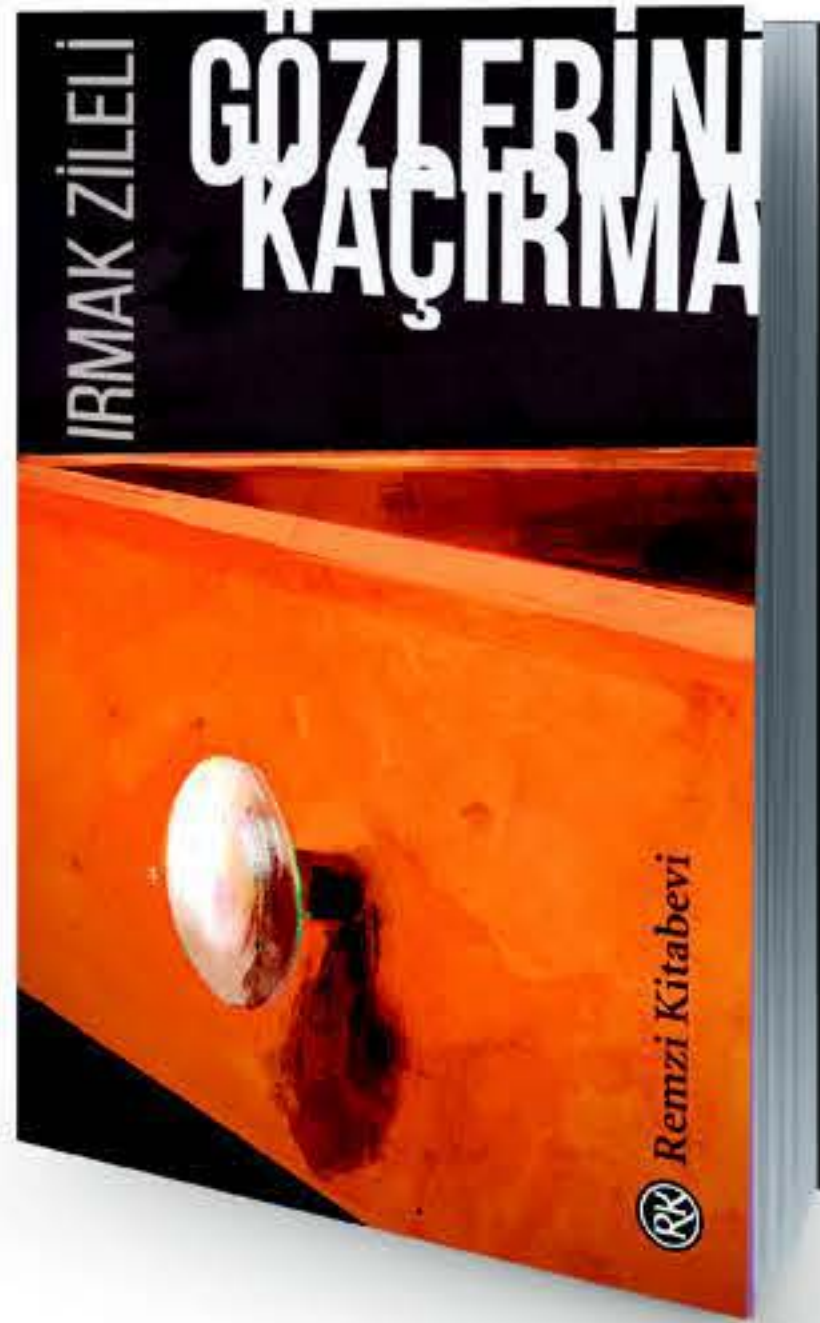
“Acımasız bir yazarla karşı karşıyayız; ne kendine, ne kahramanlarına ne de okuruna acıyor Irmak Zileli.”

Psikanaliz bize der ki, her erkek çocuk yaşayabilmek için babasını öldürmek ister. Babasını öldürmek ve annesine sahip olmak. Peki ya anne ne hisseder? Anne çocuğunu öldürmek ister mi? Ya da şöyle soralım: Bir anne çocuğunu öldürmek isterse, çocuğunu öldürürse ne olur? Çok iyi biliriz ki “anne” sözcüğü, içinde kutsallığı taşır. Dil, kültür, toplum bunu söyler bize. Bizden bir deyimle devam edip işi daha da ağırlaştıralım, her kadın anne olmak için doğar! Öyle mi sahi, ya öyle değilse... Irmak Zileli, ikinci romanı *Gözlerini Kaçırma* ile bir annenin gözünden kadın oluşun hikayesi ile karşımızda. Yani ileri derecede ters köşe bir romanla.

Ölümle başlıyor hikayemiz. Çocuğunu öldürmüş bir annenin zihninde geziniyoruz. Ölüm mü yaşam mı, kadın mı anne mi, arzu mu korku mu, rüya mı gerçek mi, hiç bilemiyoruz. Dört yaşlarındaki kızı Rüya ile beraber, dört kuşak kadının kadınlığını, kadın oluş, kadın olamayış serüvenini anlatıyor bize kahramanımız Didem. Anneannesi Kâmile Hanım, annesi Hicran, kendisi ve öldürdüğü kızı Rüya. Cinsel kimliklerin bedeni de, ruhu da nasıl parçalara bölüp yönettiğini, zihin üzerinde nasıl bir iktidar kurduğunu gösteriyor bize bu kadınların bölük pörçük hikayeleri. “Aslında kimsenin kız çocuğu doğurduğu yoktu. Doğurulan yeni bir anneydi. Anneannen Kâmile Hanım, senin anneni doğurmuştu. Kendi kızını değil. Annen Hicran, Rüya'nın annesini doğurmuştu. Gözü gibi sevmek için adını Didem koyduğu bebeği değil. Sen şimdi bu

Her kadın anne olmak için doğar! Öyle mi sahi, ya öyle değilse...

GÖZLERİNİ KAÇIRMA

Irmak Zileli

Remzi Kitabevi

döngüyü kırdın. Neslin devamına ağır darbe. Rüya yeni bir anne doğuramayacak. Bunu planlamamıştın. Aksine, hep korktun. Onu doğurduğun ve kucağına aldığın o ilk günden beri korkuyorsun. Her kadın anne doğar, deseler de korkuyorsun. (...) Hitler'in o deneyini duyduğundan beri daha da korkuyorsun. Giderek ısınan sacın üstünde, kucağında bebeğiyle cırılçıplak bırakılan kadın olmaktan... Korktuğun başına geldi işte.

Bebeğinin üstüne oturdun ve yanmaktan kurtuldun."

Kâmile Hanım'ın kemiklerini sızlatacak, annesi Hicran'ın her bir sinirini ayrı ayrı zıplatacak şekilde babasız bir çocuk dünyaya getiriyor Didem. Bir gece barda tanışıp seviştiği, hemen hiç tanımadığı bir adamın çocuğunu doğuruyor. Ve görüyor ki anne olmanın tamamlayıcısı baba olmayınca, kimse anne olmanızı istemiyor. Dualar, dilekler, öğütler, tavsiyeler boğazda takılıp kalıyor, hemen hepsi tersine dönüyor. Babalarına rağmen büyüyen, büyütülen çocukların hikayelerine ne oldu peki, neden hepsi hasıraltına süpürülüyor? Didem'in zihninde gezerken kadınlığın da, anneliğin de kurgulanmış toplumsal yapısı bir bir çözülüyor. Çözüyor mu Didem, bulduğu çare, çare olabilir mi, kadın olmak illa ki çocuğunu öldürmekten geçiyor olabilir mi? En azından bu çareyi onun bulup keşfetmediğini biliyoruz; soru sormaya, gerçekten sormaya başladığın anda içinde yaşadığın dünyanın sana gösterdiği çıkış kapısını, Didem de dahil olmak üzere, hepimiz biliyoruz.

ACIMASIZ BİR YAZAR

Bir rüya-anlatı *Gözlerini Kaçırma*. Zileli, gerçek ile yalanın, dil ile düşüncenin, rüya ile gündelik hayatın insan zihnindeki ayrılmazlığını kavramış bir yazar ve bu kavrayışı metnine, hikayesine tam kıvamında yedirmeyi biliyor. İkinci tekil kişinin ağzından dinletiyor hikayesini ama ikinci tekil kişinin okur ile kahraman arasında açtığı mesafeyi yeri geldiğinde azaltıp çoğaltarak, okurunu her satırda içerde tutmayı başarıyor. *Gözlerini Kaçırma*'nın bir şaşırtıcı özelliği ise her yönüyle dişil olan bir anlatının eril bir dille aktarılması. Zileli, cimri denecek kadar sade, dümdüz, oyuncaksız, oyunsuz, direkt bir dil kullanıyor. Tertemiz bir Türkçeyle karşımıza çıkıyor.

Ve gelelim işin örtük kahramanı olan cinselliğe.

Gözlerini Kaçırma, baştan sona cinsel ve bu anlamda da politik bir metin, diyebilirim. Bir kadının kendisiyle yaşadığı ilk cinsel deneyimlerinden genç kız ve kadın oluşuna, oradan anneliğe sivrilişüne dek yaşanabilecekleri, deyim yerindeyse gözünü budaktan sakınmadan anlatıyor Irmak Zileli. Kadın cinselliğinin, düşünölmeye başlandığı anda, yazarı muhalefetin sularına taşıyacağını iyi biliyor. "Bu rüyayı annene anlatsan, için kötü senin, derdi. İçinin kötü olduğu fikrine seni yatakta yakaladığı o gün varmıştı. 'Napiyorsun bakalım sen!' Ellerini vajinandan hızla çekmiştin. 'Çabuk uyu!' Uyumuştun. Parmakların kokuyordu. İçinin hiç de kötü kokmadığına ikna olman için yıllara ihtiyacın olacaktı. O günden sonra parmaklarını koklayarak uyumayı alışkanlık haline getirdin."

Gözlerini Kaçırma, baştan sona cinsel ve bu anlamda da politik bir metin.

Bir rüyada, Rüya'sız geçen bir gecenin içinden geçiriyor bizi *Gözlerini Kaçırma*. Yaşam-ölüm-yeniden doğum işleyişi üzerine düşündürüyor, bugünü içinde taşıyan toplumsal dinamikleri de, kalıtım dediğimiz kuşaklar boyu süren aktarımı da içinde taşıyor, getirip önümüze bırakıyor. Acımasız bir yazarla karşı karşıya olduğumuzu hatırlatmalıyım son olarak; ne kendine, ne kahramanlarına ne de okuruna acıyor Irmak Zileli. Acımanın, uğunmanın zamanı çoktan geçti, der gibi. Kutsal anneler gününü de, sanırım böyle kutluyor. ■

Irmak Zileli *Gözlerini Kaçırma* ile bir annenin gözünden kadın oluşun hikayesi ile karşımızda.

BİR DOĞA FELAKETİ

“Hakan Bıçakçı’nın yazarlık kariyeri açısından bir sıçrama sayılmasa bile, Doğa Tarihi 2014 yılının en iyi romanları arasına girmeyi hak ediyor.

Hakan Bıçakçı 2002 yılında *Romantik Korku* ile başladığı yazarlık hayatını *Rüya Günlüğü* (2003), *Boş Zaman* (2004), *Apartman Boşluğu* (2007), *Karanlık Oda* (2010) romanları ve iki hikaye kitabıyla sürdürmüştü. Romanlarında başrolü erkeklere vermesine alışmıştık; genellikle işsiz ya da sistemin karakteristiğini doğrudan yansıtmayan işlerde çalışan erkek karakterlerdi kahramanları. İlk kez bir kadın kahraman katılıyor Bıçakçı’nın şahıslar albümüne ve ilk kez iş dünyası -hem de bir roman kahramanı kadar- öne çıkıyor. *Doğa Tarihi*’nde günümüzün yükselen değerlerine kapılmış hırslı bir kadının psikolojik çözülüşünü adım adım izliyoruz.

Doğa otuz beş yaşında genç ve hırslı bir kadın. Görkemli bir plazada konuşlanmış “High Project” adlı halkla ilişkiler şirketinde çalışan bir

iş kadını; üst düzey yönetici. Şirketin kurucusu ve patronu Cengiz Bey’in altındaki iki “direktör”den biri. On yıldır cam duvarlı, yüksek tavanlı, klima havalı, az eşyalı, ferah odasında sabahdan akşama mesai yapan, odasında bulunmadığı zamanlarda da toplantı odalarında tam teçhizatlı sunumlar gerçekleştiren Doğa, hayatıyla işini birbirine karıştırmış durumda.

BÜYÜK PARALARIN DÖNDÜĞÜ KÜÇÜCÜK BİR DÜNYA

İnsan yaptığı işe ruhunu bir kere kaptırmayagörsün, -kendisine, çevresine, hayata-yabancılaşması kaçınılmazdır. Nitekim Doğa da metaları allayıp pullarken, bir süre sonra bedenini de metalaştıracaktır: “Dış görünüşüyle aklını bozmuştu. Kendi hayatıyla meşgul olmayı bırakıp başkalarının hayatlarıyla meşgul olmaya başlamıştı. Kendi gözleriyle değil, başkalarının gözleriyle bakıyordu kendine. Onaylanma hevesiyle. Hayatındaki her türlü eksiklik duygusunu, türlü maddi aşırılıklarla telafi etmeye alışmıştı. Mutlaka zengin,

Ezgi Bıçakçı

Doğa Tarihi’nde günümüzün yükselen değerlerine kapılmış hırslı bir kadının psikolojik çözülüşünü adım adım izliyoruz.

genellikle kaba ve her zaman can sıkıcı adamlarla takılıyordu. Onlarlayken hiçbir şey hissetmiyordu. (...) Onlara erkek olduklarını hissettirmeyi iş edinmişti. Onlar da karşılığında kendisine kadın olduğunu hissettireceklerdi. Kapısını açacak, sandalyesini çekecek, paltosunu tutacak adamlar olacaktı hep etrafında. Ve yeri geldiğinde onun için kavgaya girecek koruma görevlileri... Dünyanın kendi etrafında dönmediğini hissettiği an paniğe kapılıveriyordu. İçinde bulunduğu iş ortamı da bu paniği acımasızca köpürtüyordu. Hep merkezde olmalıydı. Hep farklı olmalıydı. Farkı fark edilmeliydi. Kalitesi gözle görülmeliydi. Kesintisiz olarak arzulanmalıydı. İştah, takdir ve kıskançlık dolu gözler hep üzerinde olmalıydı.”

Gündelik yaşamın, daha doğrusu iş dünyasının boğuntusu *Doğa Tarihi*'nde - Hakan Bıçakcı'nın önceki romanlarına kıyasla- çok daha fazla vurgulanmış.

Oysa güzel bir kadın Doğa. Yüksek bir geliri, pahalı bir arabası, lüks bir sitede evi, zengin bir sevgilisi var. Ne var ki yukarıda özetlenen haletiruhiyesi mutlu olmasına izin vermiyor. Hayatı bir yarışa çevirdiği için sürekli tedirgin, sürekli telaş halinde. İş yerinde ve özel hayatında kontrolü dışında gelişen bir dizi olay bardağı taşıracak, Doğa sık sık geçmişi ve mutlu olduğu zamanları hatırlamaya başlayacak, sonunda etrafı “küçük adamlarla” çevriliverecektir... Patronunun da zorlamasıyla bir psikoloğa görünür. Ancak doktorun tavsiye ettiği ilaçların kilo almasına yol açacağından endişelenen genç kadın bir tercih yapmak zorundadır...

SIRADAN, SAKİN, HATTA GÜVENLİ BİR HAYATIN İÇİNDEN

Bellek bu romanında da yine önemli bir yer tutuyor. Doğa'nın belleğindeki gerilmeler; hatırladığı Doğa ile şimdiki Doğa arasındaki uçurum... Cinselliğini bile yaşayamaz hale gelmesi, yitirilmiş gençliği, aşkları, coşkuları. Metalaşmış bir halde... Ancak ruhunu ve kişiliğini boğan koşullardan yine de vazgeçmeyecektir Doğa.

Sıradan, sakın, hatta güvenli bir hayatın içinden gerilim yaratmayı seviyor Hakan Bıçakcı. Hayatın olağan akışı içinde sürüp giden hikayeler anlatmakla birlikte roman kahramanlarının algıları, sezgileri, kabusları ya da rüyaları yoluyla okuyucuyu tekinsiz bir atmosfere sokmayı her seferinde başarıyor. *Romatik*

Korku dışında fantastik unsurlara yer vermemiş ama yine de her romanında sanki her an bilinmeyen bir şeylerin ortalığa çıkacağı beklentisi yaratmıştı Bıçakcı. Bu kez bir kadının halüsinasyonları dolayısıyla ortaya çıkan küçük adamlar üstleniyor tekinsizlik duygusu yaymayı.

Bıçakcı romanlarındaki tekinsizliğin asıl kaynağı hayatın kendisidir; tekdüzeliği, saçmalığı, böyle bir hayata sıkışan bireyin manasını yitirmesi, kendisini hayata dışarıdan bakan bir yabancı gibi hissetmesi... Bu romanında da kahramanı “yarılmanın” eşiğine getiren -plazalar, alışveriş merkezleri ve güvenli modern bir site arasına sıkışıp kalan- gündelik yaşamın ta kendisi. Gündelik yaşamın, daha doğrusu iş dünyasının boğuntusu *Doğa Tarihi*'nde -Bıçakcı'nın önceki romanlarına kıyasla- çok daha fazla vurgulanmış. Ne var ki bu vurguyu roman lehine bir durum olarak tespit ettiğimi söylemiyorum. Bıçakcı'nın, anlatıcı ile anlattığı hikaye arasına bilerek koyduğu mesafe, okucuyu söz konusu hayat ve o hayatı sürdüren roman kahramanı ile özdeşleştirmekten sakınan anlatım tarzı sert bir eleştiri anlamında hedefine ulaşıyor. Belgesel izler gibi izliyoruz Doğa'nın hayatını. İçine giremiyoruz. Aslında girmeye değer bir iç olmadığını göstermek istiyor Bıçakcı. Gelgelelim, böyle bir anlatım yoluna gitmesi önceki romanlarının sıcaklığını yakalamamıza mani oluyor.

Doğa Tarihi'nde Bıçakcı'nın dilini, minimalist üslubunu, karakteristik ayrıntıları seçme becerisini daha da geliştirdiğini söyleyebilirim. Gözünü diktiği çarpıklıkları yalın ve ekonomik ifadelerle dile getirdiği anlarda gerçekten edebiyat tadı alıyoruz. “O büyük işler yapamayacak kadar yeteneksiz, küçük işler yapmayı kendine yakıştıramayacak kadar hırslı olanlardandı”, “Kadının köpekle ilişkisi için hayvan sevgisinden çok, hayvana insan yaşamını sevdirmeye projesi denebilirdi” ya da “Kimse romantik filmlerde veya aşk romanlarında olduğu gibi sevdiğini elde etmiyordu. Elde ettiğini seviyordu. Elde ettiğini sevdiğini sanıyordu” cümlelerinde olduğu gibi...

Hakan Bıçakcı'nın yazarlık kariyeri açısından bir sıçrama sayılmasa bile, *Doğa Tarihi* 2014 yılının en iyi romanları arasına girmeyi hak ediyor. ■

DOĞA TARİHİ
Hakan Bıçakcı
İletişim Yayınları

DREN'E KARŞI DİREN

“Güzel yaşama olanaklarını elimizden almaya, içimizi devlet drenleriyle boşaltmaya çalışanlara karşı şiirleriyle direnen şairlerle tanışmak, yeniden buluşmak için bundan iyi fırsat mı olur?”

Müdahale ile mücadele arasındaki ses benzerliği müktesebat dışındadır; bunu baştan söylemeli. Ama öyle iki sözcüktür ki bu ikisi, birini fısıldasan öbürünü çağırıştır. Hatta çağırır. Birbirlerine yapışık hareket ederler. Farklı kutuplarda, ters noktalarda yer bulmuşlardır tanımlarında oysa. Ömürleri olsa, ki vardır, sadece birbirlerini kollayarak, birbirlerini izleyerek tüketirler. Sosyaldirler, siyasidirler; bireysellikten zerre pay çıkartmamışlardır kendilerine. Kişiye özgü müdahale, kişiye özgü mücadele diye tanımlanan şeyler büyük bir kaosun ufak uzuvlarıdır aslında. Kaosun mimarları ise müdahale ve mücadeledir anlaşılacağı gibi. İskambil kağıtlarından uzaya doğru yükselen dev bir kule benzeri tüm insanlık tarihi boyunca çatışma ringlerini daha yükseğe taşımışlardır. İskambilden dediysem, kolay yıkılabilir, devrilebilir imasında bulunmuyorum; süratle boy atabilmesini, el maharetini, zekayı işaret ediyorum.

Müdahalenin devlet, mücadelenin halk kaynaklı olduğunu tartışmıyorum bile. Uzayan, yükselen kule göğe değmesine ramak kala başka ülkelerden, başka kavgalardan da görülebilir. Bütünleşmenin kaçınılmaz yazgısında bu seyir hem keyif, bazen hem hüzün, hem öfke katlanması hem de direnç artışı sağlar. Tarihin oluşmasını da bilimden çok bu kaosun sonuçları belirler zaten. İzlenen çatışmanın taraftarından çok sözcüsünün olması ise özeleştirme mekanizmasını çalıştırmıştır. “Neden biz de onlar gibi değiliz, neden biz de orada değiliz, neden biz de cesaretimizi küçümsüyoruz?”

9 Ekim 1967 tarihi çoğu kimseye bir buluştan çok Che'nin öldürülüşünü hatırlatacaktır mesela. Çünkü insan insanlıkla değil, insanla ilgilidir hep.

ŞİİR HER ZAMAN ORADADIR

Müdahalenin varlık nedenini devlet şemsiyesi altında bir fikrin kalıcılığını, yaptırımını ve yönlendiriciliğini dayatmak sanmak saflıktır; müdahale disiplin, terbiyecilik, tek tipçilik kisvesiyle özgürlüğü

Varoluş
kavgasının
dibine kadar
yaşadığı
coğrafyaların
önemli
şairlerinden
örnekler...

Mehmet Akif Kaynar

**LATİN AMERİKA
ŞİİRLERİ ANTOLOJİSİ**
Derleyen ve
Çeviren: **Ataol Behramoğlu,
Ebru Yener Gökşenli**
Kırmızı Kedi Yayınevi

yoktur. O bir tek halkı kalabalığa, devrimi devşirmeye, modernizm/yenilik'i de ihtiyaç sınırları içinde kabule hapsedip kendi kurallarını uygular.

Edebiyatın diğer türleri gün gelir faşizme göz kırpabilir; ancak şiir için bu imkansızdır.

Mücadele mi sahiplenir, yoksa şairler mi dahil olmaktan onur duyar bilinmez ama, şiir her zaman oradadır. Şiir halkçıdır, devrimcidir, modern olmalıdır gibi bir sav çıkartılmamalı bundan. Şairin halkçı, devrimci, modern olması elbette kaçınılmaz; şiirin bu olguları göz ardı etmeden insanın yanında durmasını beklemek de gayet normal ve olağan. Edebiyatın diğer türleri gün gelir faşizme göz kırpabilir; ancak şiir için bu imkansızdır.

Bunu kanıtlayan bir antoloji var karşımda: *Latin Amerika Şiirleri Antolojisi*. "Eğer hâlâ aşk olsa tanıtırım kendimi./ Ve okyanusun başında bırakırım benliğimi" dizelerini kapağında öne çıkartan derlemeyi Ataol Behramoğlu ve Ebru Yener Gökşenli birlikte hazırlamışlar. Varoluş kavgasının dibine kadar yaşandığı coğrafyaların önemli şairlerinden örneklerle ilerleyen kitapta, kısa yaşam öykülerine de yer verilmiş. Ülke ülke ilerleyen antolojide Behramoğlu'nun tanıklıkları, Gökşenli'nin de Latin Amerika şiirinin genel tarihçesi üzerine yazdığı önsözler yol gösterici oluyor.

Güzel yaşama olanaklarını elimizden almaya, içimizi devlet drenleriyle boşaltmaya çalışanlara karşı şiirleriyle direnen şairlerle tanışmak, yeniden buluşmak için bundan iyi fırsat mı olur? ■

blokaj ve sindirmedir. Hiçbir müdahalenin gelişime katkı için yapıldığı görülmemiştir. Müdahaleler gelişimi önlemek için yapılır.

Mücadeleler ise müdahalelerin daraltma, kısıp alıp yönetme, hakları ve bağımsızlığı devlet elinden "uygun oranlarda" dağıtma şımarıklığını bertaraf etmek uğruna yapılır. Mücadelelerin partileşmemesi, örgütlenmemesi doğası gereğidir; kurumsallaşan her eylem devlete yakınlık duyma tehlikesi taşıyabilir çünkü.

Mücadelenin en büyük kaynakları halk, devrim ve modernizm/yeniliktir; müdahalenin kaynağı

dedalus

Okumak Özgürleştirir..

İNGİLİZCEDEN ÇEVİREN
SİNA BAYDUR
KEHANET
DRAGO JANČAR

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
PELİN ARDA
BIRAK SENİ SEVEYİM
MEKTUPLAR
JAMES JOYCE

TÜRKÇESİ
BILLUR TORUL
HALGATO
"ÇİÇEKLER KİMIN İÇİN ACIYOR?"
FERİ LAINŠČEK

HİRVATÇA ASLINDAN ÇEVİREN
MEHMET İSİKER

KEŞİŞ
IGOR STİKS

**ÖYKÜ YAPIM
ÇALIŞMALARI**
DOĞUKAN İŞLER

J. J. ABRAMS: SERÜVEN'İN S'Sİ

“Artık sadece televizyon ya da sinema yapımlarıyla bizi kendimizden geçirmekle kalmıyor J. J. Abrams, yavaş yavaş kitaplara da prodüksiyon dehasını yansıtmaya başlıyor.”

Ahmet İtaş

Araştırmacı her okurun aşına olduğu nesneler katılmış sayfalar arasına: kupürler, fotoğraf kesileri, kartpostallar, haritalar, şemalar, fotokopiler...

Serüven yapımlarının yeni bir yıldızı var artık, Steven Spielberg'ten ya da George Lucas'tan daha büyük bir isim: J. J. Abrams. Kimilerinin genç kadın casus Sydney Bristow karakterinin merkezde olduğu Alias dizisiyle; pek çok kişinin ise, gelmiş geçmiş en kült televizyon prodüksiyonlarından biri olan Lost dizisiyle tanıdığı prodüktör, senarist ve yönetmen J. J. Abrams, genç yaşında serüven yapımlarının sultan makamına yerleşmiş durumda: Hem *Görevimiz Tehlike*, hem *Uzay Yolu* hem de *Yıldız Savaşları* prodüksiyonları, yönetmenlikleri kendisine emanet edildi. Amerikan sinema sektörünün (sadece sinemayla değil, bilgisayar oyunlarından kitaplara, oyuncaklardan kıyafetlere geniş bir tüketim pazarıyla) en önemli yapıtlarının

idaresini alan Abrams, henüz elli yaşında bile değil üstelik.

Prodüksiyon dediğimiz kavram, aslında tüm yapıtların var olabilmesi, hayallerin takipçilere aktarılabilmesi için en kritik noktada duruyor. Bir yapıtı oluşturmak, onu akıl etmekten izlenebilir, okunabilir, dinlenebilir hale getirene kadar gereken en ufak detayı bile hayata geçirmekle mümkün olabilir. İşte bunun için de, muazzam bir kadroyu, devasa bir endüstriyi harekete geçirmek gerekir. Hele ki televizyonda ya da sinemada izlenecek bir prodüksiyon söz konusuysa... Yapımcılarından olduğu Lost dizisini çekerken hem üretim hem de izleyiciye ulaşım açısından prodüksiyonu o kadar zorlamıştı

ki Abrams ve arkadaşları, dizinin en başarılı üçüncü sezonundan sonra tüm televizyon endüstrisini değiştirecek büyük bir grev yaşanmıştı ve hem çekim hem de yayım koşulları yeni kontratlarla belirlenmişti. İlk iki bölümü 24 milyon dolara mal olan bu dizi, 2004'te yayınlanmaya başladıktan 2010'da bitene kadar hepimiz için neredeyse ders niteliğine sahip (iyi başlangıcı ve kötü sonuyla, ne nasıl çekilir ya da nasıl çekilmezi de öğreten) bir televizyon başyapıtı oldu. Arkadaşlarıyla beraber mitolojinin, maceranın, "survivor" mantığının, dünyayı ya da koşullarımızı yönetmek isteyen rakip oluşumlar arası rekabetin tüm soslarını birbirine katarak kurguladığı dizinin yıldızı da, Abrams'ın başka projelere yönelmek amacıyla ekipten uzaklaştığı dördüncü sezondan itibaren sönmeye başlamıştı. Yine de internet sitelerindeki oyunlardan kitaplara, başka yapıtlara atıflara ve her ülkede kendine özgü reklam stratejileri uygulanmasına kadar müthiş bir yapıtlar-arası prodüksiyondu *Lost*.

J. J. Abrams, genç yaşında serüven yapımlarının sultan makamına yerleşmiş durumda.

Aynı devasa prodüksiyonları *Person of Interest* ya da *Fringe* gibi dizilerde de sürdürdü Abrams ve siyah ile beyaz arasındaki ebedi mücadeleyi hem polisiye hem de bilimkurgu tabanlı bu dizilerde büyük oranda alacalı bir biçimde sundu. Homerik anlatılardan hareketle insanlık tarihinin en köklü türü olan bu zıt kutuplar arasındaki mücadeleden ibaret serüvene, mitlerin insanları aşan devinimlerine zemin oluşturan yapıtlarıyla, seyircileri kendisine bağlamayı bilen bu zamane ozanı, artık havai takım elbiseleri içinde yüzlerce insanın görev yaptığı prodüksiyon kurumlarını işletiyor; ateş başında, dinleyicilerine körlüğünün içinde hatırladıklarını uydurduklarına karıştırarak anlatmak yerine.

HARİKALAR KUTUSU OLARAK KİTAP

Üstelik artık sadece televizyon ya da sinema yapımlarıyla bizi kendimizden geçirmekle kalmıyor Abrams, yavaş yavaş kitaplara da prodüksiyon dehasını yansıtmaya başlıyor. Geçtiğimiz yılın sonlarına doğru, neredeyse bir Noel hediyesi olarak, ilginç bir kitap raflarda yerini aldı: S. Siyah bir kutunun içinde, sırtında Dewey sistemindeki kaydıyla bir kütüphaneden aşırılmış izlenimi yaratan, kitabevindeki meraklıların karıştırmamasını engelleyecek şık bir şeritle "mühürlenmiş" bir nesne. Mühürde J. J. Abrams ile yazar Doug Dorst'un isimleri bir maymun görseliyle birlikte verilmiş, egzotik bir pulu andırıyor ön yüzü. Elbette dayanamayıp mührü kırıyorsunuz, mümkünse kitabı edindikten sonra, aksi takdirde kendi merakınız için kitabı edinecek kişinin zevkini bir ölçüde azaltmış

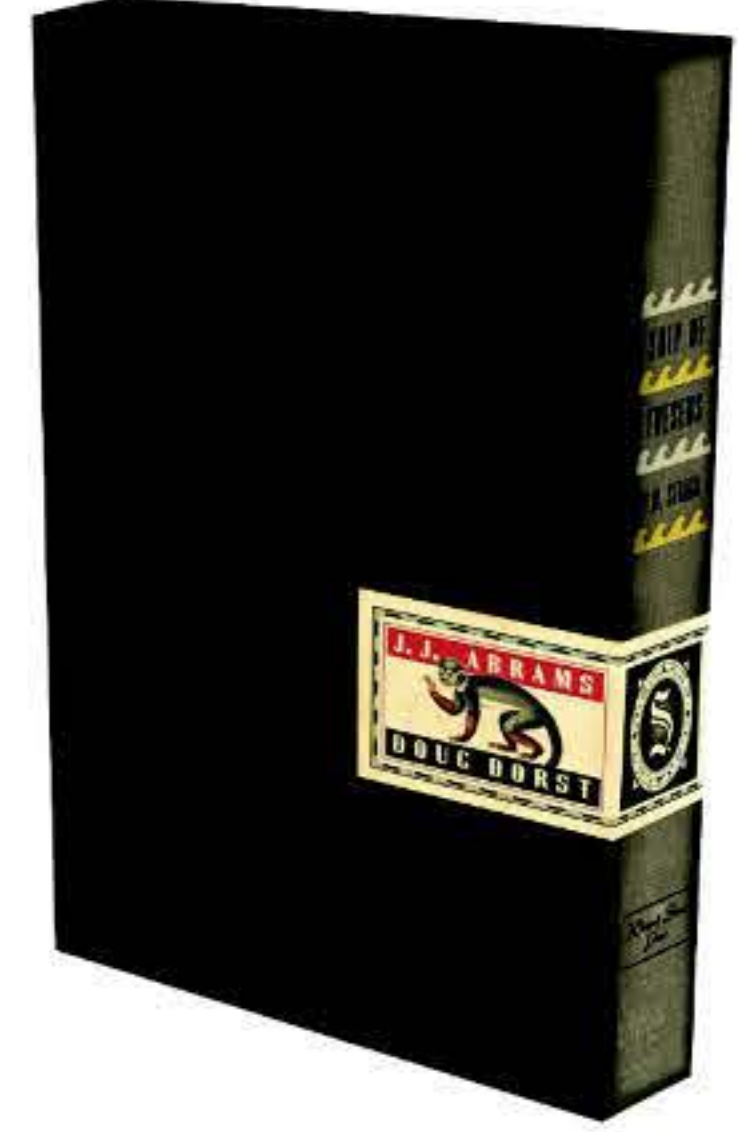
olursunuz (açıkçası ben kitaba rastladığımda, biri çoktan mührü kırmıştı). Ve kitap...

Kitap sayısız oyuncakla dolu, sürprizli bir kitap. Güya 1949 yılında V. M. Straka'nın yazdığı *Ship of Theseus* adlı romanın F. X. Caldeira tarafından notlanmış versiyonu elimizdeki; bir Amerikan lise kütüphanesinden aşırılmış nüshasıyla. Kitabın marjlarına Laguna Verde High School'da okuyan iki genç notlar almışlar ve bu notlar üzerinden apayrı bir maceraya sürüklenmek mümkün. Araştırmacı her okurun

aşına olduğu nesneler katılmış sayfalar arasına: kupürler, fotoğraf kesileri, kartpostallar, haritalar, şemalar, fotokopiler... Okurlar için nesne-kitap olarak ilham verici olacağını da söyleyerek, kitabın daha fazla büyüsünü bozmamak adına mührü şimdilik kapatalım.

Pek tanınmayan, daha önce iki kitabı olan bir yazar Doug Dorst; muhtemelen bu proje için metin yazarı olarak seçilmiş. Proje daha çok Abrams'ın oyunculuğunu yansıtıyor. Kariyerine, üniversitede geçen *Felicity* dizisiyle başlayan prodüktörün, okumaya meraklı, gizemleri çözmek üzerinde serüvenlere sürüklenen gençlere duyduğu hayranlığı burada görmek mümkün. Ayrıca bilinmeyen dünyanın gizemlerini yorumlama çabasının, her şeyin getirilen yorumla şekil değiştirmesinin büyüsünün önemini de hissettiriyor; tipik bir Abrams yapıtı. Elimizin altındaki alelade bir nesnenin (tıpkı Spielberg'le ortak yapımları, evdeki çocukların ellerinden bırakmadıkları *Super 8*'e ithaf filmde olduğu gibi) nasıl başka bir boyuta açılacağını sadece lineer düzlemde değil, katman katman gösteriyor. Her okurun kendi merakının peşinden giderek farklı kombinasyonlarla kitabı karıştıracığı düşünülmüş ve bir harikalar kutusu sunulmuş ortaya.

George Lucas'ın üçüncü *Indiana Jones* filminin bilgisayar oyununda baba Jones'un kutsal kase peşindeyken tuttuğu günlüğün bir kopyası çıkardı kutudan, sırf o günlük için hayatımın ilk orijinal bilgisayar oyununu almıştım. J. J. Abrams'ın ve Doug Dorst'un S.'sinin de dijital kopya değil, mutlaka nesne-kitap olarak alınması gerektiğini söylemeliyim. Hem belki bu kitapla oynadıktan sonra ben de bir harikalar kutusu oluşturabilirim; elbette imkanlarım Abrams'inkiler kadar geniş olamayacağından, sadece tek nüsha... ■

S. Siyah bir kutunun içinde, sırtında Dewey sistemindeki kaydıyla bir kütüphaneden aşırılmış izlenimi yaratan, kitabevindeki meraklıların karıştırmamasını engelleyecek şık bir şeritle "mühürlenmiş" bir nesne.

KATİLİM KİM?

“Katilimi Arıyordum” diyen kahramanın peşine düştüğü bu katil, sadece kendisinin katili midir?

Derviş Şentekin’in ilk romanı, öncelikle adıyla çekmişti dikkatleri. Hatta, *Beş Parasızdım ve Kadın Çok Güzeldi* gibi ilginç bir başlığa sahip olan bu roman, daha önce polisyelerle yolu kesişmemiş okurların da ilgisini uyandırmayı başarmıştı. Şimdi bu ilk romandaki kurguyu tamamlayan bir Şentekin kitabı daha var karşımızda: *Beş Parasızdım ve Katilimi Arıyordum*. İlk romanı okuyanların kesinlikle okuması gereken bu kitabı, ilginç bir şekilde, ilk romanı okumayanlar da okuyabilir rahatlıkla. Bu kez, belki de adında “katil” sözcüğü geçtiği için polisiye etiketini yapıştırmamız daha kolay görünüyor.

İsimsiz kahramanımız bu sefer, kendi katilinin peşinde. “Katil kim” kurgusu polisiye edebiyatın alt türlerinden biridir. Derviş Şentekin’in romanıysa tabiricaizse bir “katilim kim” romanı ve bu bağlamda yazarın polisiye edebiyatta postmodern bir hamleye başvurduğunu iddia etmek mümkün. Katilini arayan bir kahramanı olduğuna göre, romanın bir ölümle başlaması da kaçınılmaz. İşte ilk romanı okuyanların bunu kesinlikle okuması da bu yüzden gerekiyor. İlk kez bir Şentekin romanı okuyacaklar için de diyebiliriz ki, okuru sıkmadan, hızla kalkan bir perdesi var bu kurgunun. Aşağı yukarı son perdesine kadar da aynı tempoda ilerliyor hikaye. Yer yer aksiyonun yükseldiği, beyazperdeye uyarlıansa yakışır diye düşündürten sahneleriyle birlikte duygusallığın önplana çıktığı ama hikayenin akışından koparacak derecede bir dengesizliğin oluşmadığı, sürükleyici ve bol diyaloglu bir polisiye bu.

Oldukça yerli, “bizden” bir öykü okuduğumuz hissine kapıldığımız için olsa gerek, daha ilk sayfadan itibaren edebi bir misafirperverlikle karşılayan bir metin çıkmış Şentekin’in kaleminden. Tıpkı eski bir Yeşilçam filminin bizi “damardan” yakalaması gibi, okurunu gönülden vuran bir polisiyeyle karşı karşıyayız; ki akla hitap eden bu edebi türün gönülden vurması pek ender görünür.

Eski bir Yeşilçam filminin bizi “damardan” yakalaması gibi, okurunu gönülden vuran bir polisiyeyle karşı karşıyayız.

ÖYKÜ BİR İNTİKAM ÖYKÜSÜNE DÖNÜŞÜYOR

Katilini arayan kahramanımız, kendisini kimin hangi sebeple öldürmeye çalıştığını çözmeye uğraşırken, öykü de bir intikam öyküsüne dönüşüyor. Çevresinden edindiği bilgilerle hiç ummadığı bir yola giren ve eski bir istihbaratçı olan kahraman, kendisi dışında gelişen olayları öğrendikten sonra hayatıyla ilgili yaptığı planlardan vazgeçip katilinin peşine düşmeye karar veriyor.

Roman, kahramanımızın bireysel hesaplaşmasının öyküsü bir yana, Türkiye tarihinin yakın geçmişindeki karanlık siyasi tabloyu da oldukça aydınlatıyor.

Elbette, buraya kadar söylenenlerden de anlaşıldığı üzere, *Beş Parasızdım ve Katilimi Ariyordum* için tipik bir polisiye diyemeyiz. Öyle bir roman ki bu, yazarı sıkı bir polisiye hayranı olmadığını açıklasa dahi şaşırmayız. Batılı bir edebiyattır çünkü bu. Aydınlanma Çağı, Fransız Devrimi, Sanayi Devrimi ve akılcılık ile uzun süreli bir ilişki yaşamış Batı uygarlığının duygu ve düşünce yapısının yansıdığı, 20. yüzyılda da birçok alt türünün ortaya çıktığı “akıl” odaklı bir akımdır. Temelde gizemdir asıl sorun. Çözülmesi gereken bir vaka vardır. Kahramanımız bir dedektif, casus, katil ya da daha yakın dönemlerde görüldüğü üzere sıradan bir insan da olabilir. Bu noktada neyin anlatıldığı değil, nasıl anlatıldığı önem kazanmıştır polisiyede. Böylece iyi polisiyeyi kötü polisiyeden ayırmak da mümkün olmuştur. Derviş Şentekin de, ne anlattığına değil nasıl anlattığına bakılması gereken bir roman sunuyor bize.

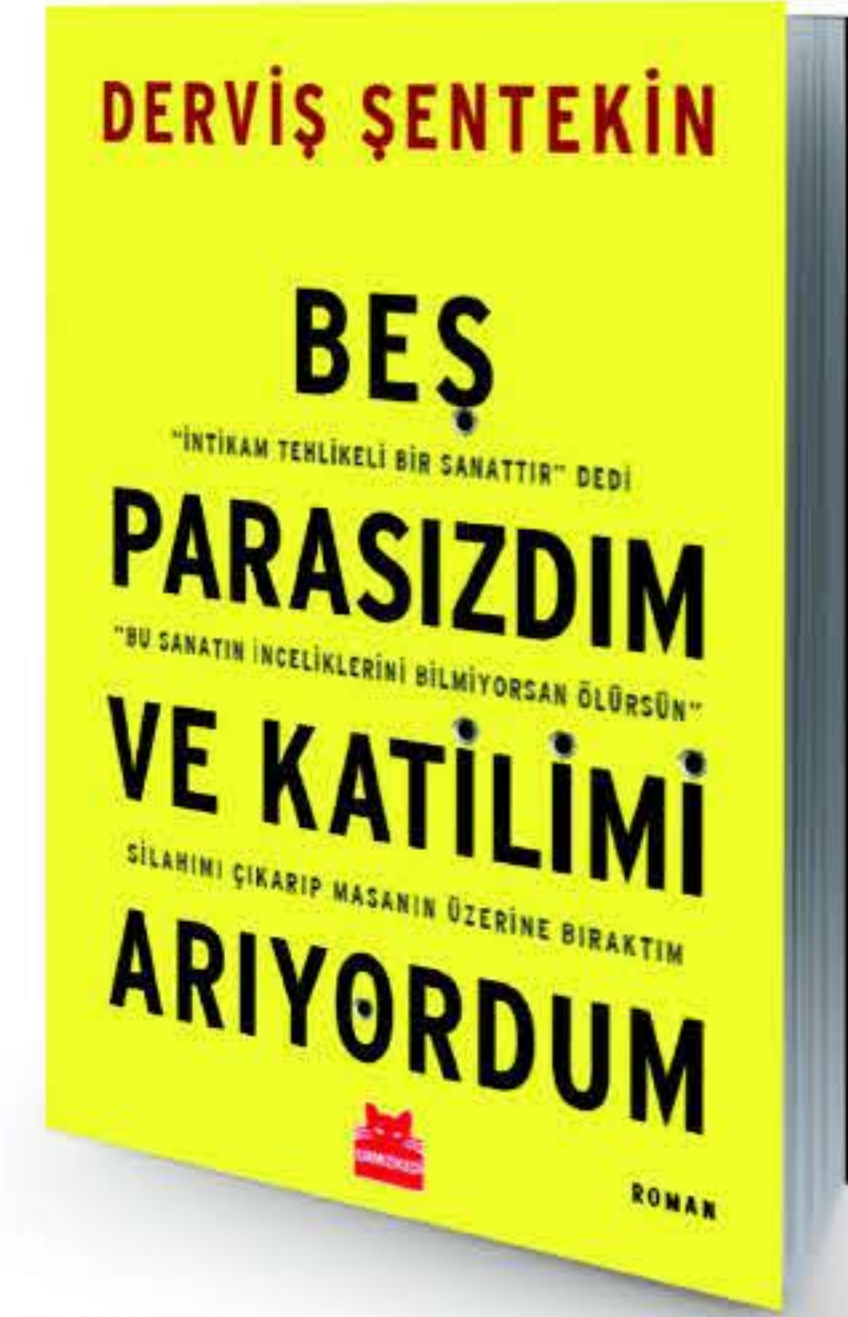
Olayların paralelinde toplumsal yaraların da hesabını tutuyor yazar. Bu roman, kahramanımızın bireysel hesaplaşmasının öyküsü bir yana, Türkiye tarihinin yakın geçmişindeki karanlık siyasi tabloyu da oldukça aydınlatıyor. Türkiye’de polisiye dediğimizde ilk akla gelen yazar olan Ahmet Ümit, şöyle yazıyordu *İnsan Ruhunun Haritası* adlı kitabında: “Gizemli suç, polisiye roman için yalnızca basit bir malzeme değil, aynı zamanda yazarın üslubunu da belirleyen bir ana maddedir. Gizemli suçu anlatan romanların, klasik polisiye, kara roman, casus romanları, gerilim romanları olarak kendi arasında türlere ayrılması da bu yüzdendir. ‘Kara Roman’ bunların arasında oldukça özgün bir konuma sahiptir. Klasik polisiye; çok bilinmeyenli bir cinayet bilmecesinin çözümüne dayanır, casus romanları devlet ya da şirketler

düzeyinde işlenen bir suçun açığa çıkarılması ekseninde gelişir, gerilim suç işleme anının ya da suçlunun yakalanma anının ayrıntılarından oluşur, ‘Kara Roman’ ise suçun ekonomik ve sosyal nedenleri üzerinde yükselir.” Ahmet Ümit’in tespitine dayanarak düşündüğümüzde, *Beş Parasızdım ve Katilimi Ariyordum*’un kara roman özellikleri taşıyan bir suç romanı olduğunu söyleyebiliriz. Yeri gelmişken, son yıllarda özellikle yabancı dillerden çevrilen polisiyelerin birçoğunun gerilim romanı olarak tanımlanması gerektiğini, Şentekin’in kitabının ise kesinlikle bir gerilim romanı olmadığını da açıkça belirtebiliriz.

BU KAHRAMAN NEDEN BEŞ PARASIZ VE NEDEN KATİLİNİ ARIYOR?

Bahsettiğimiz bu kara roman özelliği, aslında anlatılan öykülerin yerelliğini de öne çıkarıyor, ancak sadece yerelde kalması gibi bir sınır da getirmiyor elbette. Yıllardır ABD’deki bütün çetelerin, uyuşturucu ağlarının ismini öğrendik ve kara roman kültürü sayesinde suçun insana ne yaptığını, ne yaptırdığını gördük. Diğer yandan son yıllarda yükselişe geçen İskandinav polisiyelerinde de, arka planda yükselişe geçen bir milliyetçiliğin sebep olduğu cinayet romanları okuduk. İşte bu “kara” sıfatı da buradan geliyor zaten, bahsedilenlerin gerçek olmasından. Derviş Şentekin de, kara bir gerçeğin öyküsüyle birleştiriyor gizemli suç öyküsünü.

Gelin kitabın ismini tekrar yavaş yavaş okuyalım: *Beş Parasızdım ve Katilimi Ariyordum*. Bu kahraman neden beş parasız ve neden katilini arıyor diye sordüğümüzde, kitabı okuyanların da göreceği gibi, az önce tanımlamaya çalıştığımız kara romanın yolunda buluyoruz kendimizi. Bazı polisiyeler vardır, tek bir kişinin işlediği suçun gizemini aydınlatır, bazı polisiyelerse tek bir vakayla sayısız karanlık suçun hesabını sorar. İşte böyle “kararır” bir polisiye. Henüz kitabı okumayanları da düşünerek şu soruyu da sorabiliriz: “Katilimi Ariyordum” diyen kahramanın peşine düştüğü bu katil, sadece kendisinin katili midir? ■

BEŞ PARASIZDIM VE KATİLİMİ ARIYORDUM
Derviş Şentekin
Kırmızı Kedi Yayınevi

MODERN BİR MASAL

“Hayvanların konuştuğu, rüzgarların uzun kuyruklarıyla mağaralarda yaşadığı, cinlerin insan ve hayvan kılığına girebildiği bir hikaye.”

Çocukluğun büyülü bir bahçe olduğu hep söylenir. Erginleşme ise büyü bozumudur. Masalların gücü buraya dayanır, fantastik bizi bu yüzden cezbeder. Rüyasında uçabilen çocuk, balkonun korkuluklarına yaklaşırken şüpheyle dolar, “ya uçamazsam”: Büyü bozulmuş, yetişkinliğin dümen suyuna girilmiştir artık. Dino Buzzati’nin deyişiyle, “Büyük bir engeldir büyümek, genellikle insanın başına uykusunda gelir.”

Buzzati, *Yaşlı Ormanın Gizemi*’nde bize, çocukluğun o büyülü günlerinin hatrına bir hikaye anlatıyor. Gündelik hayatın içindeki olağanüstülüklerin hiçbir şaşkınlığa yol açmadığı, hayvanların konuştuğu, rüzgarların uzun kuyruklarıyla mağaralarda yaşadığı, cinlerin insan ve hayvan kılığına girebildiği bir hikaye. Özetle, açgözlü bir adamın pişmanlığı, bir çocuğun erginleşmesi ve evlerini korumaya çalışan orman cinlerinin mücadelesinin hikayesi.

Yaşlı Ormanın Gizemi büyülü gerçekçi bir hikaye, bir masal ya da fantastik bir anlatı olarak okunmaya açık. Kissadan hissesini bile açıktan veriyor. Buzzati dünya edebiyatında *Tatar Çölü*’yle nam salmış olsa da *Büyülü Öyküler* ve *Tanrıyı Gören Köpek* ile hikayede keskin bir görüş ve büyülü gerçekçi temalarla neler başarılabilirliğini göstermişti. *Yaşlı Ormanın Gizemi* ise yazarın erken dönem eserlerinden biri. Kısa bir roman ya da uzun bir öykü diyebiliriz. Karar vermek güç olsa da, masal ile büyülü gerçekçilik arasında gidip geldiği söylenebilir. Hatta modern bir masal olarak okunabilir: Karakterler, olağanüstü bir güce, doğadaki diğer canlılarla konuşabilme yeteneğine sahip. Tekerlemeler olmasa da, saksı ve rüzgar şiirler söylüyor. Sonunda kissadan hisse çıkarılıyor. Yine de, olayların belirli bir zaman ve mekanda geçtiğini düşünürsek, tüm anlatı büyülü gerçekçiliğin sınırları içinde de görülebilir. Buzzati’nin Türkçeye *Aylar Baskını* adıyla çevrilen bir de -alegorik- çocuk romanı olduğunu göz önüne aldığımızda, türün adını ne koyarsak koyalım, sevgili İtalyanımızın olağanüstü temalara düşkün olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Yavuz Girgin

BİR TERCİH OLARAK DİLDE SADELİK

Buzzati’nin dili sadedir. Yıllarca gazetecilik yaptığını hatırlarsak bu sadeliğin kökenlerini de fark edebiliriz. Fakat verdiği bir röportajdan, bunun bilinçli bir tavır olduğunu anlıyoruz: “Bana göre fantastik, gazeteciliğe olabildiğince yakın olmalıdır. İşin içinde birazcık olsa da, uygun kelime ‘bayağılaştırmak’ değil. Onun yerine, fantastik bir öykünün etkileyiciliği, pratik anlamda en basit şekilde anlatılmasına bağlıdır,” diyor. “K Balığı” ya da “Paskalya” gibi öykülerinde, bu yöntemin işe yaradığı, okurda müthiş bir tesir bıraktığı tartışılmaz. Ancak *Yaşlı Ormanın Gizemi* gibi uzun ve masalsı bir hikayede dildeki bu basitlik ve sadelik, kitabın yetişkinlerden ziyade çocuklara hitap ettiğini düşündürüyor. Yine de, çocuk ya da yetişkin fark etmez, edebiyatın plastik çiçekler bahçesine dönüştüğü şu günlerde, *Yaşlı Orman*’ın kalbine yapılacak bir seyahat, herkese iyi gelecektir. ■

YAŞLI ORMANIN GİZEMİ

Dino Buzzati

Timaş Yayınları

Çeviren: Yelda Gürlek

MIKE HAMMER MI, MAYK HAMMER MI?

Bizi
burada
kaçınılmaz bir
“karşılaştırma”
bekliyor.
Orijinal
Mike
Hammer
romanları ile
yerli üretim
Mayk
Hammer
romanları
arasındaki
benzerlikler
ve farklılıklar
noktasında...

Frank Miller, *Famous Detective Pin-Up* serisinde, “yumruklarıyla dövüşen, dudaklarıyla sevişen çapkın hafiye” Mike Hammer’ı da resmetmiş.

“Ben Mayk Hammer’ı bilen bilir, bilmeyen de bilenlerden elbette dinleyip öğrenmiştir!” Bilenlere de sorduk, hakkındaki rivayetler çok çeşitli! “Yumruklarıyla dövüşen, dudaklarıyla sevişen çapkın bir hafiye” olduğunu söylüyorlar. Üstelik türünün en sert örneklerinden diyorlar... Uyguladığı şiddetin dozunu artırdıkça artıran, adaleti genellikle kendisi sağlayan bir özel detektifmiş... Hakkındaki tanımlamalar o kadar çok ki, gerçekten de bütün bu söylenenler doğru mu, diye düşünmemek elde değil.

Zamanında, hayatını kitap yazarak kazanma kararı alan Mickey Spillane, ilk atışında hedefini vurmuş, hem de tam on ikiden! Spillane’in yalnızca Amerika’da

bile milyonlarla ifade edilen satış rakamına ulaşan 1947 tarihli *Kanun Benim* (*I, The Jury*) adlı romanı, aynı zamanda unutulmaz karakteri özel detektif Mike Hammer’ın da sahneye çıktığı ilk hikaye. Bu önceden tahmin edilmesi güç ilgiyi elbette karşılıksız bırakmıyor Spillane ve 1952 yılına kadar beş Mike Hammer romanı daha kaleme alıyor. O zamanlar Mike Hammer romanlarına benzer bir ilgi Türkiye’de de mevcut. O dönemde Çağlayan Yayınevi tarafından yayımlanan ilk çeviri Mike Hammer romanının satış rakamı yüz binleri bulunca, yayınevi diğer bütün Mike Hammer romanlarını da getirtip çevirtiyor hiç vakit kaybetmeden... Ancak, her şey yolunda

giderken, Mickey Spillane cephesinden Mike Hammer romanlarına ara verdiği haberi geliyor. Hiç kuşkusuz söz konusu satış rakamlarından vazgeçmek kolay değil; Çağlayan Yayınevi de çareyi yerli Mike Hammer romanları, daha doğrusu "Mayk" Hammer romanları yayımlamakta/üretmekte buluyor. Yayınevinin bu doğrultuda başvurduğu isim de, daha önceki Mike Hammer romanlarını F. M. İkinci takma adıyla çeviren Kemal Tahir oluyor... Hatta şöyle bir ilan veriliyor: "Çağlayan Yayınevi'nin okuyucuları için yapmayacağı hiçbir şey yoktur. (...) Üzülmeiniz, Çağlayan sevimli kahramanı ölümden kurtardı! Mayk yaşamaya ve dövüşmeye devam edecek hem de yeknesaklıktan kurtulmuş, yepyeni tarz maceralarla... Tatlı kalemyle Mayk Hammer romanlarını tercüme ede ede bu üslupta ustalaşmış olan F. M. İkinci'nin yazdığı ilk macerayı tetkinize arz ediyoruz." İşte bu ilk macera, *Derini Yüzeceğim*'dir.

Kemal Tahir dört Mayk Hammer romanı yazıyor bu süreçte, 1954-1955 yıllarında: *Derini Yüzeceğim*, *Ecel Saati*, *Kara Nara* ve *Kıran Kırana*. (Bir taraftan da, bu yerli Mayk Hammer üretimi yalnızca Çağlayan Yayınevi'nin ya da Kemal Tahir'in elinde değildir; 1950'li ve 60'lı yıllarda Türkiye'de 250'nin üzerinde "sahte" Mayk Hammer macerasının yayımlandığı söylenir... Yazının başında değindiğimiz, Mike Hammer hakkındaki rivayetlerin çokluğunun sebebi bu olsa gerek!)

"KAFADAN MÜSELLEH BİR POLİS HAFİYESİ"

Böylesi bir ilginin, sevginin sonucunda bizi burada kaçınılmaz bir "karşılaştırma" bekliyor. Orijinal Mike Hammer romanları ile yerli üretim Mayk Hammer romanları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar noktasında... Örneğin Mayk Hammer "üreten" isimlerden biri olan Afif Yesari'nin şöyle bir yöntem kullanması, Amerika'ya hiç gitmemiş birinin ülke

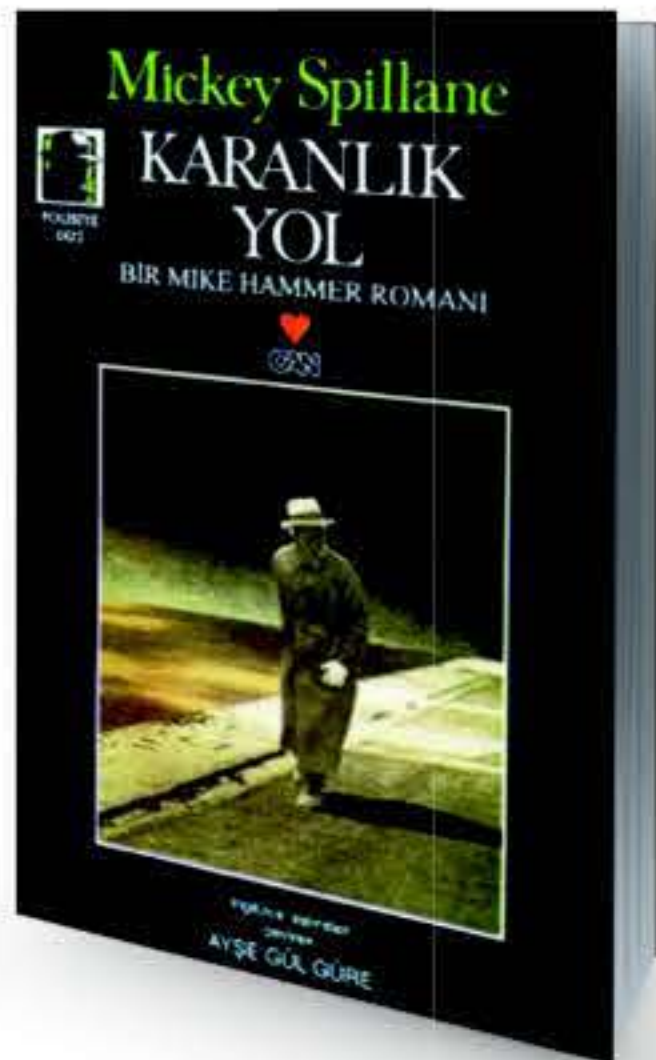
hakkında nasıl bir yaklaşıma sahip olduğunu öğrenmek açısından ilginç olabilir pekala: "New York'lu ve kafadan müselleh bi polis hafiyesinin akla mantığa sığmaz deli saçması serüvenlerine ve eskilerine taş çıkartan yenilerini eklediğim bu detektif romanlarını şöyle yazıyordum: patron, ressama para vermemek için yabancı dergilerden ve jilette kesip oyduğu ve ayrı ayrı harf ve resimleri yan yana yapıştırarak hazırladığı ve kompozisyonunu da aynı yöntemle yaptığı kapakları bana veriyor ve ben de romanı bana verilen kapağa göre uyduruyordum. Kapağı alıp eve geliyor, bi kahve, bi cıgara içiyor ve New York şehir rehberini önüme açarak kafadan gayri müselleh detektifi daha da çileden çıkaracak serüvenlere koşturuyordum. Ve bu 92-96 sayfalık cep kitaplarından her birini, üç günde tamamlayıp vermek zorundaydım."

Mickey Spillane'in Mike Hammer'ıyla karşılaştırıldığında Kemal Tahir'in Mayk Hammer'ı daha "insani."

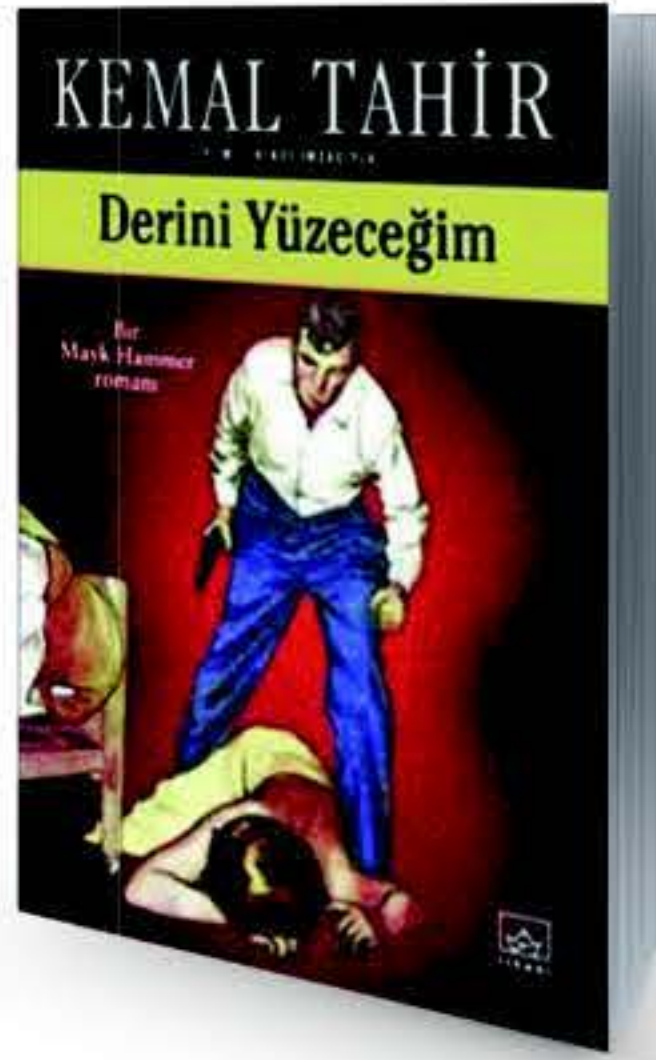
DAHA İYİ OLMAKLA "İTHAM" EDİLEN ROMANLAR

Kemal Tahir'in "ürettiği" Mayk Hammer romanlarıyla ilgili ise, bir fikir birliği var gibi görünüyor. Kemal Tahir'in, Mickey Spillane'in kalıplaşmış karakterine renk kattığını iddia edenlerin sayısı hiç de az değil. Aslından daha iyi olmakla "itham" ediliyor bu romanlar! Gerçekten de, mesela, karakterin olaylara yaklaşımına bakıldığında Mickey Spillane'in Mike Hammer'ına göre Kemal Tahir'in Mayk Hammer'ının daha "insani" olduğu göze çarpacaktır. Üstelik Spillane'in yazmaya uzun bir ara verdikten sonra tamamladığı son Mike Hammer romanı olan *Karanlık Yol*'u hesaba kattığımızda, yani bu nispeten "sönük" son romana göre Kemal Tahir'in romanlarındaki tahlillerin çok daha derinlikli olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Yine de hakkını yemeyelim; sonuç olarak Kemal Tahir'in elindeki Mike Hammer malzemesini kendine göre yoğurup farklı bir şey meydana getirdiği apaçık ortada. Üstelik elimizdeki bu şeyi yüksek bir yere de koymalıyız ama Mickey Spillane'in orijinal Mike Hammer'larının üstüne mi, yoksa altına bir yere mi yerleştirmeliyiz, işte o konuda kesin bir yargıda bulunmak kolay değil. Ancak, polisiye konusundaki görüşlerine her zaman değer verilen Erol Üyepazarıcı'ya göre mesela, "Kemal Tahir'in F. M. İkinci adıyla yazdığı dört Mike Hammer öyküsünde gerek kurgu gerekse olayın gelişimi ve sonuçlanması; kişisel kanımızca özgün Mike Hammer romanlarından hiç kuşku duyulamayacak kadar daha başarılıdır." ■

KARANLIK YOL:
BİR MIKE HAMMER ROMANI
Mickey Spillane
CanYayınları
Çeviren: Ayşe Gül Güre

DERİNİ YÜZECEĞİM:
BİR MAYK HAMMER ROMANI
F. M. İkinci imzasıyla
Kemal Tahir
İthaki Yayınları

MÜEBBET EDEBİYAT

“Müebbet edebiyat, edebiyatın piyasa karşısında verdiği savaşı nasıl etkiler?”

“Dünya zehirli, sarı bulutlarla kaplanmış. Başka renk kalmamış. Ses yok. İğrenç bir uğultuyla dolmuş her boşluk. Bir dağın tepesinde cam bir odaya kapatılmışım. Zirveden aşağıya bakıyorum. O zamana kadar görmediğim büyüklükte bir gemi. ‘Uzay gemisi bu,’ diyorum. Dizilerden, filmlerden... Ve insanlar... Her yerde, her yönde insanlar. Gemiye yürüyorlar. Çocuklar, ihtiyarlar, anneler, kardeşler, hastalar, yaralıları... Her renkten, her boydan insanlar... İnsanların her haliyle insanlar... Bazıları sevinçli, bazıları ağlamaklı, bazıları kahrolmuş... Gemiye yürüyorlar. Milyonlarca insan o acayip geminin devasa ağzından içeri giriyor. Bir anda kimse kalmıyor geride. Tek bir insan. Bağırıyorum. Sesim cam odada boğuluyor. Gemi havalanıyor. Her taraf toz duman. Bir sinek gibi bir anda ivmelenip uçuyor. Ben bir dağın tepesinde cam bir odada zehirli, sarı bulutlara bakarak ağlıyorum. Herkes gitti diyorum.” Böyle başlıyor Murat Saat’in “Herkes

Gitti”si. Durduran, kendisine baktıran, kendisinden geçirip çoğaltan cümleler bunlar... Evet, öngörülen oldu. Türk edebiyatında ikinci bir altın çağ başladı öyküde. Dergiler, derlemeler, dernekler, ödüller, söyleşiler, günler... Büyük bir hızla geçip giden hayatın içinden sayıklar gibi öykü dökülüyor, öykü çoğalıyor. Murat Saat gibi bir yazarı da böyle buluyoruz işte. Uluslararası Ankara Öykü Günleri Derneği’nin öykü ödülünün sahibini yani.

Müebbet bir öykücü Murat Saat. Yok, öyle metafor falan değil buradaki müebbet vurgusu. Gerçekten. 1999’dan beri tutuklu. Sincan 2 No’lu F Tipi Cezaevi’nde yatıyor. Ve bize oradan yazıyor. Murat Saat’in ödülünü paylaştığı bir başka yazar da var: Mehmet Ergün. Seçici kurul, ödülü, “kendine has bir duygu dünyası kurabilmesi” sebebiyle Ergün ile “el yakan insani durumları ele alış biçimindeki incelik” nedeniyle Saat arasında paylaştırmış. Girişi Saat’le yaptım ama paylaşılan paylaştırılan ödülleri her zaman tercih ettiğimi de belirtmeden geçmeyeyim. Tekil, yaratıcı ve kuvvetli benlik isteyen edebiyatı paylaşmak, paylaştırmak zor, ama bir o kadar da bereket getiriyor.

SONSUZ EDEBİYAT DÜŞÜNCESİ

Müebbet edebiyat denince insanın aklına evvela sonu olmayan, sonsuz edebiyat düşüncesi geliyor. İnsanı boşlukta süzülen, bitimsiz hayallere daldırıyor. Ama yok, literatürde müebbet edebiyatın başka, ayakları daha yere basan bir anlamı var. Müebbet hükümlüsü, yani yaşam boyu hapis cezasında olan yazarların yazdıkları edebiyat eserlerine deniyor. Toplumsal olarak edebiyattan, para, ün, kanaat önderliği gibi hiçbir beklentisi, çıkarı olmayan, kariyerist olmadıkları, kendini kahramanlaştırmayacakları kesin olan yazarların ürünlerine, yani. Peki, müebbet edebiyat, edebiyatın piyasa karşısında verdiği savaşı nasıl etkiler? Bunu öngörmek şimdiden oldukça güç. Ayşegül Tözören bu konuyla ilgili verdiği bir söyleşisinde Murat Saat gibi yazarların başı çektiği bir 90 kuşağı müebbet edebiyat yazarlarından söz etmenin mümkün olduğunu söylüyor. Söz konusu kuşağın bugüne kadar edebi kaygı gütmeyen, lirik, hasret dolu, estetik incelikten yoksun olarak görülüp değerlendirilen cezaevi edebiyatında tam ters köşe bir etki yaratmaya başladıkları, bu etkinin edebiyatımızı dönüştürme konusunda varlık gösterebileceğini belirtiyor.

Biz müebbet edebiyatı izlemeye ve okumaya devam edelim, bakalım neler olacak? ■

Andrew Bannecker

Büyük bir hızla geçip giden hayatın içinden sayıklar gibi öykü dökülüyor, öykü çoğalıyor.